

Kungl Utrikesdepartementet

Avd: 5

Grupp: 2

Mål: En^I

Efterforskning av

Raoul Wallenberg

1956, juli - sept.

Åström/GS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

ang. brev från över-
dir. von Dardel.

STOCKHOLM			3.7.56	19
N:o	305	<i>And</i> Chiffer	BIL.	
INK. D. N:o				
AVD.	<i>P</i>	GR.	<i>2</i>	MÅL. <i>Eui</i>

Svensk

Moskva

AL

För Finnmark från Åström. Med tanke våra fortsatta kontakter med familjen vore det av värde för oss om möjligt ha tillgång till texten von Dardels brev till Dag. Om Dag d'accord kanske beskickningen kan göra och med kurir vidarebefördra avskrift.

Cabinet

Exp 3/7 1345 Rhur

FW

Helsingfors den 2 juli 1956.

Strängt förtroligt.

4/7-56

4/8 E. ex. Tant med
bod till amb. Landberg.

Broder,

De
Statssekreterare Seppälä underrättade mig i dag om att han fått svar från legationssekreteraren Frey i Ankara angående Wallenberg. Freys rapport innehöll följande.

Redan innan Frey erhållit Seppäläs brev, däri S. ber honom ta kontakt med Erzine, hade denne sistnämnde vid ett par tillfällen talat med Frey om W. - Frey och Erzine tycks vara goda vänner, enär i Freys brev han låter E. säga Du till Frey och vice versa.

Efter Erlanders besök i Moskva hade E. frågat Frey om han visste, vilket intryck ryssarnas svar gjort i Sverige. Frey hade svarat, att man ej varit nöjd med vad som förevarit och hade tillagt, att han själv hade samma känsla av missnöje. E. hade sagt, att saken nu befunno sig i goda händer i Moskva - utan att säga vems dessa

händer voro - men att E. ändå bett sin chef i Ankara, ambassadören, skicka hem ett telegram med framhållande av att något måste göras i fråga om W. Sådant telegram hade enligt E. också avsänts och E. hade trott att det möjligen vore som en konsekvens därav, att ryssarna senare begärt kompletterande upplysningar i Stockholm.

Sedan Frey fått Seppäläs brev hade han ett bra tillfälle att ånyo tala med E. Denne hade nämligen en dag kommit till Frey för att visa en notis i "News Week", däri det påstods att W. var död sedan 1953 och att ryssarna visste det. Frey hade då ånyo understrukt det otillfredsställande i att ryssarna ej kunde ge besked. E. hade svarat att han redan gjort så mycket att det nog vore möjligt att ånyo stöta på. Dock sade han sig vilja omringa den 15 juli genom nytt telegram till Moskva efterhöra om ingenting hänt. Han ville f.ö. genomdriva, att Frey - som mot hösten lämnar Ankara för en post i utrikesministeriet - innan han lämnar får ett svar i ärendet.

Så långt referatet av vad som förekommit i Ankara. Frey tillägger i sitt brev, att han mer och mer fått den uppfattningen att W. redan är död. Han hade någon gång tyckt sig förstå, att E. vore av samma åsikt. Å andra sidan hade E. vid ett tillfälle litet förargad sagt, att man måste förstå att det tar tid att leta rätt på en person bland alla de fångar, som finns i Sovjetunionen.

Seppälä framhöll vid vårt efterföljande samtal, att det genom vad som nu framkommit ter sig än märkligare, att E. så starkt engagerats eller engagerat sig i saken. Den tanken bör icke uteslutas, att han spelar litet överdrivet för att göra sig märkvärdig. Men i så fall måste han väl ljuga i fråga om avsändandet av telegram till Moskva. Sådant telegram skulle väl icke ha kunnat avsändas om ej E. eller ambassaden tidigare haft instruktioner i ärendet. Det är ju icke

otroligt att E. haft sådan ställning eller tidigare befattning att han ansetts lämplig användas som förmedlare.

Frey lovar slutligen att återkomma så fort något händer.

Åsa Tullgren
Gösta Engzell
Gösta Engzell

In Svenska 9/2

18 Sturegatan
Stockholm

July 3, 1956

alg

Mr. Sven Backlund, Chief
Press Division
Foreign Office
Stockholm

st

Dear Backlund:-

I am enclosing a letter from Arnold Dibble⁴, Associate Editor of the Periscope, Newsweek, regarding the item that appeared recently in New York about Wallenberg. This is an answer to a cabled inquiry I made.

I am afraid it doesn't add much to the sum total of our knowledge.

With kindest regards,

Yours sincerely,

Wilfrid Fleisher
Wilfrid Fleisher

()
P.S. - You may keep the enclosed letter for your files if you want to -- WF.

Newsweek

NEWSWEEK BUILDING • BROADWAY AND 42ND STREET
NEW YORK 36

June 30, 1956

Mr. Wilfrid Fleisher
18 Sturegaten
Stockholm, Sweden

Dear Mr. Fleisher,

The Wallenberg information came from a Newsweek staffer who had talked with an Austrian who had spent eight years as a Soviet prisoner. It was prison grapevine--while interrogated at Lubljanka, the Austrian had a cellmate who had earlier been held in a special camp near Moscow with a group of "important" prisoners, including an ailing Swedish diplomat from Budapest. The Swede was sent to the camp hospital and the report came back that he had died there.

Our man has rechecked with his Austrian informant since your request for further details and the Austrian, now involved in East-West trade, has clammed up, doesn't want his name brought into the case, and wishes he'd never mentioned it in the first place.

I don't know what you can tell the foreign office now beyond this unfortunate little history. It's circumstantial, but it does tally with other recurrent reports, adding to the weight of evidence that Wallenberg perished in the Soviet Union.

Yours^sincerely,

Arnold Dibble, Associate Editor, Periscope

Koncept.

Lorentzon/AVS

P.M.

Bohrage

Efter samråd med kabinettsssekreteraren, envoyén

Arne Lundberg samt Konungens handsekreterare baron

Palmstjerna har idag utrikesrådet Åström per telefon

meddelat herr Philipp följande: Åström hade diskuterat

Wallenberg-fallet med generalsekreteraren Hammarskjöld

vid dennes besök i Stockholm. Hammarskjöld hade härvid

bekräftat, att han från överdirektören von Dardel

erhållit ett brev i denna fråga. Vidare hade Hammar-

skjöld meddelat, att baron Palmstjerna per telefon

informerat honom om herr Philipps framställning till

Konungen. [Hammarskjölds reaktion inför de olika fram-

ställningarna att vid sitt stundande besök i Moskva

med de sovjetryska ledarna upptaga Wallenberg-frågan

var, att ^{han måste betona} ~~Hammarskjöld~~ starkt framhåll, att han reste

icke såsom privatperson eller ^{uppdrag} svensk medborgare utan

såsom internationell tjänsteman. I denna sin egenskap

SN

*Predan av
dette skil*

hade Hammarskjöld från olika håll emottagit framställ-
ningar i liknande ärenden och ^{Grund} ^{P bli} ^{frågor} ~~vere~~ det svårt att moti-
vera varför han ~~just~~ ^{just} med ryska vederbörande skulle
upptaga fallet Wallenberg. Det kunde även bli ^{hansligt} svårt
för Hammarskjöld att upptaga denna fråga med hänsyn
till andra intrikata arbetsuppgifter för Förenta Natio-
nernas räkning. Av dessa skäl ^{utbr} ansåg Hammarskjöld det
utomordentligt svårt och ~~snarast~~ osannolikt, att han
skulle få tillfälle att upptaga ^{denna fråga} ~~frågan~~ under Moskva-
bestöket. Han skulle emellertid därest ett tillfälle
yppade sig försöka bringa saken på tal.

Herr Philipp noterade utan kommentarer Åströms
meddelande och övergick i stället till att meddela
följande: Herr Philipp och den wallenbergiska familjen
ansåg att den av förre kabinettssekreteraren Lundberg
gjorda förpliktelsten av den 11 december 1951 hade bru-
tits i och med att ^{det rumska materialet} ~~bevismaterialet~~ hade överlämnats
till sovjetryska myndigheter vid statsministerns besök

i Moskva i mars/april.

Herr Philipp frågade sig även, hur utrikesdepartementet kunde stå till svars med att till ryssarna överlämna Hilles vittnesmål, "då denne har två barn i tyska östzonen."

Utrikesdepartementets förpliktelse av den 11 december 1951 bifogas.

Stockholm den 4 juli 1956.

Strängt förtroligt.

W-g-aktören
20
Hille

2

P.M.

Efter samråd med kabinettssekreteraren Belfrage, envoyén Arne Lundberg samt Konungens handsekreterare baron Palmstjerna har idag utrikesrådet Åström per telefon meddelat herr Philipp följande: Åström hade diskuterat Wallenberg-fallet med generalsekreteraren Hammarskjöld vid dennes besök i Stockholm. Hammarskjöld hade härvid bekräftat, att han från överdirektören von Dardel erhållit ett brev i denna fråga. Vidare hade Hammarskjöld meddelat, att baron Palmstjerna per telefon informerat honom om herr Philipps framställning till Konungen.

Hammarskjöldsreaktion inför de olika framställningarna att vid sitt stundande besök i Moskva med de sovjetryska ledarna upptaga Wallenberg-frågan var, att han måste betona, att han reste icke såsom privatperson eller i svenskt uppdrag utan såsom internationell tjänsteman. I denna sin egenskap hade Hammarskjöld från olika håll emottagit framställningar i liknande ärenden och kunde det redan av detta skäl bli svårt för honom att motivera varför han med ryska vederbörande just skulle upptaga fallet Wallenberg. Hammarskjöld ansåg det alltså utomordentligt svårt och osannolikt, att han skulle få tillfälle att upptaga denna fråga under Moskva-besöket.

Herr Philipp noterade utan kommentarer Åströms meddelande och övergick i stället till att meddela följande: Herr Philipp och den wallenbergiska familjen ansåg att den av förre kabinettssekreteraren Lundberg gjorda förpliktelsen av den 11 december 1951 hade brutits i och

med att det svenska materialet hade överlämnats till sovjetryska myndigheter vid statsministerns besök i Moskva i mars/april.

Herr Philipp frågade sig även, hur utrikesdepartementet kunde stå till svars med att till ryssarna överlämna Hilles vittnesmål, "då denne har två barn i tyska östzonen".

Utrikesdepartementets förpliktelse av den 11 december 1951 bifogas.

./.

Stockholm den 4 juli 1956.

Avskrift.

Till Författaren Rudolph Philip och Fru Birgitta Bellander,
Raoul Wallenbergs-aktionen,
Stockholm.

I fråga om den framtida behandlingen av det material angående Raoul Wallenberg, som herr Rudolph Philip och fru Birgitta Bellander den 11 december 1951 överlämnat till undertecknad, förbinder jag mig att iakttaga följande:

uppgifter ur materialet komma att av mig endast delgivas den eller de personer, för vilkas pålitlighet och tystlåtenhet jag anser mig kunna ansvara,

om utrikesdepartementet påfordrar kontroll av avgivna vittnesutsagor, skall en av ovannämnda överlämnare utsedd person på statsverkets bekostnad beredas tillfälle närvara,

överlämnarna av materialet skola hållas underrättade om de åtgärder, som på grundval av det överlämnade materialet må komma i fråga; sådana åtgärder skola företagas endast efter medgivande av hr Philip och fru Bellander,

namnuppgifter ur materialet få icke utan överlämnarnas tillstånd delgivas ryska myndigheter.

Stockholm den 11 december 1951.

(undert.) Arne S. Lundberg

Koncept.

Lorentzon/AVS

Chorin

577-56

P.M.

över samtal med envoyén Lundberg hos kabinettssekreteraren den 5 juli 1956. Närvarande var även utrikesrådet Åström och sekreterare Lorentzon.

Herr Åström orienterade envoyén Lundberg om vad han meddelat Philipp med anledning av Hammarskjöld's Stockholms-besök och förestående besök i Moskva (se P.M. 4.7.56). Vid diskussion om den av Lundberg under tecknade förpliktelsen gentemot familjen den 11 december 1951 meddelade Lundberg, att det klart och tydligt av denna förpliktelse framginge, att den endast avsåg ^{det} material som den 11 december 1951 ställdes till hans förfogande av familjen. Förpliktelsen hade gjorts innan detta material mottagits. Det visade sig, att då det kom till kritan ^{att} familjen icke

förfogade över något nämnvärt material. De namn som

Philipp såsom familjens ombud nämnt vore tidigare

kända för utrikesdepartementet, främst genom redak-

tören af Sandebergs utsaga, *varför friplikt*
~~de facto~~ *icke innebure att U.D.'s handlings-*

Stockholm den 5 juli 1956.

frihet vore bunden.

U-7-akt. 1956 ✓
28 ✓

2

P.M.

över samtal med envoyén Lundberg hos kabinettsskreteraren den 5 juli 1956. Närvarande var även utrikesrådet Åström och sekreterare Lorentzon.

Herr Åström orienterade envoyén Lundberg om vad han meddelat Philipp med anledning av Hammaréskjölde Stockholms-besök och förestående besök i Moskva (se P.M. 4.7.56). Vid diskussion om den av Lundberg undertecknade förpliktelsen gentemot familjen den 11 december 1951 meddelade Lundberg, att det klart och tydligt av denna förpliktelse framginge, att den endast avsåge det material som den 11 december 1951 ställdes till hans förfogande av familjen. Förpliktelsen hade gjorts innan detta material mottagits. Det visade sig, då det kom till kritan, att familjen icke förfogade över något nämnvärt material. De namn som Philipp såsom familjens ombud nämnt vore tidigare kända för utrikesdepartementet, främst genom redaktören af Sandebergs utsaga, varför förpliktelsen icke innebure att UD:s handlingsfrihet vore bunden.

Stockholm den 5 juli 1956.

Avskrift.

Till Författaren Rudolph Philip och Fru Birgitta Bellander,
Raoul Wallenbergs-aktionen,
Stockholm.

I fråga om den framtida behandlingen av det material angående Raoul Wallenberg, som herr Rudolph Philip och fru Birgitta Bellander den 11 december 1951 överlämnat till undertecknad, förbinder jag mig att iakttaga följande:

uppgifter ur materialet komma att av mig endast delgivas den eller de personer, för vilkas pålitlighet och tystlåtenhet jag anser mig kunna ansvara,

om utrikesdepartementet påfordrar kontroll av avgivna vittnesutsagor, skall en av ovannämnda överlämnare utsedd person på statsverkets bekostnad beredas tillfälle närvara,

överlämnarna av materialet skola hållas underrättade om de åtgärder, som på grundval av det överlämnade materialet må komma i fråga; sådana åtgärder skola företagas endast efter medgivande av hr Philip och fru Bellander,

namnuppgifter ur materialet få icke utan överlämnarnas tillstånd delgivas ryska myndigheter.

Stockholm den 11 december 1951.

/undert./ Arne S. Lundberg

Avskrift.

Undertecknade, som tagit del av den note med krav på Raoul Wallenbergs återsändande till Sverige, som i dagarna avses överlämnas av utrikesminister Undén till ryske ambassadören Rodionov, avgiva härmed följande förklaring.

1. Vi ha icke kännedom om något bevismaterial av väsentligt värde för utrikesdepartementets bedömning i nuvarande läge av frågan om Raoul Wallenbergs öde, vilket icke redan kommit utrikesdepartementet tillhanda.

2. I händelse av Raoul Wallenbergs frigivande och återkomst till Sverige förbinda vi oss i enlighet med från vår sida framställt förslag att så långt det står i vår förmåga söka förhindra med hänsyn till i rysk fångenskap kvarvarande personer olämplig publicitet.

3. Vi förklara också, att vi under inga omständigheter vare sig skriftligen eller muntligen komma att referera vad från utrikesdepartementets sida vid olika förtroliga samtal för oss framhållits rörande lämpligheten eller olämpligheten av det ena eller andra tillvägagångssättet för att uppnå Raoul Wallenbergs återförande till Sverige.

Stockholm den 8 februari 1952.

Maj von Dardel

F. v. Dardel

Nina Lagergren

Guy von Dardel

Birgitta de Vylder-Bellander

Rudolph Philipp

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD.)

Från Moskva

Avsänt den 6 / 7 19 56 kl. 1500

Inkom den 6 / 7 19 56 kl. 1735

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 36: B 396	
Avd. <i>P</i>	Gr. <i>2</i>
Mål. <i>Eu</i>	

Pol.

aa

396.

Personligt strängt förtroligt för Åström
Edert chiffer 305. H. sagt sig ej fått
lämpligt tillfälle upptaga saken, han ämnade
skriva vederbörandes moder.

Sohlman.

*9/7 Taler
med fr. von Dardel.*

AMBASSADE ROYALE DE SUÈDE

6/7
Moskva den 5 juli 1956.

HP 80

1 bil.

Raoul Wallenberg.

Strängt förtroligt.

Da
Broder,

./. *Da*
Närslutet ber jag få insända fotokopia av brev
den 27 juni från Raoul Wallenbergs mor och styvfar till
Dag Hammarskjöld.

Njälles bilsnig!
Din tillgiven
Rolf Spelman
Rolf Spelman

Utrikesrådet Åström
Utrikesdepartementet.

JW

Djurslöbn 27 juni 1956
 Brevallavägen 10.

Till Generalschreteraren Dag Hammarskjöld,

Urvärdstecknade, mer och stygfar till den av
 ryska myndigheter fängslade legationsskre-
 teraren Raoul Wallenberg, framförde för ett
 år sedan genom författare Rudolph Philipps,
 som i många år arbetat för denne vår sons
 befrielse, en värdjan till Eder att såsom
 generalschreterare för F. N. verka för samma
 sak. Till svar härpå meddelade General-
 schreteraren att Ni alljämnt vore beredd att
 bidra till försöken att uppnå en lösning
 av fallet Wallenberg, men att åtgärder av
 Eder såsom F. N.'s generalschreterare vore
 utestutna, om ej F. N. gäve Eder att formellt
 mynddrag, vilket Ni ej ville rekommendera.
 Ni skulle emellertid ha saken i åtanke
 för att göra vad Ni kunde om tillfälle yppade
 sig.

Då Generalschreteraren inom kort reser
 till Moskva och där kommer att samman-
 träffa med Sovjets ledande män, skulle
 vi vara Eder varmt tack samma om Ni
 ville övertyga dem om deras skyldighet att

att försända Raoul.

Vid de underhandlingar, som staterna i
Emlandet vid sitt Moskvasök i påskas föder
med herrar Bulgakov, Krusjtsjev och Molotov,
läsa dessa enligt vad ambassadör Jarring
meddelat oss, ha till en början åberopats
den not, som Vyjinsky avgivit i augusti 1947
och varit förklarats, att Raoul inte befinner sig
i några läger för krigsfångar eller civila
(obs: fångelser ommanades inte) som
internerna och att man måste antaga att han
dödade av fascister i Budapest. Sedan de under
förhandlingarna åberopade det bevismaterialet som
de medfört till Moskva och enligt vilket Raoul
hållits fångstad i Moskva, föll under
i Lyuljankafängelset och därefter under
i Defortovskafängelset, åberopade de så småningom
om skändpunkter och gingo över på att undersöka
och granska det medförda bevismaterialet samt
att anställa efterforskningar efter Raoul.
(Krusjtsjev hade till sin förklarat, att han skulle
kunna bli hjälpt, om han därmed kunde lyckas
få tag på Raoul.) I den kommunike, som ut-
färdades efter förhandlingarna, betecknades
emellertid Raoul "såsom den i Budapest
försvunne svenske diplomaten." Arman hade
enligt Jarring ryssarna vägrat att om han
tagit ommanne Raoul i kommuniken.

Något resultat av de efterforskningar efter Raoul, som ryssarna utlovat i kommunismen, har inte förports. Vid besök i Stockholm av en sovjetisk parlaments delegation i maj 1956 har delegationens chef som svar på en intervjue förklarat att det överlämnade bevismaterialet icke vare tillräckligt. U.D. hade några dagar tidigare av ambassadör Rodionov anmodats att lämna kompletterande material, framför allt Raouls fotografi och signalement, vilket U.D. också överlämnade den 12 maj 1956.

De ryska myndigheterna synes sålunda numera knappast vidhålla sin tidigare ståndpunkt att Raoul aldrig skulle fångas i Ryssland utan i stället göra gällande att man numera inte vet vart han tagit vägen vilket enligt vår uppfattning är föga troligt. Det är icke uteslutet att de nuvarande maktbarnen kunna skylla på att Raoul försvunnit under den tidigare regimen. Emellertid är det anmärkningsvärt att så sent som år 1955, således efter regimförändringen, uppträtt en rysk agent, som uppenbartigen försökt vidleda U.D. angående Raouls öde. Orimligtvis för Grönys besök i Stockholm i slutet av februari 1955 anhörs till U.D. genom den förtvaramade Studerpestrministern Danielsson en skrivelse från en greve Kntusov-Tolstoy, som intill tiden för

Budapesta erövring varit anställd som tolk vid den svenska Budapestlegationen och därefter trätt i sovjetisk tjänst. I denna skrivelse meddelar Kintusov-Tolstoy att han efter Budapesta erövring kvarstannat i staden under fyra år och därmed sökt utreda vad som hänt Raoul. Raoul hade varit hans noggranna arbetsökningar hade varit att Raoul antingen dödade av nazister eller tillkommit i Budapest, innan han kommit i förbindelse med ryska trupper eller vid sammanträffande med ryska trupper varit iförd tysk uniform och därför av misstag dödade av dessa. Det synes knappast hava varit en tillfällighet att denna skrivelse, enligt vilken de ryska myndigheterna skulle befrias från ansvaret för Raoul, ankommit till U.D. orimligt före Gromykos besök. Under sökningarna i Dublin, där Kintusov-Tolstoy nu är bosatt, hava, enligt vad f.d. kabinettssekreteraren Lundberg förklarar, utvisat, att han är i sovjetisk tjänst allt fortfarande.

Vid ett sammanträffande med Philip och undertecknad Fredrik von Dardel i maj 1953 sade sig Generalsekreteraren vara villig att taga upp Raouls sak om de svenska myndigheterna begärde Edets bistånd. Enligt vad f.d. kabinettssekreteraren Lundberg, som under sin tjänstgöring i U.D. handlagt Raouls sak och fortfarande följer densamma,

HERRN FRIEDRICH VON DÄRDEL

STOCKHOLM DEN
14 NOVEMBER 1871

meddelat oss, kommer han att vända sig
till Eder med en antråtan om Edert bistånd
i saken vid det förestående Mordutskottet.
Med instämmande i en sådant berättelse
bedja vi Eder att vid öfver besök göra allt
vad som kan göras för att vår son öfver
får komma hem efter ett mer än öfvermått
lidande.

Vi komma i så fall att alltid vara
oändligt tacksamma.

Med vördnad och tillgivenhet

Majordardel Fredrik von Dardel

Paris den 3 juli 1956. 72

Nr 479.

1 bil.

upprättandet av en kommission för efterforskning av fransmän i Sovjetunionen

KUNGL. UTRIKESDEPARTEMENTET.
Pol. delgivning.

Stockholm den 10 juli 1956.

Överlämnas för kännedom till
Beskickningschefen i

R. Nyström
(R. Nyström)
tj.f. Byråchef

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.

Härmed får jag vördsamt insända texten till ett den 21 nästlidne juni åtgjort, och i "Journal Officiel" för den 23 samma månad publicerat dekret, varigenom en till franska konseljpresidiet nära ansluten kommission upprättats med uppgift att samordna verksamheten inom de olika franska myndigheter, som hittills ombesörjt efterforskning och om möjligt repatriering av de fransmän som ännu befinnas sig i fångenskap i Sovjetunionen.

Kommissionen är sammansatt av en av konseljpresidenten utsedd ordförande och vidare av representanter från utrikes-, inrikes- och försvarministerierna.

ministeriet för f.d. frontkämpar samt franska Röda Korset.

På beskickningens förfrågan har utrikesministeriet uppgivit, att orsaken till kommissionens upprättande vore främst den brist på samordning vid insamlandet av uppgifter och sammanställandet av desamma rörande i Sovjetunionen internerade civila fransmän, som hittills föreläggat i Frankrike. Medan de franska och ryska Röda Korse genom särskild överenskomst stodo i kontakt med varandra rörande den förevarande, rent militära personalen, närmast soldater från Elsass och Lothringen, hade åtskilligt brustit i vad avsåge de civilinternerade. Beskickningens talesman tillade att planer dessutom föreläge att inom kort till Sovjetunionen utsända en kommission för diskussioner med ryska myndigheter i fängfrågan. Tillstånd härtill hade utverkats under konseljpresident Guy Mollets och utrikesminister Pineaus nyligen företagna besök i Moskva. Kommissionen skulle troligtvis bestå av en representant för Röda Korset och en parlamentariker med kontakter inom de elsassiska och lothringeka krigsfängeorganisationerna.

För Ambassadören:

(Clasé I. Wollin)

de esen ✓

✓
7/2

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Madrid den 3 juli 1956.

Strängt förtroligt.

reskostnader för ita-
lienske ambassadrådet
de Mohr

Broder,

Med strängt förtroligt handbrev den 1 februari 1956 tillställde jag Lundberg en redovisning över beskickningens reseutgifter för italienska ambassadrådet de Mohr, vartill bemyndigande lämnats i särskild ordning. Emellertid kunde beskickningen på grund av här gällande valutaföreskrifter inte betala flygbiljetten för de Mohr utan hemställde att kostnaden för densamma måtte erläggas direkt till SAS i Stockholm genom utrikesdepartementets försorg. Härvarande SAS-representant har nu meddelat beskickningen att man ännu inte erhållit betalningen i Stockholm. Jag vore därför tacksam om genom Din benägna förmedling beloppet ifråga kr. 640:- kunde utbetalas till SAS om så ännu inte skett.

Din tillgivne

W. Winther

W. Winther

Utrikesrådet Åström,
S t o c k h o l m.

1/2
Moskva den 4 juli 1956.

efterforskning av sv. medb. i

HP 39

DSRU.

Strängt förtroligt.

Broder,

Äberopande Ditt handbrev den 30 maj jämte därvid fogad utredning med kommentarer ber jag få meddela, att Wachtmeister, som tidigare i UD sysslat med dessa frågor, har granskat materialet och även haft kontakt med vederbörandespecialist på tyska ambassaden. Denne senare hade i Bonn skött efterforskningsärenden sedan 1950 - bl.a. som Wehners sekreterare - och visade sig vara väl förtrogen med de svenska intressena på detta område. Han förklarade emellertid, att med undantag för det kända fallet Tamvelius ingen av de i vår utredning aktuella personerna - och ej heller någon annan person med tänkbar svensk anknytning - hittills vare sig direkt eller indirekt haft kontakt med tyska beskickningen. Skulle så ske eller vittnesmål av någon svensk framkomma, komme vi att omedelbart underrättas.

För närvarande kan man, skulle jag tro, knappast komma längre i utredningen utan att däri införa alltför många spekulativa moment. Om och när vi lyckas etablera kontakt med Tamvelius och/eller Walther torde dock möjlighet finnas att komma ytterligare en bit på vägen. Problemet har tydligen avsevärt komplicerats genom Linder-Eichenbaums framfart med olika alias-namn och andra falska uppgifter.

Jag kan tillägga, att enligt vår tyske sagesman samtliga läger i Sverdlovsk (jfr Triborn, Harald) och

Utrikesrådet Åström

Utrikesdepartementet.

ett flertal i Vorkuta upplösts. Utländska fångar från dessa och många andra läger hade överförts till Potjma-lägrät, (jfr Helge (Holger) Bergström), 40 km sydost om Moskva. Han beräknade att där funnes minst 100.000 fångar. Lägrät vore 50-60 km i genomsärning. De utländska fångarnas sista etapp på vägen till friheten vore Bykovo-lägrät (jfr Poul Nielsen) strax utanför Moskva. Vår sagesman hade en god bild av fångklientelens sammansättning i detta läger. Därest någon svensk skulle hamna där, trodde han sig ha goda utsikter få kännedom därom.

se hbr Petri/Ping

(vol 11)

Rolf Sohlman

Handl.
1939 I
Moskva den 2 oktober 1956.

ang. Potjmalägre.

1 attela !

Bröder,

I Sohlmans handbrev till Åström den 4 juli angående efterforskning av svenska medborgare i Sovjetunionen har insmugit sig ett misstag. Det omnämnda Potjmalägre ligger inte 40 km sydost om Moskva utan i Mordovskaja ASSR, d.v.s. 7-800 km sydost om huvudstaden. Praktiskt taget hela denna autonoma republik fylles av koncentrationsläger. Den ingår i de vidsträckta delar av Sovjetunionen som vi icke få besöka.

Lennart Petri

Byråchefen Hichens-Bergström
Utrikesdepartementet.

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

avgift för legalisering
av namnteckning.

175 B 13.3.56
233 B 14.4.56.

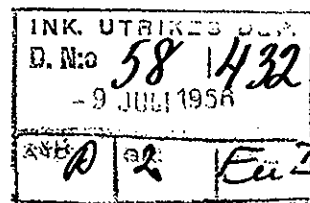

Wien den 7 juli 1956.

N:r. 432 (1 bil.)

HP 1.

Strängt förtrolig.

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

Härmed får jag vördsamt meddela, att beskickningen i samband med av notarius publicus verkställd legalisering av namnteckning å två vittnesprotokoll - insända med ovan citerade skrivelser - utgivit ett belopp av schilling 82:40. ^{å 20:-} _{kv 16:48}

Debetbesked BK n:r 2^a å schilling 82:40 bifogas.

Per Anger

Per Anger

** Debet. Fok O: Ruten uppgifter.*

*my
Sb.*

4593

56/57

Handwritten signature/initials.

Tystnaden om Raoul Wallenberg

Det har nu gått mer än tre månader sedan i samband med statsminister Erlanders besök i Sovjet en svensk-rysk kommuniké utfärdades enligt vilken ryska regeringen utfäste sig att anställa efterspaningar efter "den i Budapest vid krigets slut försvunne svenske diplomaten Raoul Wallenberg". Rapport rörande undersökningens resultat skulle enligt kommunikén lämnas på diplomatisk väg.

När en rysk "parlaments"-delegation för ungefär två månader sedan besökte Stockholm meddelade talman Volkov att Sovjetregeringen hade begärt att på vissa punkter få tydligare besked beträffande Wallenberg. Det visade sig emellertid att de begärda preciseringarna inte gällde utsagor om Wallenberg, utan att vad ryssarna ville ha var närmare upplysningar om personer som avgivit vittnesmål beträffande Wallenberg — en inte oväntad inställning, som emellertid öppnade ytterst olustiga perspektiv. Hela proceduren var för övrigt minst sagt egendomlig: representanter för världens mest genomförda polisstat kommer till Sverige och begär att svenska myndigheter — som tidigare levererat detaljerade uppgifter om Wallenberg — skall stå till tjänst med ytterligare informationer om en person om vilken man vet att han vid vissa bestämda tidpunkter (den senaste ligger endast ett eller annat år tillbaka i tiden) vistats på vissa bestämda platser i Ryssland. Så som den svensk-ryska kommunikén var formulerad ("den i Budapest... försvunne") lämnade den för övrigt på ett olyckligt sätt frågan öppen huruvida Wallenberg alls hade förts till Sovjet. Allt talar för att formuleringen på denna punkt var resultatet av ett ryskt motkrav till det svenska kravet att Raoul

Wallenberg uttryckligen skulle nämnas i den svensk-ryska kommunikén.

Emellertid: den 12 maj lämnade utrikesminister Undén till ambassadör Rodionov uppgifter beträffande vittnesmål om Raoul Wallenberg som dittills varit av UD noga bevarade hemligheter. Därefter har vederligen ingenting skett. Från officiellt ryskt håll har av allt att döma inte sagts ett ord om Raoul Wallenberg.

Ett sådant sakernas tillstånd kan inte annat än väcka indignation i Sverige. Man misstär sig grovt om man i Sovjet inbillar sig att det svenska folket inte längre skulle följa Raoul Wallenbergs öde eller om man i Moskva räknar med att namnet Wallenberg bara är något som rutinnässigt förs på tal när de svensk-ryska kontakterna råkar bli aktuella. Den officiella ryska nonchalansen när det gäller att lämna besked om Raoul Wallenberg framstår för en stark svensk opinion som en klar förolämpning; det finns allt skäl att de ryska myndigheterna inte lämnas i ovisshet på den punkten.

Det försiggår i dessa dagar en livlig trafik mellan Sverige och Sovjet; på rysk sida säger man sig vilja lätta på restriktionerna så att flera svenskar skall kunna besöka landet. Samtidigt kan man utgå från att svensken Raoul Wallenberg alltjämt trots de officiella ryska utfästelserna hålls inspärrad någonstans i Sovjet. Det är den svenska regeringens sak att med all kraft göra klart för ryska regeringen att vi i Sverige begär besked om resultatet av de utlovade efterforskningarna efter Raoul Wallenberg och att vi räknar med hans snara återkomst till sitt land och sina anhöriga.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD.)

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Från Moskva

Avsänt den 11 / 7 19 56 kl. 0730

Inkom den 11 / 7 19 56 kl. 1245

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr	56.8	406
Avd.	Gr 99	MSK
	2	Eu
	29	Yaller

*1 ex. t. h. Lundeberg.
11/7 H. Lundeberg undersökt per
telefa.*

*Tamvelius -
20 -*

406.

För Kabinettssekreteraren strängt förtroligt.

Under återopande mitt samtal med Shepilov den 12 juni meddelade mig ambassadören Ilitchev muntligen den 10 juli att Tamvelius, vilken här betraktades som statslös, komme att erhålla utresevisum till Sverige så snart myndigheterna hunnit pröva hans sak. Jag erinrade om att hemställan gjorts av Excellensen och frågade när Tamvelius kunde förväntas till Sverige. Ilitchev svarade "senast om 2 å 3 månader". Jag erinrade om vårt förslag att Tamvelius skulle höras av oss här, även i närvaro av representanter sovjetiska myndigheterna. Ilitchev svarade att eftersom Tamvelius snart kommer till Sverige blir Ni ju i tillfälle att själva höra honom då. Sovjetmyndigheterna höra honom nu och verkställa av hans uttalanden föranledda undersökningar "under erinran Ilitchev ej deltog samtalen vid statsministerns besök sade jag mig vilja rikta hans personliga uppmärksamhet å Wallenbergsakens betydelse för våra förbindelser. Sedan så skett sade Ilitchev att han förstått sammanhanget och tillade att undersökningar såsom utlovats bedrevs med all energi - bl.a. på basis av Excellensens överlämnat material- för att vinna klarhet. Han trodde att vi snart skulle få svar. På tal andra svenskar och f.d. svenskar som önska återvända till Sverige uttalade Ilitchev sig i positiv anda.

Sohlman.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Tamvelius -
20 -

12/7 56
Strängt förtroligt.

23.7.56
a till Sekr. Granberg, SUK,
u.å.a. dagens tel. samtal.

Dep. i bud
23.7.56 av

P.M.

angående statslöse f.d. s.k. Estlands-svensken
Arthur Tamvelius.

Tamvelius har sedan över 10 år vistats i sovjetryska
läger.

Den 13 april 1956 inkom till svenska beskickningen
i Moskva en anhållan från Tamvelius om att man från svensk
sida skulle bistå honom att få utresa ur Sovjetunionen
till Sverige. Han hänvisade härvid till att hans hustru,
moder och dotter äro svenska medborgare. Tamvelius med-
delade även att han "av de sovjetiska myndigheterna gjorts
till statslös". Tamvelius har även skrivit till sin hustru,
Fru Tatjana Tamvelius, Eriksbergsgatan 31, Stockholm,
och sin under samma adress bosatta moder och dotter och
hemställt, att dessa via svenska myndigheter skulle inter-
venera till hans förmån. Fru Tamvelius vände sig till
Svenska Röda Korset, vilket varit i kontakt med det ryska
röda korset för att få kontakt med Tamvelius.

Den 9 maj 1956 vände sig fru Tamvelius direkt till
Utrikesdepartementet med hemställan om att man från svensk
sida skulle intervenera i Moskva för att få utresetillstånd
för Tamvelius.

Den 11 maj 1956 framförde utrikesminister Undén till
Sovjetunionens ambassadör följande meddelande:

"Det är bekant för det svenska utrikesdepartementet,
att arkitekten Arthur Tamvelius vistas i Mordovskaja ASSR,
postfack № 385/7-1. Tamvelius har nyligen skrivit två

krigsfånge kort till sin i Sverige bosatta svenska hustru, till sin ävenledes svenska moder och dotter och hemställt, att dessa skola vända sig till de svenska myndigheterna för att få Tamvelius utlämnad till Sverige. En sådan hemställan har gjorts. Tamvelius har för sina anhöriga förklarat, att han av ryska vederbörande anses vara statslös. På svensk sida är man beredd att av humanitära skäl mottaga Tamvelius i Sverige, i synnerhet som Tamvelius' moder, hustru och dotter äro svenska medborgare, och hemställes härmed att Tamvelius måtte beviljas tillstånd att resa till Sverige."

Den 11 juli 1956 underrättades den svenska beskickningen i Moskva under hand av ryska vederbörande om att Tamvelius komme att erhålla utresevisum till Sverige så snart myndigheterna hunnit pröva hans sak. Med hänsyn härtill och för att undvika dröjsmål för Tamvelii utresa vore det önskvärt om ett svenskt provisoriskt främlingspass kunde tillställas den svenska beskickningen i Moskva genom utrikesdepartementets försorg. Samtidigt torde bemyndigande lämnas för beskickningen att visera passet.

Tamvelius är född den 2 maj 1907. Övriga data rörande Tamvelius torde kunna införas i passet genom beskickningens i Moskva försorg.

Stockholm den 12 juli 1956.

DEUTSCHES ROTES KREUZ

SUCHDIENST HAMBURG

Abteilung II (Zivilgefangene in der UdSSR)

13/2-52
HAMBURG-OSDORF, DEN 12. Juli 1956
BLOMKAMP 51
FERNRUF: 827953-56
DRAHTANSCHRIFT: SUCHDIENST HAMBURG

Herrn
L i n d b e r g
Vertreter des Schwed. Roten Kreuzes

Az. A II - Dr. N. / Sa.
Bei Beantwortung bitte angeben!

22c) K ö l n / Rhein
Ulmenallee 96

Betr.: W a l l e n b e r g, Raoul, schwed. Staatsangehöriger
Bezug: Unser Schreiben vom 19.3.1956 - Az.: A II - Dr. N. / Jo. -

Sehr geehrter Herr Lindberg !

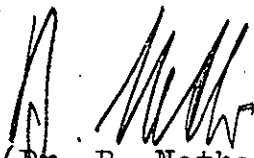
Im Nachgang zu meinem o.a. Schreiben teile ich Ihnen mit, daß uns
jetzt für den Heimkehrer Klaus D i e t r i c h , geb. 10.11.1914,
folgende Anschrift bekannt geworden ist.:

17a) K a r l s r u h e
Wolfartsweilerstraße 5.

Der Heimkehrer soll sich seit dem 8.6.1956 unter dieser Anschrift
befinden.

Mit verbindlichen Empfehlungen!

JOHN MAGNUS LINDBERG
FIL. KAND.

(Dr. B. Nether)

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

ang. Sjöborgsutredningen.

201

STOCKHOLM den 14 juli 1956		
N:o 320 320 ✓	CHIFFER	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. A	GR. 2	MAL. Ku I

Svensk Moskva

Rodionov har idag till kabinettssekreteraren muntligen framfört följande meddelande.

" I anslutning till statsminister Erlanders framställning till de sovjetiska ledarna sistlidne mars att företaga en förnyad undersökning rörande omständigheterna i samband med Wallenbergs försvinnande har sovjetregeringen lämnat vederbörande sovjetorgan instruktioner att göra en detaljerad undersökning med beaktande av det från svensk sida överlämnade materialet.

I enlighet med dessa instruktioner företaga vederbörande sovjetiska organ en detaljerad granskning av allt material rörande R W som lämnats från svensk sida. I första hand förhöras de personer som kunna ha haft något att göra med de omständigheter som omnämnts i det svenska materialet. Samtidigt vidtaga de sovjetiska organen andra åtgärder.

Vederbörande sovjetiska organ hoppas att svenska regeringen, dans un délai aussi court que serait matériellement possible, skall komma att informeras om resultatet av den detaljerade undersökning som man är i färd med att göra."

Kabinettssekreteraren underströk för Rodionov betydelsen av ett snabbt svar. Han meddelade också att UD med hänsyn till den vikt som Wallenbergs öde har för den svenska opinionen anser det ofrånkomligt att i korthet informera pressen om det nu framförda meddelandet.

Cabinet

Exp. den 15/7 kl. 01.20
BM

Närskom.

Rådman har i dag till laborator-
skriterier ^{närskom} framsett följande ~~meddelande~~
~~omständigheter~~.

Quota 7 avslutning till slutminister
Erlanders formulering till de socialiska
ledarna ~~att~~ sådana var att
företag en frimyd undersökning om
omständigheterna i samband med P. W.
Vallbergs förordnande har Socialregeringen
lämnat vederbörande socialorgan
instruktioner att göra en detaljerad
undersökning ~~samband~~ med de
olika av det här områdes om-
lämnade material.

J'entend par ces instructions
faites verbales projetées ^{organes} ~~sur les~~
en détail par grammaire, et avec matériel
~~sur~~ l'ordre R.W., ^{l'ensemble} ~~sur~~ ^{le} ~~matériel~~ ^{et}
pour l'ensemble. J'entend par ~~l'ensemble~~ ^{l'ensemble}
~~l'ensemble~~ l'ensemble de personnes qui
~~ont~~ l'ensemble qui ont l'ensemble
avec de l'ensemble l'ensemble l'ensemble
i. l'ensemble l'ensemble. L'ensemble
l'ensemble de l'ensemble l'ensemble
l'ensemble l'ensemble l'ensemble.

Verbaliser l'ensemble l'ensemble l'ensemble
avec l'ensemble l'ensemble l'ensemble
~~l'ensemble l'ensemble l'ensemble~~ dans un
délai aussi court que serait l'ensemble -

stillment possible, shall ~~be~~
come as ~~informers~~ on result-
table of the ~~dehydrated~~ under-
standing ~~on~~ ~~man~~ ~~as~~ ~~a~~ ~~fact~~ ~~with~~
at first ~~language~~.

~~Robert~~ ~~Robertson~~
Robertson's ~~understanding~~
beliefs as to ~~snob~~ ~~has~~ ~~how~~
maddened ~~also~~ ~~as~~ ~~left~~ ~~with~~
his eye ~~the~~ ~~the~~ ~~the~~ ~~the~~
~~opinion~~ ~~the~~ ~~the~~ ~~the~~ ~~the~~
Wallerburg's ~~etc.~~ ~~has~~ ~~for~~ ~~the~~ ~~the~~
opinion ~~the~~ ~~the~~ ~~the~~ ~~the~~
~~the~~ ~~the~~ ~~the~~ ~~the~~ ~~the~~
press on ~~the~~ ~~the~~ ~~the~~ ~~the~~
with ~~the~~ ~~the~~ ~~the~~ ~~the~~
~~the~~ ~~the~~ ~~the~~ ~~the~~ ~~the~~

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

ang. presskommuniké
ang. R. Wallenberg.

STOCKHOLM den 14 juli 1956		
N:o 259	enclair	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

Svensk Moskva

259 UD i kväll meddelat pressen: Sovjetambassaden i Stockholm har idag framfört till UD att man å sovjetisk sida kommer att snarast möjligt lämna besked om resultatet av de sovjetiska myndigheternas undersökningar beträffande Raoul Wallenberg. Dessa myndigheter håller enligt ambassadens meddelande på med en detaljerad granskning av det från svensk sida överlämnade materialet. Från utrikesdepartementets sida har liksom skett tidigare understrukits betydelsen av ett snabbt svar.

Cabinet

Exp. 14/7 kl 2115/BM

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. Wallenberg.

Pr.

STOCKHOLM den 14 juli 1956		
N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAL. Eu I

Bifogade pressmeddelande har expedierats till:

60 T.T. (3 ex.)
 61 P.T.
 Associated Press
 United Press
 Agence France-Presse
 Reuters Ltd.
 TASS
 Bengtsson, DPA
 A-Pressen
 Pressens Reportagebyrå
 Högerpressens Nyhetsbyrå
 Bondeförbundets Presstjänst
 Redaktör H. Christensson, Radiotjänst (3 ex.)
 Statens Upplysningsbyrå
 Utrikespolitiska Institutet
 Redaktör Gunnar Fagrell, Tidningen Världshorisont
 Redaktör Sandberg, Svenska Handelstidningen Justitia
 Svensk-Amerikanska Nyhetsbyrån
 Svensk-Internationella Pressbyrån
 FN:s Informationskontor, Köpenhamn
 Nordisk Tidskrift för Internationel Ret
~~xxxxxx~~ Pressatt. M. Werner
 Pressattachén C.O. Frietsch
 Pressattachén ~~xxxxxx~~ J.C. Lacotte
 Pressattachén E. Vorogeikine
 Pressattachén ~~xxxxxx~~ H. El Ghamrawi
 Professor Eric Bellquist, Berkeley, USA
 Prinsessan Massalsky (3 ex.)
 Red. M. Salzer
 Mr. R. R. Ellen, Australian Government Trade commissioner, Bonn
 Dr Walter Bauer-Heyd, Köpenhamn
 Samtliga utländska beskickningar i Stockholm
 Samtliga svenska beskickningar, lönade generalkonsulat och
 konsulat m.fl. enligt bifogade lista
 Utlandspressen enligt pressrummet
 Pressbyråns samtliga tjänstemän
 Pressrummet
 Excellensens sekreterare (2 ex.)
 Kabinettssekreteraren
 Bitr. Kabinettssekreteraren
 Chefen för arkivet
 Chefen för pol.avd.
~~xxxxxx~~
 Chefen för personalavd.

Gunnar Beckman
 Kurt Neumann

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	16 9 1956
utl. kurir	
luftpost	
sign.	

Chefen för protokoll
 Chefen för rättsavd.
 Chefen för handelsavd.
 Bitr. chefen för handelsavd.
 Chefen för I byrån, Pol.avd.
 Chefen för II " " "
 Chefen för FN-byrån, " "
 Sekr. ~~Gunnar~~ Westerberg
 Sekr. ~~Kay~~ Petri

20.8.55 MS

Beskickningar:

Addis Abeba
Ankara
Athén
Belgrad
Bern
Bogotá
Bonn p.t. Köln
Bryssel
Budapest
X Buenos Aires
Canberra
X Caracas
X Djakarta
Dublin
Haag
Helsingfors
X Kairo
X Karachi
Köpenhamn
Amb.rådet Greitz,
Köpenhamn:
X Lima
Lissabon
London (4 ex)
Madrid
Mexico
X Montevideo
X Moskva
New Delhi
Oslo
Ottawa
Paris
Peking
X Prag
X Pretoria
Reykjavik
X Rio de Janeiro
Rom
Santiago de Chile

X Teheran

X Tel-Aviv

Tokio

X Warszawa (4 ex.)

X Washington (4 ex.)

X Wellington

X Wien

Delegationer:

FN-delegationen

OEEC-delegationen

Genève-delegationen

Luxembourg-delegationen

Lönade generalkonsulat:

Antwerpen

Berlin

Chicago

Hamburg

Istanbul

London

Montreal

New York

San Francisco

Lönade konsulat:

Casablanca

X Gdańsk

Hongkong

Houston

Mariehamn

Minneapolis

Rouen

Bonn (handelsavd.)

Bonn (kulturavd.)

Genua

Madrid

Shanghai

Sydney (sjöfart)

Melbourne

P 2 Lu I

KUNGL.UTRIKES
DEPARTEMENTET

Pressbyrån.

p 2 En I

Pressmeddelande lördagen den 14 juli 1956.

Utrikesdepartementet meddelar: Sovjetambassaden i Stockholm har på lördagen framfört till Utrikesdepartementet, att man på sovjetisk sida kommer snarast möjligt lämna besked om resultatet av de sovjetiska myndigheternas undersökningar beträffande Raoul Wallenberg. Dessa myndigheter håller enligt sovjetambassadens meddelande på med en detaljerad granskning av det från svensk sida överlämnade materialet. Från utrikesdepartementets sida underströks liksom skett tidigare, betydelsen av ett snabbt svar.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

STOCKHOLM 17.7.56 19		
N:o 66v	CHIFFER ENCLAIR	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAL. Eu ²

L an

Svensk
W i e n

66

För Allard från Åström. Brådslande brev till Dig följer
med dagens kurir till Belgrad.

Cabinet

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. Staudenmeijer

H. Weiss.

STOCKHOLM		19
Stockholm den 17 juli 1956.		
<u>Strängt förtroligt.</u> 1 bil.		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
P	2	Eu ^I

Broder,

./.

Såsom framgår av i avskrift bifogade handbrev från Arne Lundberg till Kumlin ha vi förutom den för Dig välkände Hermann Weiss ytterligare ett spår som pekar på att en svensk skulle ha vistats i Kolyma-distriktet. Den i handbrevet omnämnde Staudenmeijer torde enligt vad vi numera erfarit från beskickningen i Bonn vara identisk med Alfons Staudenmeijer, Sebastianstrasse 3, Ingolstadt/Donau. Han är född den 26.7. 1903 och till yrket diplomingenjör. Staudenmeijer bör höras så fort som möjligt, och för den skull får jag bedja Dig låta Braunerhielm på sätt Du finner lämpligt snarast begiva sig till Ingolstadt för att där på sedvanligt sätt höra Staudenmeijer. Du är givetvis oförhindrad att i de delar som Du finner lämpligt orientera Braunerhielm om Hermann Weiss' spår.

Braunerhielm bör tillrådas att iakttaga en viss försiktighet med Staudenmeijer, då vi ännu icke med säkerhet veta om Bringentoff är provokatör. Jag vore tacksam om resultatet av Braunerhielms resa kunde inberättas telegrafiskt.

/Sverker Åström/

Envoyén A l l a r d ,
Wien.Dep. 17.7.56
Ros

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Wien

Avsant den TEIE X 19

Inkom den 18/7 19 56. kl. 1920

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Pol.

Dnr 38:13 29	
Avd. A	Gr. 2
Mål. Eu I	

Mc
29.

För Åström.

Ditt handbrev 17 juli. *ging*

Lo
Då Ingolstadt beläget Västtyskland samt järnvägs- och bilförbindelse dit lättare från Köln än från Wien, hemställer jag tjänsteman Bonn-beskickningen får verkställa förhöret. Ingolstadt nära Nürnberg.

Allard.

Kopia

KUNGL. SVENSKA
AMBASSADEN

noteväxling om
repatriering av
sovjetmedborgare

557 B. 13.4.56

762 B. 25.5.56

H. Lorentz

Bonn, p.t. Köln, den 16 juli 1956.

Nr. 1071

1 bil.

HP 1

/1 3 ex./

KUNGL. UTRIKESDEPARTEMENTET

(Pol. delgivning)

Stockholm den 18 juli 1956.

Överlämnas för kännedom till Be-
skickningschefen i

Kaj Sundberg

(Kaj Sundberg)
Andre sekreterare

IB

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

Noteväxlingen mellan Auswärtiges Amt och den sovjetiska ambassaden i Bonn beträffande repatrieringen av sovjetmedborgare i förbundsrepubliken fortsätter.

I förbundsregeringens officiösa "Bulletin" meddelas den 12 denna månad, att den sovjetiska ambassaden den 14 maj överlämnat en verbalnote till Auswärtiges Amt, vari den besvärade sig över att förbundsregeringen förhindrade repatrieringen från Västtyskland av utländska flyktingar av sovjetisk nationalitet. Det förklarades, att förbundsregeringens hållning stod i motsägelse till den överenskommelse som träffades vid den tyska regeringsdelegationens

besök i Moskva i september förra året.

I "Bulletin" omtalas vidare, att den officiella, sovjetiska nyhetsbyrån "Tass" i en längre förklaring den 18 maj 1956 återgivit den ryska notens väsentliga innehåll och därvid understrukt, att förbundsregeringen vägrat att lämna sovjetregeringen listor med namn på utländska flyktingar av sovjetiskt medborgarskap och att de officiella västtyska instanserna försökte att framställa saken, som om ifrågavarande sovjetmedborgare ej ville återvända till sitt hemland.

I en verbalnote, dagtecknad den 7 juli 1956, vars text, hämtad ur ett pressmeddelande, här vördsamt närslutes, har regeringen i Bonn tillbakavisat de sovjetiska beskyllningarna.

Inledningsvis avvisas påståendet, att förbundsregeringens hållning i frågan om repatrieringen av sovjetiska medborgare skulle stå i motsägelse till den deklaration, som den tyska regeringsdelegationen avgav vid besöket i Moskva i september 1955.

Auswärtiges Amt hänvisar till sin note den 29 sistlidne mars (jfr 557 B. 13.4.56) och uppregar, att redan under de första åren efter kriget två miljoner av de flyktingar som befann sig i Västtyskland, repatrierats till Sovjetunionen och att det sedan krigsslutet har stått varje i Västtyskland boende utlänning fritt att återvända till sitt hemland. De sovjetmedborgare som stannat i förbundsrepubliken, hade gjort det av fri vilja.

Rättslig grundval för flyktingarnas status, heter det

vidare i den tyska noten, utgör dels artikel 16, 2 stycket, i grundlagen, dels lagen 1951 "über die Rechtstellung heimatloser Ausländer" och dels 1951 års internationella konvention om flyktingars rättsställning. Förbundsrepubliken har biträtt denna konvention och dess bestämmelser har därmed blivit gällande tysk rätt. Påståendet, att erkännandet av flyktingarnas status vore fullkomligt godtyckligt och saknade varje rättslig grundval, måste följaktligen tillbakavisas. Vad som i förbundsrepubliken är gällande rätt, bestämmer allena de författningsenligt behöriga organen i förbundsrepubliken. Förbundsregeringen förväntar sig, att varje regering, som underhåller diplomatiska förbindelser med densamma, respekterar de i förbundsrepubliken gällande lagarna.

Sedan i den tyska noten möjligheterna i Västtyskland och Sovjetunionen för personer att fritt lämna vederbörande stats territorium jämförts och kontrasterna härvidlag påpekats, framhålls att de utländska flyktingarna ej endast - liksom alla västtyska medborgare - åtnjuter full frihet att lämna landet, utan dessutom får hjälp därtill, om de önskar bli repatrierade.

De tyska lagarna garanterar således ej bara individens rörelsefrihet, säges det vidare i Auswärtiges Amts note. De garanterar fastmera i varje hänseende aktningen för den enskilda människans frivilliga beslut. Myndigheterna i förbundsrepubliken har därför inte någon rättslig grund att framtvinga en konfrontation mellan flyktingar och representanter för deras hemland, om dessa personer avvisar en dylik

konfrontation. Lika litet kan förbundsregeringen med hänsyn till asylrätten till hemlandets regering överlämna listor med namnen på dessa personer.

Med anledning av en rysk beskyllning att i flera fall sovjetiska medborgare genom hot eller våld från olika emigrantorganisationer eller genom åtgärder från de tyska myndigheterna hindrades att återvända till Sovjetunionen, förklaras i det tyska utrikesministeriets note, att förbundsregeringen till dags dato ej hade någon anledning att antaga, att någon enda utländsk flykting mot gällande lagar hindrats från genomförandet av ett frivilligt beslut att lämna förbundsrepubliken. Därefter uppmanas i noten sovjetambassaden att lämna noggrannare uppgifter om de uppgivna fallen, så att förbundsregeringen försättes i tillfälle att undersöka dem. "Denna kommer sedan självfallet, redan av aktning inför de egna lagarna, att omedelbart och grundligt företaga denna undersökning", säges det i noten. I denna framhålls i fortsättningen, att det ej kan vara fråga om "zahlreiche Fälle" redan till följd av sovjetambassadens egen skildring, och att var och en som anländer till Västtyskland själv kan övertyga sig om att individens frihet där ej endast är rättsligt garanterad utan även är en verklighet.

Till sist förklaras i Auswärtiges Amts note, att de av sovjetambassaden överlämnade listorna på häktade sovjetiska medborgare för närvarande är föremål för prövning ur synpunkten, huruvida förutsättningarna för repatriering föreligger eller kan skapas.

Ole Jödahl

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

sjöborgsutredningen

STOCKHOLM 19.7.56 19		
N:o 39.1	CHIFFER	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I Cn

9 Svensk
W i e n

Edert chiffer 29. För Allard från Åström. För Dig personligen. Det vore önskvärt om Braunerhielm finge resa dels på grund av att för närvarande Bonn-beskickningen icke förfogar över personal med så stor utfrågningsrutin som Din beskickning, dels att Bonn-beskickningen icke är så väl orienterad i hela saken som Du. Spåren kan i dagens läge bli av stor betydelse. B. får naturligtvis ta tåg eller flyg om detta lägligare. Tacksam Din reaktion.

Cabinet

Exp 1917 M. R 30 22

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET Åström/AA.

Sjöborgsutredn.

STOCKHOLM		19
Stockholm den 19 juli 1956.		
N:o		BIL.
Förtroligt.	1 bil.	
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu I

Bästa Fru von Dardel,

Genom herr Rudolph Philipp har jag erfarit, att Fru von Dardel gärna skulle vilja få del av den bandupptagning, som gjorts av Gustav Richter om den tid han var tillsammans med Raoul i fängelset i Moskva och som innehåller en hälsning till Eder själv och Raouls övriga anhöriga. Vi förstå väl denna Fru von Dardels önskan, och vi ha funderat på hur vi bäst skulle kunna tillmötesgå den. Som vi flera gånger sagt till herr Philipp, som själv hört bandet, ha vi naturligtvis alltid varit beredda att spela upp bandet för Eder själv och Edra anhöriga. När det gäller frågan om att utlämna kopia av bandet ha vi med tanke på sekretessbestämmelserna varit mycket tveksamma. Emellertid ha vi efter noggrant övervägande bestämt oss för att till Fru von Dardel personligen överlämna en kopia av bandet. Vi förutsätta då, att innehållet icke delgives andra än förutom Eder själv Edra anhöriga.

Jag vore tacksam, om Fru von Dardel benäget ville meddela mig, när detta brev och paketet med bandet kommit fram.

Bandet är avsett att spelas på en Grundig bandspelare av typ "Stenorette".

Sverker Åström

Fru Maj von Dardel,
Bråvallavägen 10,
DJURSHOLM I.

xp 20/7, rek., AA.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Belfrage*

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Moskva

Avsant den 20/7 19 56 kl. 0900

Inkom den 20/7 19 56 kl. 1535

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr <i>86-B</i>		<i>424</i>
Avd. <i>P</i>	Gr. <i>2</i>	Mål. <i>Eu I</i>

20v
424.

Personligt strängt förtroligt för Kabinettssekreteraren.

11.7. *259* (320) Vid avskedsbesök hos Ilitchev före semestern berörde jag bl.a. Rodionovs uttalande Edert chiffer han gjort vårt chiffer 406 och betonade ånyo att undersökningarna bedrevs med all energi. De erfordrade dock viss tid, då eventuellt flertal personer måste höras och dessa understundom icke omedelbart kunde återfinnas. Dessutom måste olika uppgifter kontrolleras. Man ville nämligen gå till botten. Jag betonade angelägenheten av snart svar, vilket Ilitchev sade sig behjärta. Det verkade dock som om han personligen räknade, att ytterligare 2 - 3 månader skulle erfordras för undersökningarna. Han betonade samtidigt, att eftersom dessa utfördes av andra myndigheter än MID han svårligen kunde tiden som erfordrades.

Sohlman.

*Middelst Lundberg 30/7 56. L. hade
semestern 21/7 - 29/7
/ 2*

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Wien

Avsant den TELEX 19

Inkom den 20 / 7 1956 kl. 1035

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Pol.
kl.

Dnr	58:B	PO
Avd.	Gr.	Mål.
P 2		Eu

30.

Edert chiffer 39.

Personligt för Åström.

Braunerhielm avreser nattåg Ingolstadt via München
lördag kväll och beräknar, därest S anträffbar, återvända
måndag, varefter vi telegraferar.

Allard.

Coll.: *ay*

45 20/7-56

Berlin den 17 juli 1956.

Nr. 317. 1 bil.

HP 1.

KUNGL. UTRIKESDEPARTEMENTET.

Pol.delgivning.

Stockholm den 28 juli 1956.

Överlämnas för kännedom till
Beskickningschefen i

Krigsfångar i Sovjet-
unionen med oklart
medborgarskap.

Har delgivits Ambassaden
i Bonn, p.t. Köln.

P Hamilton

(G. Hamilton)
tj.f. Byråchef

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./. För det intresse det må erbjuda får jag härmed
vördsamt insända ett meddelande av den västberlinska
nyhetsbyrån "Informationsbüro West" av den 14 juli, varav
framgår att tyska krigsfångar i Sovjetunionen, vilkas
medborgarskap enligt sovjetryska myndigheter icke kunnat
absolut fastställas, för närvarande samlats i lägren
5110/33 i Potma och 5110/48 i Bykowo. I Bykowo-lägre
skulle cirka 450 sådana krigsfångar befinna sig, medan
antalet i Potma icke är bekant.

/Hugo Tamm/

(Avskrift av klipp ur Svenska Dagbladet 20.11.46.)

aa/2

ork 20.7.56

Wallenberg var ej chargé d'affaires.

Legationssekreterare Raoul Wallenberg hade ingen av svensk myndighet utfärdad legitimation som svensk chargé d'affaires "i de av ryssarna befriade områdena av Ungern" enligt vad en av UD verkställd undersökning visar.

Författaren Rudolph Philipp påstår i sin bok om Wallenberg, att denne skulle ha uppvisat en sådan handling för den ryska patrull, som först påträffade honom. En undersökning i UD har visat, att man i Stockholm aldrig företagit en sådan utnämning, och f.d. Budapestministern Danielsson, som f.n., vistas i Schweiz, har vid förfrågan från UD bestämt förnekat, att han utfärdat någon som helst handling av antytt slag. Från UD:s sida påpekas, att antingen måste alltså Philipps uppgift vara direkt felaktig eller också har Wallenberg på egen hand utrustat sig med en sådan legitimation.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Amjou/US

ju

Svensk
Moskva

Rudolph Philip har i dagens nummer av Veckojournalen påbörjat en större artikelserie om Wallenberg. Serien kurir och flygsändes.

Cabinet

STOCKHOLM den 20 juli 1956		
N:o	329. <u>CHIFFER</u> <i>Bud.</i>	BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
<i>A</i>	<i>2</i>	<i>Eu</i>

ju
Rep. d. 20/7 kl. 14.35 af.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD

Pol.

Från Wien

Avsant den TELEX/ 19

Inkom den 23 / 7 19 56 kl. 1250

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr	56:13	81
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Eu ^T

24.7.52
Hbr Jöns, Köln

31.

Vårt chiffer 30.

Personligt för Åström.

Braunerhielm vid besök Ingolstadt erfarit Staudenmair sedan den 1 juni bosatt Alpenthalstrasse 12, Karlsruhe och arbetar hos Siemens därstädes. Brodern meddelade, Staudenmair arbetade med professor Herz i sovjetryska atomforskningen till 1950, då han häktades. Staudenmair hade redan förhört av amerikanarna tydligen främst om sovjetryska atomforskningen.

Då tågresor från Ingolstadt till Karlsruhe tidsödande och ovisst om Staudenmair, vilken under alla förhållanden kan nås lättare från Bonn, omedelbart anträffbar eller befinner sig på affärsresa, har Braunerhielm återvänt till Wien.

Allard

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM		19
Stockholm den 24 juli 1956.		BIL.
Strängt ^{N:o} förtroligt.		
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MAL.

Broder,

Arne Lundberg skrev den 11 februari 1956 ett handbrev till Kumlin angående den från sovjetrisk fångenskap återvändande statslöse f.d. svenske medborgaren Nils Bringentoffs utsaga angående en tysk vid namn Staudenmeijer. Denne senare skulle ha vistats i sovjetrisk fångenskap och där träffat samman med en svensk.

Den 8 mars 1956 meddelade Kumlin i ett handbrev till Lundberg, att Staudenmeijers adress var Sebastianstrasse 3 i Ingolstadt/Donau. Vi ha sökt Staudenmeijer under denna adress och erfarit, att han numera är bosatt i Karlsruhe, Alpenthalstrasse 12. Om Staudenmeijer ha vi vidare erfarit, att han arresterades av ryssarna år 1950, vid vilken tidpunkt han arbetade hos professor Herz i den sovjetiska atomforskningen. Han är numera anställd vid Siemens i Karlsruhe.

Jag får bedja Dig att låta Bergensträhle eller någon annan, som Du finner lämplig, uppsöka Staudenmeijer och utfråga honom på sedvanligt sätt och telegrafiskt meddela resultatet.

Ambassadören J ö d a h l ,
Bonn, p.t. Köln.

/Sverker Åström/

P.S. Förlåt besväret för beskickningen, men som Du vet vill vi i denna sak inte lämna någon sten "unturned".

Reg. 251756
av

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM		19
Stockholm den 24 juli 1956.		
<u>Strängt förtroligt.</u>		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

Broder,

Åberopande handbrev den 3 juli 1956 angående betalningen av de Mohrs flygresor ber jag få meddela, att departementet den 28 juni utbetalade kr. 640.- till SAS i Stockholm.

/Sverker Åström/

Envoyén W i n t h e r ,
Madrid.

Dep. 25.7.56
avs

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM		19
Stockholm den 24 juli 1956.		BIL.
Strängt ^{N:o} förtroligt.		
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

Broder,

Kriminalkommissarie Danielsson har hos justitiedepartementet studerat herr Rudolph Philipps naturalisationshandlingar. Av dessa framgår att Philipp är född den 15 september 1895 i Baden bei Wien. Han är son till snickarmästaren Julius Philipp, född 1856, död 1952, och till Lydia Philipp, född Breiner, född 1858, död 1942. Philipp avlade studentexamen 1913 och började studera juridik vid Wiens universitet 1914. Vid krigsutbrottet anmälde han sig frivilligt i armén och deltog i kriget till dess slut. Philipp synes därefter ha vistats i Tjeckoslovakien och under en tid även ha föreläst vid tekniska högskolan i Moskva om rationaliseringsproblem. Han är konfessionslös.

Det vore intressant om Du med ledning av dessa uppgifter kunde erfara något om Philipps antecedentia i Österrike.

/Sverker Åström/

Envoyén A l l a r d ,
Wien.

Exp. 25.7.56
das

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN
ang. efterforskning av
Alfons Staudenmair.

hbr. Åström/Allard
17.7.1956.

58/466 25/7
Wien den 23 juli 1956.

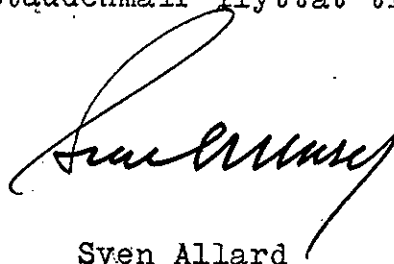
Nr 466. 1 bil.

HP 1.

Strängt förtrolig.

2 Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.
Härmed får jag vördsamt översända en av legationsssekreteraren Braunerhielm avfattad promemoria rörande dennes resa till Ingolstadt för samtal med Alfons Staudenmair. Som redan inrapporterats kunde samtalet icke komma till stånd enär Staudenmair flyttat till Karlsruhe.

Sven Allard

Strängt förtrolig.

P.M.

angående resa till Ingolstadt för att söka Alfons Staudenmair.

Jag anlände på morgonen söndagen den 22 juli till Ingolstadt och uppsökte den angivna adressen Sebastianstrasse 3, där jag träffade Hans Staudenmair (obs stavningen) innehavare av firma Staudenmair & Sohn (Stukkateur und Verputzgeschäft). Denne meddelade emellertid, att hans broder Alfons den 1 juni flyttat från Ingolstadt och nu bodde i Karlsruhe, där han arbetade hos Siemens. Hans adress i Karlsruhe vore Alpthalstrasse 12. Det vore dock icke alldeles säkert att han för tillfället befann sig där, då han tydligen ibland gjorde affärsresor.

På förfrågan bekräftade Hans Staudenmair att Alfons suttit fången i Sovjetunionen. Han hade frivilligt arbetat inom den sovjetryska atomforskningen tillsammans med professor Herz till 1950, då han häktats.

För att icke i onödan väcka Hans Staudenmairs intresse och nyfikenhet ställde jag inga ytterligare frågor. Jag sade endast, att jag kom från det svenska "Suchdienst", men bad honom icke underrätta Alfons om mitt besök, då vi icke ville att han skulle fundera för mycket över sina upplevelser innan han träffade oss, utan att vi skulle få hans erinringar "frisch vom Fass". Hans Staudenmair nämnde även att amerikanarna redan varit i kontakt med Alfons, jag fick det

intrycket, att amerikanarna främst intresserat sig för Alfons verksamhet inom den sovjetryska atomforskningen.

Alfons hade skrivit till brodern, att han förmodligen komme att avlägga ett veckoslutsbesök i Ingolstadt den 28 - 29 juli.

Jag fann, att jag med tågbyten i Augsburg och Stuttgart skulle kunna vara i Karlsruhe vid 19-tiden på söndagskvällen under förutsättning att jag icke genom tågförseningar förlorade någon anknytning och att jag skulle kunna avresa från Karlsruhe vid 22-tiden för att vara tillbaka i Wien på måndagskvällen. Jag hade emellertid ingen möjlighet att från Ingolstadt kontrollera att Alfons Staudenmair verkligen var anträffbar i sin bostad i Karlsruhe. De drygt två timmar jag skulle få för samtalet med honom skulle också kunna visa sig vara för knappt tilltaget. Från Bonn voro förbindelserna betydligt snabbare och beskickningen därstädes skulle även hos Siemens lätt kunna kontrollera att Staudenmair vore tillstädes utan att denne finge vetskap om förfrågan. Jag bedömde det därför riktigast att återvända till Wien.

Wien den 23 juli 1956

Erik Zinner

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN
insänder protokoll över
Victor Hahns vittnesbe-
rättelse.

175 B. 13.3.56.
233 B. 14.4.56.

100 100 58/469 25/7
Wien den 24 juli 1956.

Nr 469. 1 bil.

HP 1.

Strängt förtroligt.

2 Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.
Härmed får jag vördsamt insända ett av Victor
Hahn undertecknat och vederbörligen legaliserat proto-
koll över dennes vittnesberättelse om sin fångenskap i
Sovjetunionen, vilket först nu inlämnats till beskickning-
en.

(Sven Allard)

Stockholm den 25 juli 1956.

ML

30.7.56
Hbr Petri, Moskva

Tanvelius ✓

INK. UTRIKES DEP.		
D. N:o 223/5952		
25 JULI 1956		
AVD.	GR.	MÅL.
P	89	U

Ryssl.

Till
Kungl. Utrikesdepartementet,
Juridiska Byrån.

./. Statens utlänningskommission får härmed översända för
benägen vidare befordran till svenska beskickningen i Moskva,
protokoll angående beviljande av inresevisering till Sverige
för statslöse Arthur Tanvelius samt ett för denne utfärdat
provisoriskt främlingspass.

På tjänstens vägnar:

G. Rudebeck/

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Bonn, p.t. Köln, den 23 juli 1956.

26/7
1/bil.

78

Ink.	26.7.	1956
Avd.	Gr.	Mål
P	2	Eu

Broder,

Härmed ber jag få översända utklipp av en artikel ur "Kölnische Rundschau" för den 22 dennes angående fallet Wallenberg.

Med tillägnelse
Tord Lorentzon

Herr Sekreteraren G. L o r e n t z o n,
Stockholm.

P2 Eu

Kölnische Rundschau 22/7 1956.

Vor dem Erbfürstenpalais in Stockholm, dem Sitz des schwedischen Außenministeriums, fuhr dieser Tage Sowjetbotschafter Rodionow vor, um namens seiner Regierung mitzuteilen, daß die Moskauer Behörden jetzt mit der eingehenden Prüfung des amtlichen schwedischen Materials zum Falle des bei Kriegsende in Budapest unter mysteriösen Umständen verschwundenen Diplomaten Raoul Wallenberg beschäftigt seien und ein offizieller Bescheid des Kremls „baldmöglichst“ erwartet werden könne.

Weite Kreise der schwedischen Öffentlichkeit sehen in dem unerwarteten Schritt des Botschafters lediglich einen Versuch, die wachsende Erbitterung über die Verzögerungstaktik, mit der die Sowjetregierung seit Jahren allen Anfragen nach dem Schicksal Wallenbergs auszuweichen pflegt, zu beschwichtigen. Rodionows „baldmöglichst“ sei nur ein neuer Kniff, denn seit dem Besuch des schwedischen Ministerpräsidenten Erlander in Moskau, bei dem der Fall Wallenberg das wichtigste Gesprächsthema mit Bulganin und Chruschtschew bildete, seien nun auch schon wieder mehr als drei Monate resultatlos vergangen. Es sei unbegreiflich, schreibt die führende liberale Zeitung „Dagens Nyheter“, daß in einem Polizeistaat die Nachforschungen nach einem Gefangenen wirklich derart lange dauern können.

Nimmt man jedoch im Gegensatz zu dieser verbreiteten skeptischen Auffassung die Mitteilung Rodionows wortwörtlich, so dürfte jetzt wirklich zum ersten Male eine Hoffnung auf Aufklärung des Wallenberg-Mysteriums bestehen, nachdem man seit über zehn Jahren vergebens darauf

gewartet hat — die bedauernswerte Mutter des Verschollenen und mit ihr das ganze schwedische Volk. Zum erstenmal darf man eine Antwort auf die bange Frage erwarten, ob Wallenberg sich noch am Leben befindet oder ob er den Leiden auf seinem langen Wege durch die sowjetischen Gefängnisse und Konzentrationslager erlegen ist.

„Ich weiß nicht, ob ich als Ehrengast oder als Gefangener reise“ — das waren die letzten Worte aus dem Munde Wallenbergs, als russische Offiziere ihn am 17. Januar 1945 in seinem Hauptquartier in der Tatrastr. 6 in Budapest abholten, um ihn zum Oberbefehlshaber der Roten Armee nach Debreczin zu bringen.

Was der junge Schwede in den vorangegangenen Monaten mit einer Handvoll Mitarbeiter geleistet hatte, um Tausende von ungarischen Juden vor der drohenden Vernichtung zu bewahren, ist eine der abenteuerlichsten und heroischsten Episoden aus der Schlußphase des Krieges, eine Tat uneigennütziger Menschenliebe, die seinem Namen für alle Zeiten ein Ruhmesblatt in der Geschichte sichert. Die Initiative zu der Hilfsaktion war, wie man später erfahren hat, von Präsident Roosevelt ausgegangen, der auch die erforderlichen Geldmittel zu ihrer Durchführung zur Verfügung stellte. Die schwedische Regierung erklärte sich auf Anfrage des damaligen amerikanischen Gesandten Johnson zur Mitwirkung bereit und als Leiter der Aktion wählte sie den einer der angesehensten Familien des Landes entstammenden 32jährigen Architekten Raoul Wallenberg.

Im Jahre 1944 kam Wallenberg als Legationssekretär nach Buda-

Wo ist der Gesandte Wallenberg?

Von Dr. W. Bauer-Heyd,
Vertreter der für Skandinavien

pest, wo er bei der schwedischen Gesandtschaft die „Abteilung C“ organisierte, deren einzige Aufgabe in der Rettung verfolgt wurde. Juden bestand. Zu diesem Zweck stellte er sogenannte Schutzpässe aus, deren Inhaber bis zu ihrer „Rückkehr nach Schweden“ dem Schutz der Legation unterstellt waren, obgleich nur ein verschwindend kleiner Bruchteil von ihnen verwandtschaftliche oder sonstige Beziehungen zu Schweden nachweisen konnte.

Wie er das erreichte, ist bis zum heutigen Tage nicht aufgeklärt. Aber es ist eine Tatsache, daß diese Pässe von der ungarischen Regierung anerkannt und respektiert wurden. Drei Dutzend für exterritorial erklärte Häuser in der Phönixstraße (die heute Wallenbergstraße heißt) boten über 10 000 Verfolgten eine Zuflucht unter den blaugelben schwedischen Farben. Für ihre Verpflegung und ärztliche Betreuung sorgte das schwedische Rote Kreuz. Auch die Gesandtschaften anderer neutraler Staaten nahmen an dem Rettungswerk teil.

Schweden war während des Krieges die Schutzmacht für die

Sowjetunion in Ungarn. Beim Einmarsch der Roten Armee blieb Wallenberg deshalb als einziger neutraler Diplomat in Budapest zurück und errichtete eine provisorische schwedische Gesandtschaft für „die befreiten Gebiete“. Am 13. Januar kamen die ersten Russen, vier Tage später wurde er nach Debreczin gebracht — nicht als Ehrengast, sondern als Staatsgefangener.

Einen Monat nach seinem Verschwinden erklärte die Sowjetgesandtin in Stockholm, Frau Kollontaj, gegenüber Wallenbergs besorgter Mutter und dem schwedischen Außenminister Günther, es liege keinerlei Grund zur Beunruhigung vor, Wallenberg sei wohl auf, und je weniger Aufhebens man von der ganzen Sache mache, desto eher werde er wieder nach Schweden zurückkehren können. Aber ein Monat nach dem anderen verging, neue, dringlichere Anfragen blieben unbeantwortet, bis am 22. August 1947 der stellvertretende Außenminister Wyschinski die überraschende Mitteilung machte, den russischen Behörden sei von einem Aufenthalt Wallenbergs in der Sowjetunion nicht das mindeste bekannt!

In Schweden hatte man jedoch starke Beweise für das Gegenteil und man schritt deshalb zur Bildung eines Wallenberg-Komitees, das seither, energisch unterstützt von der gesamten Presse des Landes, einen unermüdlichen Kampf für seine Freilassung geführt hat und ständig führt, überzeugt davon, daß er sich noch am Leben befinde. Zu der gleichen Überzeugung ist auch die schwedische Regierung auf Grund des vorliegenden dokumentarischen Materials gelangt, das von Ministerpräsident Erlander der So-

wjetregierung für ihre Nachforschungen zur Verfügung gestellt wurde. Die Einzelheiten dieses Materials sind der Öffentlichkeit bisher nicht bekannt geworden (sie sollen unter Umständen demnächst in Form eines Weißbuches publiziert werden), aber man weiß immerhin so viel, daß Zeugenaussagen zahlreicher Personen, die inzwischen aus russischer Gefangenschaft freigelassen wurden, vorliegen und bestätigen, daß Wallenberg vom April 1945 bis Januar 1948 im Lefortowskaja-Gefängnis in Moskau gesessen und sich noch so spät wie im Jahre 1953 in der Abteilung für prominente Staatsgefangene des Lagers Tayshed befunden hat.

Ist Wallenberg aber auch heute noch am Leben? Diese Frage vermag außerhalb des Kremls kein Mensch zu beantworten. Der unerwartete Besuch des Sowjetbotschafters im schwedischen Außenministerium braucht nicht unbedingt zu bedeuten, daß die Russen nur Zeit gewinnen und die ihnen peinliche Affäre weiter auf die lange Bank schieben wollen. Er kann auch als positives Zeichen bewertet werden, das zu neuer Hoffnung Anlaß gibt. Auch im Kreml dürfte man sich nachgerade klar darüber geworden sein, daß der ungelöste Fall Wallenberg eine ständige Belastung des Verhältnisses zwischen Schweden und der Sowjetunion darstellt. Die Zeitung „Stockholms-Tidningen“ glaubt deshalb, daß man dem Gefangenen nach 11 Jahren Verzweiflung und Hoffnungslosigkeit jetzt erst Gelegenheit geben wolle, sich körperlich und geistig zu erholen, bevor man sich dazu entschließt, ihn als freien Mann der Weltöffentlichkeit zu präsentieren.

Lundgren/AM
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Tamvelius

STOCKHOLM		19
Stockholm den 30 juli 1956.		
N:o <u>Förtroligt.</u>	2 bil.	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. <i>P</i>	GR. <i>2</i>	MÅL. <i>Sen I</i>

Broder,

Åberopande meddelande i särskild ordning angående Tamvelii utresetillstånd ber jag härmed få översända ett provisoriskt främlingspass för Tamvelius jämte be- myndigande för beskickningen att visera passet för en inresa och vistelse i Sverige under tiden 25.7. - 24.10.56. Beskickningen torde ifylla resterande data i passet samt i detsamma insätta Tamvelii fotografi.

(Sverker Åström)

t.f. Chargé d'Affaires P e t r i ,
Moskva.

Dep. 3.17.58
das

He Lorentzon. S

31/7-56

Österrikiska fångar i
Sovjetunionen.

461 B. 20.7.56.

Wien den 28 juli 1956.

Nr 482.

HP 1. g

KUNGL. UTRIKESDEPARTEMENTET
(Pol. delgivning)
Stockholm den 13 augusti 1956.
Överlämnas för strängt förtrolig
kännedom till Beskickningschefen
i

Strängt förtrolig.

H. Edelstam

(H. Edelstam)
Byråchef

IB

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

Den s.k. Interessengemeinschaft ehemaliger Kriegs-
gefangener, den största sammanslutningen av förutvarande
krigsfångar i Österrike, har i dagarna till Österrikiska Rik-
da Korset överlämnat en förteckning över 4296 österrikiska
medborgare, som efter den 1 januari 1954 suttit fångna i
Sovjetunionen och alltjämt icke återvänt hem. Organisatio-
nen i fråga har även uppvaktat utrikesminister Figl för att
framföra krav på att dessa fångars frigivande utverkas.

Som bekant har utrikesministern nyligen i ett in-
terpellations svar meddelat, att numera endast 147 fall åter-
stå ouppklarade från de listor över fångar i Sovjetunionen,
som österrikiska regeringen överlämnat till sovjetryska ve-
derbörande och som från början icke omfattade mer än om-
kring 600 namn.

Att döma av de upplysningar beskickningen inhamtat
hos berörda myndigheter torde diskrepansen mellan dessa till
synes sinsemellan motstridiga uppgifter om antalet österri-

kare, som alltjämt kvarhållas i fångenskap, vara att förklara på följande sätt.

De officiella förteckningar, som genom österrikiska beskickningen i Moskva överlämnats till Sovejtunionen omfattar namnen på personer, som bevisligen befunnit sig i sovjetryska fängelser och arbetsläger. Det gäller dels fångar, som själva kunnat skriva hem och dels personer, om vilka flera samstämmiga vittnesmål, baserade på förstahandsuppgifter, föreligga. De österrikiska myndigheterna anse det däremot icke tillräckligt, att intervensera i de fall där uppgifterna, som kunna lämnas, icke äro bevisbara eller entydiga. Dylika demarcher komma blott att tillbakavisas från sovjetrysk sida och man löpte risken att även senare framställningar skulle kunna avfärdas med att de tydligtvis vore lika grundlösa som de tidigare.

När man ännu icke haft tillfälle att närmare studera den förteckning, som framlagts av krigsfångeorganisationen, anser man det sannolikt att denna upptager samtliga de namn, som nämnts av hemvändande fångar, vare sig säker identifiering föreligger eller icke. Även i de officiella myndigheternas arkiv finnas ett stort antal vittnesutsagor, som emellertid av den ena eller andra orsaken måste betecknas såsom osäkra. Mycket ofta rör det sig om personer, som de hemvändande icke själva träffat utan blott hört omtalas. Många hemvändande hava kunnat nämna hundratals namn på medfångar, som de systematiskt samlat under fångenskapen. Många gånger hava uppgifterna stått väl överens med utsagor från andra håll, men ofta hava de icke på något sätt kunnat bekräftas. I flera fall är identifiering omöjlig därför att upplysningarna äro alltför vaga. Det kan tyckas, att exempelvis ett meddelande från en återvänd fånge om att han

vid en bestämd tidpunkt i ett visst läger träffat en Peter Huber, som uppgivit sin hemortsadress vara Ottakringer Strasse 31 i Wien, skulle vara tillförlitligt exakt och tillfyllest. Efterforskningar på nämnda adress ger emellertid vid handen, att ingen person med det namnet är känd där. Detta betyder icke nödvändigtvis att Peter Huber icke existerar eller att uppgiften är oriktig. Han kan hava varit tillfälligt inboende hos någon numera bortflyttad familj och aldrig hava registrerats hos polisen. Huber är emellertid ett vanligt namn och den person vittnesutsagan gällt kan icke identifieras.

Ehuru man, såvitt kunnat utrönas, aldrig kunnat direkt bevisa att lögnaktiga uppgifter lämnats i provokatoriskt syfte, är falska utsagor dock lämnats av andra skäl. Såsom exempel omtalas en kvinna, som, när hon anlände till Österrike, var av rät medtagen och omedelbart inlades på sjukhus. Där uppsöktes hon av anförvanter till saknade Österrikare, som ville fråga om hon träffat dessa senare under fångenskapen. Snart började hon "minnas" flera personer och kunde lämna ganska utförliga upplysningar om var hon sett dem. När myndigheterna ville taga kontakt med henne för att kontrollera hennes uppgifter, meddelade hennes läkare, att hon vore psykiskt fullständigt nedbruten och att hennes berättelser måste betecknas som rena fantasiprodukter, framsuggerade av de frågor, som ställts till henne.

Anledningen till att namn på så många icke identifierbara Österrikare förekomma i vittnesberättelserna anser man vidare kunna vara, att flera tyskar, i hopp om att därigenom lättare bliva frigivna, i fånglägren utgivit sig

för att vara österrikiska medborgare. Samtidigt har det hänt att exempelvis ungrare hos de sovjetryska myndigheterna registrerats som österrikare därför att de voro födda i den habsburgska monarkin, medan i andra sidan österrikiska medborgare, födda i Ungern, ibland antecknats som ungrare.

Av dessa skäl anse de österrikiska myndigheterna, att vittnesutsagorna från hänvändande f.d. fångar måste sorgfälligt prövas och att någon intervention hos den sovjetiska regeringen icke bör ifrågakomma, därest vederbörandes identitet icke med säkerhet kan fastställas och någonlunda entydiga bevis för hans internering i Sovjetunionen saknas. Det är dock för sig möjligt - för att icke säga troligt - att flera österrikare fortfarande äro fångna än vad officiellt angivits. Någon uppskattningar av det verkliga antalet vågar man dock icke göra.

Generalsekretären i Österrikiska Röda Korset, ingår till Hilckmann, när vid samtal med en av holländarna om med - lottens meddelande, att man skulle noggrant genomgå den från krigs - lin organisationen överlämnade förteckningen och undersöka, eventuellt dels man kunde föranleda nya förfrågningar i Moskva. Som bekant hade en delegation från Österrikiska Röda Korset under besök i Sovjetunionen förra året utverkat ett listor från motsvarande sovjetryska organisationer om bistånd med efterforskning av sådana österrikare. Något nämnvärt resultat hade dock denna överenskommelse uttill icke lett till. På österrikisk sida hade man emellertid nu inbjudit representanter för det sovjetryska Röda Korset till ett besök i Wien i september månad, och denna inbjudan hade i princip accepterats. Nämligen, sade herr Hilckmann, kom de sovjetryska delegaterna då att såsom en "present" medföra nya upplysningar om efterforskade fångar.

Generalsekreterare Hickman meddelade vidare, att, enligt de erfarenheter man har inom Röda Korset, den centrala registreringen i Moskva över utländska interner i sovjetryska fängelser och straffarbetsläger synes vara relativt fullständig och tillförlitlig. Däremot har man det intrycket att när en frägn amnestierats och samtidigt förvisas såsom arbetare eller kolonisationsarbetare till Ostsibirien - vilket ofta sker särskilt med fångar, som de sovjetryska myndigheterna av en eller annan anledning vilja betrakta som sovjetryska medborgare eller statslösa - MVD icke längre i detalj följer dennes vidare öden. Det vore därför tänkbart, att sovjetryska vederbörande verkligen hade svårt att återfinna österrikkare, som deporterats till Ostsibirien.

Då beskedningen i österrikiska inrikesministeriet frågat, huruvida man där i sistnämnda hänseende har av samma uppfattning som herr Hickman, har svaret blivit att man icke har någon bestämd mening härpå, men att det icke är uteslutet, att det förhåller sig så som denna sagt.

Att den centrala registreringen av internerna i fängelser och straffarbetsläger skulle vara så tillförlitlig, som herr Hickman menar, motsäges bl.a. av ovan omtalade felaktigheter, som begåtts i fråga om fångarnas medborgarskap. Under alla omständigheter förefaller det dock övervägande sannolikt, att MVD för noggranna anteckningar rörande viktigare fångar. Däremot är det måhända möjligt att någon registrering i Moskva icke sker beträffande de fångar, som deporterats till Ostsibirien.

I inrikesministeriet framhålles det för övrigt, att man icke längre kan tvivla på förekomsten av s.k. Schweigelager i Sovjetunionen, d.v.s. anstalter, där

en fånge effektivt kan döljas och avskäras från all kontakt med yttervärlden.

(Sven Allard)

I början av 1952 återvände jag till Stockholm i sällskap med regeringens kriminalexpert från vittnesförhör på kontinenten. Där hade jag fått veta, att det fanns en f.d. tjänsteman vid Budapest-legationen, en norrman vid namn Thomsen, som nu satt i rysk fångenskap. Känner Du till saken, frågade jag dåvarande chefen för utrikesdepartementets politiska avdelning, Sven Dahlman. Utrikesrådet Dahlman blev synbart nervös och stammade. Ja, jag tror att jag hört talas om någonting sådant. - Skulle man inte kunna meddela norska legationen så att de kunna göra något för stackaren? - Nej, vet Du Rudolph, det är litet för komplicerat. Vi skall göra vad vi kan. När jag nu i februari 1954 fick besked om Thomsens förestående ankomst studerade jag vidare i Lars Bergs rapport och läste "alla dessa medarbetare ställde sig till B-avdelningens förfogande och arbetade hos oss dagarna i ända utan anspråk på lön ...".

Därmed var klarlagt att Thomsen inte hade någon rättighet till lön för de få veckor han tjänstgjorde på B-avdelningen och för de nio åren i rysk fångenskap.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM

19

Stockholm den 3 augusti 1956.

Förtroligt.

2 bil.

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MAL.

S-K.

Broder,

./.

Såsom Du måhända observerat har herr Philipp i nr:ris 29 och 30 av Veckojournalen i år haft en artikelserie om Raoul Wallenberg, vilken fortsättes i bifogade nr 31, som utkommit idag.

./.

Då Ditt namn nämnes på sidan 18, och jag förmodar att Du icke på rak arm kan erinra Dig vad som förevarit, har jag för Din information icke velat underlåta att ävenledes i avskrift tillställa Dig en av Engfeldt den 9 januari 1952 upprättad promemoria angående en förtro-
lig presskonferens rörande Harry Tomsen och Raoul Wallenberg, vilken Du alltså höll vid det av Philipp omnämnda tillfället "... i början av 1952...".

Du känner kanske även till att Tomsen i början av 1954 dök upp på vår beskickning i Bonn och sedermera på vår bekostnad reste till Stockholm för att "klara upp sina mellanhavanden med utrikesdepartementet". Efter förhandlingar i utrikesdepartementet överenskoms att till Tomsen skulle utbetalas kr. 20.000 såsom ersättning för förlorad egendom och som gratifikation, vilket ävenledes skedde. Det är betecknande för herr Philipp, att han var en ivrig förespråkare för att Tomsen skulle få denna ersättning, vilket av allt att döma väl knappast kommer att framgå av nästa nummer av Veckojournalen.

Tomsens riktiga namn är Grossheim-Krisko. Han är numera bosatt i Köln, där han har ett hotell, och vi ha

Envoyén D a h l m a n ,
Haag.

Dep. (rek.) (Dragmark, Skustan)
3.8.56 avs

icke hört av honom sedan "skadeståndet" utbetalades till honom i februari 1954.

För det fall Du skulle ha några kommentarer till Philipps skrivelser, vore det intressant att få en rad från Dig.

/Sverker Åström/

E.M.

angående förtrolig presskonferens rörande Harry Tomsen och Raoul Wallenberg.

Stockholms-Tidningen publicerade idag en rapport från sin Rom-korrespondent rörande ett "parallellfall till Wallenberg", vilket i dagarna kommer till allmänhetens kännedom genom en bok, som skrivits av f.d. sekreteraren vid italienska legationen i Bukarest, Franco Trandafilo. Det gäller en vid svenska beskickningens i Budapest B-avdelning under år 1944 tillfälligt anställd man vid namn Harry Tomsen.

Tomsens vistelse i ryskt fängelse blev bekant för utrikesdepartementet genom en förfrågan den 27 februari 1951 från härvarande norska ambassad, med anledning av uppgifter, som Trandafilo efter sin återkomst från rysk fångenskap lämnat till norska legationen i Rom. Ärendet redovisas utförligt i ett handbrev från utrikesrådet Dahlman till ambassadören Ahlman i Oslo den 19 december 1951, vartill hänvisas. I handbrevet ombedes Ahlman att fråga norska vederbörande, vilka eventuella åtgärder

man vidtagit i ärendet Tomsen och vilket resultat dessa kan ha fört till. Av två brev från ambassadrådet Göransson till Dahlman, senast den 2 januari 1952, framgår, att norska utrikesdepartementets efterforskningar bland annat i Paris och London varit resultatlösa och att man icke kunnat fastställa existensen av någon person med namnet Harry eller Henry Tomsen, vare sig norsk eller annat lands medborgare eller statslös. I norska utrikesdepartementet håller man det icke för uteslutet, att Tomsen i Moskva falskeligen uppgett sitt medborgarskap som norskt i hopp om att därigenom lättare bli fri.

Då frågor under dagens lopp inkommit från pressen, hurvida Stockholms-Tidningens uppgifter vore med verkligheten överensstämmande etc. ringde Dahlman upp norska ambassadrådet Gunneng, erinrade honom om vad som tidigare förevarit och framhöll,

att man inom UD övervägde att redan idag sammankalla en förtrolig presskonferens. Härvid skulle man bekräfta, att en man vid namn Tomsen på hösten 1944 anställts vid vår Budapest-beskicknings B-avdelning för att bistå vid dess handläggning av ryska ärenden; Tomsen vore nämligen ryskspråkig och hade anställts just av detta skäl. Det hade under hans tjänstgöring, vilken sålunda sträckte sig över flera månader, aldrig framkommit något som tydde på att mannen vore norrman eller att han behärskade norska språket. Mycket talade för att Tomsen inför ryssarna och Trandafilo utgivit sig för att vara norrman, i akt och mening att skaffa sig en bättre ställning och kanske t.o.m. möjligheten att en gång bli fri. Vid presskonferensen hade man också för avsikt att omnämna de resultatlösa norska efterforskningarna. Å andra sidan skulle man framhålla för pressepsentanterna, att en publicering av dessa fakta sannolikt skulle yttriligare försvåra Tomsens ställning i fängelset och kanske t.o.m. leda till ödesdigra konsekvenser för honom.

Dahlman ville ifrågasätta, om man icke även å norsk sida borde sammankalla den norska pressen i Oslo. Han förklarade sig skola orientera ambassadrådet Göransson, Oslo, om ovanstående och instruera honom att omedelbart taga kontakt med byråchefen Colban för att inhämta norska utrikesdepartementets uppfattning i saken. Gunneng förklarade sig införstådd härmed.

Senare på eftermiddagen meddelade Göransson vid ett telefonsamtal med Dahlman, att han talat med Colban, som inhämtat instruktioner från chefen för politiska avdelningen i norska utrikesdepartementet. På norsk sida vore man obenägen att på detta stadium sammankalla någon presskonferens; det vore ju möjligt att saken icke skulle tagas upp av de norska tidningarna, allra helst om man genom en förtrolig presskonferens i Stockholm finge de svenska tidningarna att hålla tyst om saken. Skulle däremot förfrågningar komma till norska utrikesdepartementet från pressen, skulle man taga saken under övervägande och underrätta svenska ambassaden om sitt ställningstagande.

Dahlman orienterade Gunneng härmed.
Den förtroliga presskonferensen började kl. 17 i stora konferenssalen och pågick till kl. 17.20. Närvarande: Red. Anckar (Arbetaren), Ivar Andersson (SV.D.), Brandell (DN), Kreuger (St.-T.), Widemar (Sv.M.) samt överste Sundell (T.T.); vidare, förutom Dahlman, Jödahl, Frychius och Engfeldt.

Dahlman refererade först Stockholms-Tidningens artikel och redogjorde för fallet Tomsen enligt ovan. Han tillade vad som blivit bekant först under eftermiddagens lopp genom ytterligare forskningar i B-avdelningens arkiv, nämligen att Tomsen i en rapport från Budapest-beskickningen hösten 1944 betecknats som sovjetmedborgare och i en annan rapport som bördig från Ryssland. Dahlman avslutade sin redogörelse med en vädjan till de närvarande att icke publicera ytterligare någonting i fallet, emedan utrikesdepartementet då skulle tvingas beröra frågan om Tomsens nationalitet, varigenom dennes ställning kunde äventyras. De närvarande hade inga kommentarer härtill.

Dahlman sade sig vilja begagna tillfället försäkra pressrepresentanterna om att allt göres för att bringa klarhet i fallet Wallenberg. Såväl de senaste spåren som för övrigt tidigare uppgifter om Wallenbergs öde undersökas med största noggrannhet och med anlitande av all den expertis, som står att uppbringa. Publicitet i saken kan på dess nuvarande ståndpunkt endast skada och Dahlman ville vädja till pressen att för närvarande icke beröra fallet Wallenberg, trots att utrikesdepartementet just nu och måhända även under någon tid måste iakttaga tystnad gentemot pressen.

Dr. Andersson frågade, om någon reaktion förmärkts från närvarande ryska ambassad med anledning av den senaste tidens uppgifter i Wallenberg-affären, vilket Dahlman förnekade. Dr. Andersson sade sig dela Dahlmans uppfattning om vikten av att nu hålla tyst. Därefter avslutades konferensen.

Stockholm den 9 januari 1952.

/u/ S.Engfeldt

Lorentzon/is

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Stockholm den 3 augusti 1956.
N:o 1 bil.

STOCKHOLM

19

BIL

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL

Broder,

När jag flög ifrån Wien till Düsseldorf i oktober förra året blev jag per telefon stoppad i Frankfurt varifrån jag fortsatte med tjänstebil. På så sätt blev min flygbiljett Frankfurt-Düsseldorf icke begagnad. Den är också försedd med stämpel härom. För att erhålla restitution skall biljetten återlämnas där den köptes nämligen i Wien. Restitutionen torde komma att bli \$8:80 eller svenska kronor 45:50. Eftersom biljetten är köpt i Wien så torde Du benäget redovisa pengarna till Stockholm.

u/ Gunnar Lorentzon

Konsuln K a l h o r n ,
Beskickningen,
W i e n.

Exp. 4.8.56
avS

187 avsnitt

meddelanden

Förslag till Presskommuniké

Vid det andra världskrigets slut hade den svenska beskickningen i Budapest utöver sedvanligt arbete att utföra vissa s.k. skyddsmaktsuppdrag. Vid årsskiftet 1944/45 omfattade dessa icke mindre än sju länder, och bl.a. hade beskickningen att bevaka Sovjetunionens intressen i Ungern, vilket beslöts i konselj den 25 juni 1941. Skyddsmaktsuppdragen omhänderhades av beskickningens B-avdelning, under ledning av envoyén Danielsson, främst assisterad av attachén Berg och konsulen Ekmark.

Utöver B-avdelningen fanns som bekant även en s.k. C-avdelning med uppdrag att omhänderha hjälpaktionen för judarna. C-avdelningen stod ävenledes under beskickningschefens ledning, och denne assisterades härvid av legationssekreteraren Wallenberg.

På grund av den stora arbetsbelastning som beskickningen fick genom dessa extraordinära uppgifter, var det tvunget att på platsen ^{utnyttja} anställa ett stort antal ^{extra} medhjälpare ^{för rutinkörningar}. Såsom rysk tolk engagerades här för under hösten 1944 den i Ryssland födde tyske medborgaren Henry Thomsen. I januari 1954 uppsökte

Thomsen den svenska beskickningen i Bonn och meddelade bl.a., att han efter det Budapest intagits av sovjetryska trupper i början av 1945 förts i fångenskap till Sovjetunionen.

Thomsen önskade resa till Stockholm för att meddela utrikesdepartementet sina upplevelser samt/att få reglerat sitt förhållande till departementet. Thomsen mottogs i utrikesdepartementet i mitten av februari 1954, varvid det överenskoms att till honom skulle utbetalas 20.000 kronor dels såsom ersättning för honom tillhörig egendom som gått förlorad i samband med hans tjänstgöring vid Budapest-beskickningens B-avdelning, dels såsom gratifikation.

Vid Thomsens besök i Stockholm sammanträffade han även med herr Rudolph Philipp, och den senare tillstyrkte livligt att ovannämnda belopp skulle utbetalas till Thomsen.

6/8

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Pressbyrån

Förtroligt.

g P.M.

Undertecknad blev torsdagen den 2 augusti uppringd av redaktören Wilhelm Flohr, som meddelade, att han var bekant med en grevinna Conrad von Hoetendorff, en svenska, gift med en österrikare. Grevinnan von Hoetendorff hade uppgifter att lämna rörande Wallenberg, vilka möjligen kunde vara av intresse.

Vid samtal med grevinnan von Hoetendorff, på tillfälligt besök i Sverige, berättade hon, att hennes väninna, baronessan Loschy-Kutschera, med adress Strobl, Wolfgangsee, Land Salzburg i Österrike, hade suttit i samma skyddsrum som Wallenberg under någon vecka i Budapest, när ryssarna ockuperade staden. Skyddsrummet bevakades av beväpnade ryska vakter och Wallenberg hade icke tillstånd att lämna rummet. Baronessan Loschy-Kutschera hade 3 barn med sig, varav ett svårt sjukt, och fick därför lov att gå ut och köpa mat, som hon delade med sig åt Wallenberg. En dag kom tre beväpnade ryssar och förde ut Wallenberg ur skyddsrummet. Strax därefter hörde baronessan ett antal skott. Hon ville då tränga sig ut för att se vad som hänt men hindrades.

Dessa uppgifter hade baronessan meddelat grevinnan von Hoetendorff för 10 år sedan. Grevinnan hade då vänt sig till en svensk överste Wokatz, men han hade avrått från att röja i saken, eftersom ryssarna fortfarande ockuperade en del av Österrike. Uppgifterna hade därför ej vidarebefordrats till svensk myndighet och hade sedan blivit bortglömda. När namnet Wallenberg nu

på nytt blivit aktuellt hade grevinnan erinrat sig baronessans berättelse.

Redaktör Flohr framhöll vid samtal med undertecknad att vederbörande icke önskade någon publicitet om de uppgifter som lämnats.

Stockholm den 6 augusti 1956.

Sten Sundfeldt

/Sten Sundfeldt/

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Köln

Avsänt den **TELEX** 19 kl.

Inkom den 7 / 8 19 56 kl. 1842

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 9: B		35
Avd. P	Gr. 2	Mål. E ^T

(P_{ol})

35.

Handbrev Åström - Jödahl den 24 juli 1956 å-
beropas. Vid samtal med Staudénmeijer igår denne för-
klarat sig i Sovjet bara träffat en svensk - f.d.
estnische medborgaren Ewald Harlisk. Utförlig rapport
med torsdagskuriren.

Göransson

Grossheim-Kirke

Dragsmark 6.8.56

98-✓

2
2

Kære Perken,

Ført og fløist vil jeg be-
kræfte modtagelsen af ditt med-
delende om rådplægnungen i U.D.
den 16 august. Skell altså, med
livlige forhåbninger om en givende
samvaro med dig og Leif og
de iistående kollegerne i fri-
møje i det angivne dag kl.
10.30.

På en del dit anche den
angående Philipps artikel i Væker-
Journalen nr 31. (Jeg har her
i min boksstørrelse kun brok lidt)

i lycklig avsaknad av detta
ogen och vävade intell an-
komster av ditt brev i full-
komlig överenshet om hans nya
journalistiska fälttåg. Jag
har alltså bara läst artikeln
i nr 31, som du sticket
mig, icke de två tidigare.)

Jag har inte många
kommentarer att göra. Om
vägen, innan jag togit del av
avsnittet av Philipps artikel och
den P. L. av Engfeldt som du
 bifogar i avsnitt, hade jag
vilket jag minns om en
i Wallenberg affären styrt lauch

personen vid namn Thomsen eller
Tomsen skulle det väl ha in-
skränkt sig till följande:

Vid ingen tidpunkt efter
det Arne Lundberg hade bejät
ta befattning med Wallenbergs-
saken, alltså tidigast under
våren 1951, fick vi veta på
att en person, som uppgav sig
vara norrmann och hette Tomsen,
befrukte sig eller hade befruktat
sig i sovjetiskt fångenskap.
Vidare att han varit anställd
vid beskrivningen i Budepost
på hösten 1944, att han anstalts

seru rystekunningi frá att bita
den eða den þá best:u sem
ryrleðu með skyldisverkþup-
drager frá Sogjakunninu, og
stæðigen att þau dæ aldun
angivisk vare norrmæn. Jag
skulu orðu þe kunnur i þing
att Mager - eða Lorrénar -
kunck fasttalla att manna
auvættis vare balt eða Rymland-
tyrk. Jag skulu orðu mögigen
þe heft ett minna en þess-
ken feruven i fallet, men det
ai jag inte siter þu. Væð sem
með siterhet leude þau i umæ-
betandæ var att vi velle skylda

denne Tansen, vars öden helligare
samt O. P. o. kända nu som
dittills ej figurerat i Wallen-
bergs sammanhang, mot publi-
ket, som kunde bli farlig
fri bevisen om det nu verk-
sa att han lyckats övertygga
ryske myndig heter om sitt
urske ursprungsbarn eller ur-
sprung. Likt samtal med
Philipps om saken hade jag
totalt glömt.

Nu kan jag inte finna att
hans utläggningar av detta sam-
tal har någon större relevans.

Var naturligt förstås Philipp,
genom direkta åtgärningar
av föregående samtal där han
naturligtvis förklarar på sin
hand, skäde. att vi tyck er
att hans interlokutorer i
U. D. (och i detta fall jag)
var nervösa och besvärade
därför att vi inte hade varit
mycket i jäsen. Något naturligt
skäl för mig att beskriva
eller stå på att vi hade
kontakt med varandra be-
träffande deras föregående samtal-
man kan ju inte ha förstått

Nu i efterhand, när jag rannsakar mitt minne, är jag ganska säker på att jag för Philipps framfall att ni inte trodde att Tausen var varman och att ni beklände en ev. publicitet som skadlig för honom i fångenskapen. Jag har inte minnet av att vara mig Philipps eller jag fram Tausen i och för mig är minnen som figurer i Wallenbergs affären men att man givetvis skulle om möjligt ha honom i åtanke för hans egen skull. Det är tänkbart att jag inte

vid tillfället i fråga fann anled-
ning att göra några längre ~~en~~
~~en~~ utläggningar om fallet i hem-
sen och att detta är bakgrunden
till Philipps och min "nervösitet"
och vårt "stammaande". Arne
Lundberg och jag hade från
friska stund, redan en särskild
i öron mycket pretär arbets-
kontakt med Philipps tabbe-
rats, kommit överens om att för
säkerhets skull med honom endast
diskutera sådana personer och för-
hållanden som Philipps själv
gjort känt och om man inte i
övidan där en val vi däröver

fick reda på. Men jag kan
ända inte begripa varför jag
skulle ha blivit uppdragen
så som Philipp påstår.

Det är väl bara, som jag
nys närmde, ett utslag av
hans ständiga tendens att få
oss alla på C. D.-vickan att
framstå som larniga, slappa
eller angelägna att smulla under
egne eller kollegers fot och
missgrepp. Hela affären Torsten
rallar han väl upp just i detta
st ryfte.

Allt denna sedermera dök
upp i Värktyskland och utkallades

helt Stockholm och benämndes
var för mig tillhelt okänt: sedan
jag kom till Haag i januari
53 var jag inte syfäst
mycket om vad som förkommit
i Wallenberg-saken. Det var ju
bort till principerna i dess
skötsel att min delgivning
för kommitté; endast vid besök
i Stockholm var jag samtal-
en med Lundberg fått några
glansar. Järnig var så för-
behållsam som han jag aldrig
befattat mig med saken.

Ja, detta blev ju mest
allmänt prat. Inte annat än

jag kan förstå att väl Eng-
feldts P. ch. av 9/1 52 sein-
ligen hjälplöst för att redovis-
situationen betr. Tansen under
1951-52. Men mitt brev till

Holmann 19.10.51, var miss-
bakt jag helt glömt bort, förde
väl framgått vad vi gjorde
i saken mellan Gunnungs fö-
rfrågan 27.2.51 och aktionen
i Oslo i december samma år.

Jag kommer bara ihåg att jag
hade åtskilliga samtal med
Gunnung under den kortare tiden
med ringa detaljer.

Vi får väl se vad
Philipp ytterligare har att
komma ut. Och får kanske
en chans att eventuellt ar-
handla dessa ting i nästa
vecka.

Rälsningar!

Tuus

Henrik

C.

Moskva den 6 augusti 1956.

Förtroligt.

100

Ink. 9.8	19 56	
Avd.	Gr.	Mål
7er	39	7

Broder,

Ö
Ja

Åberopande Ditt brev den 30 juli med passformu-
lär för Tamvelius ber jag få meddela att jag till ut-
rikesministeriets skandinaviska avdelning med begäran
om vidarebefordran överlämnat ett öppet, till Tamvelius
adresserat brev, vari han ombedes sända oss foto, upp-
gift om kroppslängd o.s.v. Jag sade ambassadören Afana-
siev att Tamvelius, enligt utsago från till sina hemlän-
der återvända kamrater i olika fångläger, skrivit åt-
skilliga brev till denna beskickning. Eftersom emeller-
tid sedan 1947 intet enda kommit oss tillhanda, vore
allmänna posten tydligtvis ingen lämplig befordringsväg
för korrespondens med honom.

*Sin tillgiven**Lennart Petri*

Lennart Petri.

Utrikesrådet Sverker Å s t r ö m,
Utrikesdepartementet.

UNITED NATIONS NATIONS UNIES

NEW YORK

TELEPHONE: PLAZA 4-1234

CABLE ADDRESS: UNATIONS NEWYORK • ADRESSE TELEGRAPHIQUE

EXECUTIVE OFFICE OF THE SECRETARY-GENERAL

REFERENCE:

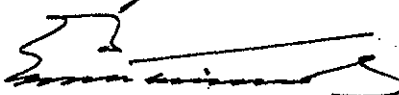
7 augusti 1956.

*W - askfrågor v
20 ✓*

Strängt förtroligt.
1 bil.

*S
de*
Broder,

./.
Min chef har bett mig sända Dig för kännedom en avskrift av en skrivelse han idag tillställt överdirektören von Dardel med anledning av dennes skrivelse till Hammarskjöld av den 27 juni 1956 i Wallenbergsfrågan. En avskrift av sistnämnda skrivelse torde redan ha tillställts Dig genom Moskva-beskickningen.

Di. Finnmark

/L. Finnmark/

Herr Utrikesrådet m.m.
Sverker Åström
Stockholm.

FW

7 augusti 1956.

Herr Överdirektör,

Jag har icke förrän vid min återkomst nyligen till New York haft tillfälle att erkänna mottagandet av Eder skrivelse den 27 juni angående Raoul Wallenberg.

I egenskap av generalsekreterare i FN avlägger jag sedan ungefär ett år tillbaka officiella besök i de olika medlemsstaterna på inbjudan av regeringarna. Min nyligen företagna resa till Sovjetunionen ingick som ett led i detta officiella reseprogram. Avsikten med besöken är att med de olika regeringarna utbyta synpunkter av politisk och teknisk art rörande arbetet inom FN. Vid de nu i Moskva förda samtalen med särskilt det spända läget i Mellanöstern och de särskilda förhandlingsuppgifter inom detta område som anförtrotts mig av FN:s säkerhetsråd i förgrunden.

Jag hade gärna i min personliga egenskap, försökt bidra till att föra frågan om Raoul Wallenberg framåt. Emellertid måste detta naturligtvis ske utan åsidosättande av mina huvuduppgifter vid besöket som generalsekreterare. Det är med beklagande jag måste konstatera att utvecklingen av diskussionerna, i synnerhet i vad avser Mellanöstern, var sådan att jag icke fann det för saken gagneligt

Herr Överdirektören m.m.
Fredrik von Dardel
Bråvallavägen 10
Djursholm.

eller förenligt med den speciella karaktären av mina samtal att vid detta tillfälle med de ryska ledarna beröra Raoul Wallenbergs fall.

Jag vill icke fördölja att, helt bortsett från Moskva-besökets speciella karaktär, FN:s begränsade fullmakter beträffande frågor av denna art alltid känts som ett svårt handicap. En utveckling, även om den förmodligen blir långsam, i riktning mot ökade insatser av FN till förmån för enskilda fall, där mänskliga rättigheter blivit tillbakasatta får emellertid icke uteslutas. Jag kommer, under alla förhållanden, alltid att ha i tankarna önskvärheten av att, om och när ett tillfälle yppar sig, göra vad jag kan och är berättigad att göra till stöd för Eder aktion.

Med utmärkt högaktning

48 ✓

KUNGL.

SVENSKA AMBASSADEN

Bonn, p.t. Köln, den 9 augusti 1956.

I bil.

Strängt förtroligt.

Broder,

10
J
gh

Åberopande Ditt handbrev till Jödahl den 24
nästlidne juli ber jag få meddela, att Holmquist
den 6 denna månad uppsökte Staudenmeijer i dennes
bostad i Karlsruhe. Av Holmquists här bifogade
PM över samtalet med Staudenmeijer framgår, att
denne, såvitt han kunde erinra sig, under sin
vistelse i Sovjetunionen endast träffat en svensk,
f.d. estnische medborgaren Ewald Harlisk, som synes
vara identisk med den i Bringentoffs berättelse
omnämnda personen.

Din tillgivne
Tord Lönnroos

Utrikesrådet S. Å s t r ö m,
Stockholm.

Strängt förtroligt

P. M.

g ang. samtal med Alfons Staudenmeijer

I går kväll besökte jag diplomingenjören Alfons Staudenmeijer (Alptalstrasse 12, bei Knäpper, Karlsruhe), född den 26 juli 1903. Under samtalet förklarade S. att, såvitt han kunde erinra sig, hade han under sin vistelse i Sovjetunionen endast träffat en svensk (eller skandinav), nämligen f.d. estnische medborgaren Ewald Harlisk. När namnen Wallenberg, Langfelder och Bringentoff "inbäddade" i en rad andra namn under slutet av samtalet uppräknades, sade S. sig icke ha hört dem tidigare. Allt tydde emellertid på att Harlisk är identisk med den svensk S. nämnt för Bringentoff (hbr. Lundberg-Kumlin 11.2.56).— Om sin fångenskap och Harlisk berättade han följande.

S. var anställd vis Siemens o. Schuckert och hade mot slutet av kriget under nobelpristagaren professor Herz i Berlin deltagit i försöken att anrika uran. Efter stadens erövring transporterade ryssarna Herz, Staudenmeijer och ytterligare ett tjugotal vetenskapsmän till Sukhumi i Kaukasus vid Svarta havet. Resan anträdde den 13 maj 1945. Berlin-laboratoriets cyklotron hade förts till Moskva. I Sukhumi var den tyska gruppen tillsammans med ryska forskare samt ytterligare några tyska vetenskapsmän, som hämtats från ryska krigsfängeläger, sysselsatt med atomförsök. Forskarlägret var strängt bevakat och omgavs med tre bevakningskedjor. En bataljon soldater sörjde för vakthållningen. Det var likväl tillåtet att ibland under bevakning uträtta ärenden i staden. Ryssarna propagerade för att tyskarna skulle låta hämta sina familjer från Tyskland och eventuellt stanna i Sovjetunionen. En del familjer hade också kommit, varför det efter ett par år funnits 60 tyskar i lägret, inklusive kvinnor och barn. Till någon gång under 1948 fick man skriva hem.

S. vägrade att skicka efter sin familj och hänvisade i stället till ryssarnas muntliga löfte att de tyska vetenskapsmännen skulle få återvända efter fem år.

Den 18 oktober 1951 arresterades han och fördes till Lubljanka samt senare till Butyrka. Under åtta månader utsattes han för pressande förhör. Man beskyllde honom för att per radio ha sänt upplysningar västerut om försöken i Sukhumi samt för sabotage. S. upplyste, att han uppsnappat, att underrättelser om arbetena i Sukhumi på något sätt nått västern och antog att man trodde att han var förmedlaren, vilket emellertid ej stämde. Under hela fängelsevistelsen satt S. i ensamcell och hade två gånger placerats i s.k. kallcell. Han var ej skicklig i "väggknackning" varför han endast lyckades utforska antalet fångar i granncellen. Slutligen dömdes han genom "Fernurteil" till 10 års straffarbete för spionage och agitation.

I samband med transporten österut träffade han den 14 juni 1952 Ewald Harlisk. Denne hade berättat, att han två år tidigare häktats i Tartu (Dorpat) i Estland. Han hade en fängelsevistelse i Tallinn på två år med fruktansvärda förhör bakom sig och var otroligt avtård. S. beskrev Harlisk som blond med blå ögon, 175 cm lång, f.d. sportsman, böjd näsa till följd av knytnävslag. När de träffades, var Harlisk 32 år gammal.

Så småningom fick S. veta, att Harlisk 1945 flytt till Sverige. Han var då 25 år. I Stockholm hade han genomgått en skola för maskiningenjörer och sedan öppnat en armaturverkstad. Han hade även utfört plastiska arbeten och deltagit i skulpturtävlingar. Harlisk hade blivit svensk medborgare och gift sig med en svenska född Lindström. I äktenskapet fanns två barn. Svärfadern eller en nära släkting till maken sålde grammofonskivor en gros. Harlisk berättade för S., att han varit knuten till "svenska arméstabens spionageavdelning". På uppdrag av denna hade han besökt Estland och tagit kontakt med agenter där. Resorna företogs nattetid i snabba patrullbåtar. Vid ett dylikt besök hade han tillfångatagits. Efter långa förhör hade han dömts till

25 års straffarbete. S. var ej säker på att "Harlisk" var svenskens verkliga namn. När han greps av ryssarna, hade han emellertid haft ett pass utställt på detta namn.

S. och Harlisk och 12 andra fångar fördes således i mitten av juni 1952 från Butyrka i s.k. Stolypin-vagnar (med burliknande celler i tre etager) till transitlägret Sovkåafen mit emot Sachalin. Resan tog 18 dagar. I lägret, varifrån fångar distribuerades till arbetslägren i östra Sibirien, befann sig samtidigt omkring 10.000 fångar. Per båt fortsattes resan över Okhotska sjön till transitlägret vid Magadan. Efter ytterligare två månader fördes fångarna med lastbilar till Nera, dit man kom den 5 november 1952. Fångarna sysselsattes här och i omgivande läger med att transportera upp guldhaltig kvartssand från schackt 40 m under jorden. Efter en månad i Nera skildes S. och Harlisk och fördes till underlägren Rasvetjik och Tak. S. hade intrycket, att man systematiskt flyttade fångarna och skilde dem från varandra för att förhindra att någon fast kamrat- eller annan organisation byggdes upp.

Innan S. och Harlisk skildes berättade den senare, som till följd av sin händighet sysselsattes som snickare, att han samlat lämpliga trästycken för skidor eller snöskor och ämnade försöka fly till Alaska. Han räknade med att i trakten kunna träffa på agenter, som kunde hjälpa honom.

Man överenskom att om någon skulle få lämna Sovjet, skulle han underrätta den andres anhöriga (S. hade berättat Harlisks historia för en amerikansk myndighet i Frankfurt och trodde att denna informerat Harlisks maka). S. ansåg att ett flyktförsök i dessa trakter, där kylan i december-januari är 62-65 grader och man endast hade blidväder 6 veckor om året, var utsiktslöst.

S. berättade, att klädseln bestod av vaddfodrade jackor och byxor i kinesisk stil samt filtstövlar, tjock huva och vantar. Vistades man ej utomhus för länge, var denna utrustning ganska tillfredsställande. Utomhus led

man emellertid av ständig andnöd; enär luftens kyla hindrade lungeblåsorna att utvidga sig, vilket framkallade obehaglig svettning. 800 man arbetade uppdelade på fyra läger. Årsproduktionen var 3 ton guld. Man kunde lyssna på rysk radio och läsa Pravda.

Efter en månads vistelse i Rasvetjik fördes S. hela vägen tillbaka till Moskva och utsattes under april-juli 1953 i Lubljanka och Butyrka för nya förhör. Liksom förra gången satt han i ensamcell. Man lovade att frige honom om han frivilligt ville stanna i Sovjet och arbeta som vetenskapsman. S. vägrade och fördes i juli månad till Vorkuta där han arbetade i kolgruvorna. I början av 1954 fördes han söderut till Solikamsk i Molotov-området och efter några månader till Timsja vid floden Timsja (biflod till Kama). Där sysselsattes han tillsammans med 250 andra fångar med byggande av en flottningsränna, brobygge etc. I lägret, där han för första gången träffade tyskar sedan Sukhumi, fanns följande nationaliteter representerade: afghaner, finnar, fransmän, iraner, holländare, jugoslaver, tjecker, turkar och 35 tyskar. Den 20 september hade han samt några andra tyskar förts till Sverdlovsk. Flera tyskar, förmodligen från Königsberg, hade fått stanna kvar. I Sverdlovsk hade S. anslutits till en kontingent tyska krigsfångar, som var på väg hem. Först i Sverdlovsk hade han fått veta att han skulle få lämna Sovjet. Resan anträdde den 8 oktober 1955 och den 15 var han i Friedland.

S. nämnde, att ytterligare tre medlemmar av den tyska forskargruppen i Sukhumi hade arresterats och satts i sibiriska arbetsläger. Även dessa fångar hade efter Adenauers aktion i Moskva fått återvända till Tyskland. En av dem hade stannat i östzonen och namngavs ej av S. De två andra var:

Hans Lehmann,

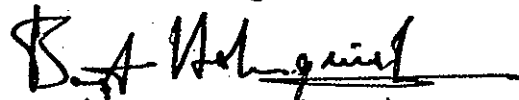
Duisburg,

Rheinhauserstrasse 87.

Dr Boris Ickert,
Friesenheim,
Ludwigshafen,
Weiherstrasse 1

Lehmann hade endast suttit i Magadan, medan Ickert
varit i olika läger.

Köln den 7 augusti 1956.

(Bengt Holmquist)

P 2 En I 13/8
Helsingfors den 10 augusti 1956.

Strängt förtroligt 1 bil.

Brorjén Lundberg haft del
Schr. Lorentzon:

Broder,

10
Tjef kanslichefen på UM, Enckell kallade på
mig idag och överlämnade här i avskrift närslutna
P.M. angående Wallenberg.

./.
P.M. talar för sig själv och innehåller
dessvärre icke mycket nytt. Det enda man kanske
kan registrera är, att efterforskningarna nu
skulle utsträckts "utomlands" d.v.s. till satellit-
länderna..

Frey skall flyttas hem från Ankara i höst.
Därför är kanske sista frasen i P.M. av viss
betydelse.

Vänligt,
C.H. Petersén

Utrikesrådet Åström,
Utrikesdepartementet.

Hel 10.8.56 CHP-SÅ

C.H. Petersén

596

AF

P.M.

Enligt meddelande från legationssekreterare Åke Frey i Ankara hade Erzine för avsikt ånyo förhöra sig om utvecklingen av fallet Wallenberg under medlet av juli månad. Detta gjorde han också nyligen, varvid svaret var, att några spår inte påträffats trots alla försök.

Med anledning av svaret frågade Erzine ytterligare, enligt egen uppgift, om svaret kunde anses vara slutgiltigt och, därest så vore fallet, kunde han meddela legationssekreterare Frey därom för vidarebefordran genom finska regeringen till svenska regeringen.

Svar på Erzines nya telegram inkom för några dagar sedan. Enligt detta önskar sovjetregeringen inte ännu avgiva slutgiltigt, negativt svar, utan meddelar, att den fortsättningsvis gör allt för att finna Wallenberg. Enligt Erzine är sovjetregeringen nu fullt på det klara med ärendets synnerliga vikt och har också i detta avseende utsträckt sina efterforskningar "utomlands" d.v.s. till satellit-länderna.

Utsikterna för Wallenbergs påträffande äro, enligt Erzine, synnerligen små, men sovjetregeringen önskar inte i något fall giva slutgiltigt, negativt svar, förrän alla försök visat sig vara fruktlösa. Erzine omnämner, att sovjetregeringen beaktat alla antydningar som den erhållit från svenska myndigheter, men utan resultat.

På legationssekreterare Freys förfrågan, trodde Erzine, att Wallenberg avlidit, svarade han, att detta beklagligtvis är sannolikt, men att en sanningsenlig uppgift även i detta fall kommer att tillställas svenska regeringen.

Sådan är situationen i slutet av juli. Erzine lovade omedelbart underrätta legationssekreterare Frey om ärendets nya skeden, därest sådana ännu tillkomma. Han trodde sig kunna meddela sovjetregeringens slutgiltiga svar till legationssekreterare Frey i slutet av september.

Helsingfors 10.8.1956.

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

12/8
Wien den 11 augusti 1956.

övers. reseräkning.

P 23.

1 bil.

Broder,

2

Härmed ber jag få insända en reseräkning över min beryktade resa till Ingolstadt. Jag vore tacksam, om Du efter att ha gjort de ändringar Du eventuellt finner påkallade, ville överrätta densamma med en menande blinkning till Norberg.

Hjärtliga hälsningar
Din billige
Erik Braunerhielm
(E. Braunerhielm.).

Sekreteraren Gunnar Lorentzon,
Utrikesdepartementet.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. amerikanska flygare
i sovjetiska fångläger.

Avskrift.

Ambassade Royale de Suède.

Moskva den 14 augusti 1956.

Nr. 580

1 bil.

HP 39

2

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.

Jag får vördsamt i engelsk översättning insända texten till ett idag offentliggjort meddelande av sovjetiska utrikesministeriet innehållande svaret på en amerikansk note av den 16 juli med förfrågan huruvida nedskjutna amerikanska flygare befunne sig i sovjetiska fångläger. Gjorda undersökningar hade givit vid handen, säges det, att inga amerikanska medborgare tillhörande amerikanska här-, marin- eller flygförband befunne sig på Sovjetunionens område.

u/Petri

No. 227

Tuesday, August 14, 1956

... of the ...
 ... of the ...
 ... of the ...

... of the ...
 ... of the ...

MAIN FEATURES

IN MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF USSR

STATEMENT OF EGYPTIAN GOVERNMENT ON TRADE RELATIONS BETWEEN UNION OF SOVIET SOCIALIST REPUBLICS AND REPUBLIC OF INDONESIA

FOREIGN AFFAIRS

ALL PAPERS

IN MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF USSR

Some time ago the Embassy of the USA in Moscow sent a Note to the Ministry of Foreign Affairs of the USSR, in which a reference was made to reports received by the Government of the USA from persons who had served sentence in the USSR for crimes committed against the Soviet Union to the effect that the Soviet Union was allegedly detaining American military personnel from air and naval forces. The Note contained a request to conduct an investigation of this question and to inform the Embassy of the results.

On August 13 the MFA of the USSR sent to the USA Embassy in Moscow the following answering note:

"The Ministry of Foreign Affairs of the Union of Soviet Socialist Republics presents its compliments to the Embassy of the United States of America, and, referring to the Embassy Note No. 42 of July 16, 1956 has the honour to report the following.

Thorough investigation conducted by appropriate Soviet organs in connection with the request of the USA Government, set forth in the aforementioned Note of the Embassy, confirmed that there are no American citizens from among the personnel of the Air Force of the USA or the air units of the USA Navy on the territory of the Soviet Union.

Results of the investigation leave no doubt that the assumption expressed in the Embassy Note on the detention in the Soviet Union of American military personnel has no factual basis and is erroneous.

In connection with the foregoing the Soviet Government considers it necessary to note that the USA Government was evidently incorrectly informed by persons who are attempting by false information to obstruct the development of normal relations between the USSR and the USA.

DECLASSIFIED BY: 6032
DATE: 01-28-2010

CONFIDENTIAL

ESTABLISHED

[illegible]

P 2 Ew I

Strängt förtroligt.

16/8 1956

P.M.

15 mars 1956.

"Up to date there are no news of the man's whereabouts."
(Brev från E. till F.)

21 mars 1956.

"Under samtalet hade E. inte förnekat, att W. kan ha befunnit sig eller kan befinna sig i Sovjet. Vid ett tillfälle hade han dock sagt 'det kan ju hända att han har dött'". (samtal Lundberg-Gripenberg).

24 mars 1956.

"E:s uttalande att man 'up to date' ingenting vet om W:s öde, strider mot vad han muntligen sagt. Han hade nämligen under samtalet med F. antytt, att han visste att W. varit i Sovjet. E. hade dock, säger K., icke vågat sätta på papper, att han kände till W:s vistelse i Sovjet. (samtal Lundberg-Gripenberg)

2 juli 1956.

"F. tillägger i sitt brev, att han mer och mer fått den uppfattningen att W. redan är död. Han hade någon gång tyckt sig förstå, att E. vore av samma åsikt. Å andra sidan hade E. vid ett tillfälle litet förargad sagt, att man måste förstå, att det tar tid att leta rätt på en person bland alla de fångar som finns i Sovjet." (hbr Engzell-Åström 2 juli 1956)

10. augusti 1956.

"E. hade för avsikt att ånyo förhöra sig om utvecklingen av fallet W. under mediet av juli månad. Detta gjorde han också nyligen, varvid svaret var, att några spår inte påträffats trots alla försök. - - - Enligt E. är sovjetregeringen nu fullt på det klara med ärendets synnerliga vikt och har också i detta avseende utsträckt sina efterforskningar 'utomlands', d.v.s. till satellitländerna. - - - E. omnämner,

AA

att sovjetregeringen beaktat alla antydningar som den erhållit från svenska myndigheter, men utan resultat. På F:s fråga, trodde E., att W. avlidit, svarade han, att detta beklagligtvis är sannolikt." (P.M. insänd med hbr Petersén-Åström 10.8.56)

Reflektioner

E. har för F. antytt, att E. visste att W. varit i Sovjet. Vad betyder då uttrycket "utan resultat" enligt sista punkten ovan?

Kan det innebära:

- a) att W. funnits i Sovjet?,
- b) att man nu icke kan finna några spår av W:s vistelse i Sovjet? eller,
- c) att man icke funnit några spår av att W. överhuvudtaget varit i Sovjet?

Stockholm den 16 augusti 1956.

Sven Fr. Hedin

(Sven Fr. Hedin)

Föreliggande P.M. är utskrivet i ett ex. Konceptet egenhändigt bränt av SFH 16.8.56

Frage

Die Anzahl der in der 1. Gruppe
- 1840 - 1841 für die 1. Gruppe 2. in
der 1. Gruppe 2. in der 1. Gruppe
2. in der 1. Gruppe 2. in der 1. Gruppe
(2) - 1840 59 400 R. 1840 1. 1840
1840 1. 1840 1. 1840 1. 1840 1.
1840 1. 1840 1. 1840 1. 1840 1.
1840 1. 1840 1. 1840 1. 1840 1.
1840 1. 1840 1. 1840 1. 1840 1.

598

1840 1. 1840 1. 1840 1. 1840 1.
1840 1. 1840 1. 1840 1. 1840 1.
1840 1. 1840 1. 1840 1. 1840 1.

KUNGL. SVENSKA
GENERALKONSULATET

förhör med
Günter Pioch.

Berlin den 24 augusti 1956.

Nr. 371.

1 bil.

R 18.

Strängt förtroligt.

*Italiener är idee
svensk medt.*

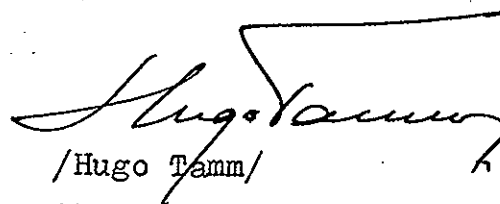
*aa
sp*

INK. UTRIKES DEP.		
D. N:o 101 371		
27 31 AUG. 1956		
AVD.	GR.	MAL.
P	2	2u2

7P 39 J/Spru

*Pa
2*
Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

*per
gr*
Härmed får jag vördsamt meddela, att general-
konsulatet i enlighet med mottagna instruktioner hem-
ställt, att Suchdienst måtte utfråga Günter Pioch angående
svenskar i sovjetryska fångläger. Suchdienst har med i av-
skrift bifogade skrivelse den 22 augusti redogjort för
resultatet av sitt förhör med Pioch.

/.

/Hugo Tamm/

Avskrift.

Bil...../.....till GK. BERLIN
skr. nr. 37/... den 24/8 56

DEUTSCHES ROTES KREUZ
SUCHDIENST
Verbindungsstelle Berlin

Berlin-Dahlem, den 22.8.1956

An das
Schwedische Generalkonsulat
z.Hd.Herrn Zetterström
B e r l i n W 35
Rauchstr. 25

Betr.: Befragung des Heimkehrers Günter P i o c h,
wohnhaft Bln-Wilmersdorf, Binger Str. 11 bei Rausch.

Der Obengenannte besuchte uns heute auf der Dienststelle und erklärte, dass er nur einen einzigen Gefangenen in Russland getroffen habe, der dort als schwedischer Staatsangehöriger galt.

Es handelte sich um den Fall des Felix I t t l i e n e r, geb. 16.8.1919 in Stockholm, der als Emigrant vorübergehend in Schweden wohnte, und für den das Deutsche Rote Kreuz einen Heimatschein, dass er deutscher Staatsangehöriger gewesen ist, besorgt hat.

Wir haben Herrn Pioch auch eingehend über Herrn Wallenberg befragt und ihm auch das hier vorliegende Bild gezeigt, doch hat er über diesen nie etwas gehört, so dass wir nicht glauben, dass Herr Wallenberg in einem der Lager, in denen Herr Pioch war, gewesen sein kann.

Wir bedauern Ihnen nichts anderes mitteilen zu können und zeichnen

mit vorzüglicher Hochachtung

(Zöfelt) (Oehlschläger)

W-aktionen
20-

RAOUL WALLENBERG-AKTIONEN

Birgitta de Vylder-Bellander ordf.
Leksandsv. 22. Bromma
Tel. 25 62 03

Bromma den 24 augusti 1956

13/9 Eft. förslaget
Etc.
härmed 28/9-56
W

INRIKES-UTRIKES-DEBIT		
D. No 230/891		
27 AUG. 1956		
AVD.	GR.	MAL.
1	2	En I

Till

K o n u n g e n

Raoul Wallenberg-aktionen väddar genom under-
tecknade till regeringen, att snarast möjligt in-
kalla Utrikesnämnden för att behandla frågan om

P2 Ecu

extra ordinära åtgärder för att få Raoul Wallenberg,
som sedan mer än elva år är fånge i Sovjetunionen
tillbaka till Sverige.

Underdånigst

Rektor Alf Ahlberg
Författarinnan Birgitta de Vylder-Bellander
Kammarherre James Dickson
Byggmästare Olle Engkvist
Kamrer Holger Eriksson
Landshövdingenskan Ellen Hagen
Rektor Gillis Hammar
Professor Ingmar Hedenius
Direktör Albin Johansson
Författaren Ejvind Johnson
Direktör Gunnar Josephson
Författarinnan Mia Leche-Löfgren
Professor Lise Meitner
Författare Ture Nerman
Professor Hugo Osvald
Tonsättaren Moses Pergament
Författare Rudolph Philipp
Advokat Yngve Schartau
Direktör Friherre Gordon Stiernstedt
Professor Hugo Theorell
Översättarinnan Elsa Thulin
Professor Hugo Valentin
Med.dr direktör Karl Wistrand
Fil.dr Suzanne Öhman
Generaldirektör Anders Örne

31/856

Stockholm den 30 augusti, 1956.

8/8-56 meddelat de
Geer att fru Scholz'
ska. han ^{Tam velius} besöks
på föreslaget sätt

Sekreterare Sven F. Hedin,
Kungl. Utrikesdepartementet,
STOCKHOLM 16.

Bäste Broder,

aa
f

2
För Din kännedom översänder jag bifogat
fotokopia av en skrivelse från fru Hermine Scholz, Tyskland,
betr. ARTHUR TAMVELIUS, som vi i dag erhållit. Fru Tamvelius
har aldrig meddelat oss att hon erhållit någon skrivelse från
ovannämnda person.

Vi har hittills, - i avvaktan på Dina kommentarer, - icke be-
svarat fru Scholz brev, om Du vill att vi skall göra detta så
föreslår jag att vi blott helt kort och formellt tackar henne
för hennes meddelande och underrättar henne att de "zuständi-
gen Dienststellen in Schweden" känner till fallet och bearbe-
tar detsamma.

Efter en kort och synnerligen kall, regnig och blåsig semester
i Halland är jag åter i tjänst på överstyrelsen och Du kanske
vill taga telefonkontakt med mig vid tillfälle.

Med de bästa hälsningar,

Jan de Geer,
Chef för internationella avdelningen.

Frau Hermine Scholz

Ansbach/Mfr., den 24. August 1956.
Königsbergerstr. 5.

An das

Schwedische Rote Kreuz

S t o c k h o l m

In dem Lager ^{7/8} 5110/33, in dem sich mein Neffe befindet, wird auch der Arthur T a m w e l i u s von den Russen gefangengehalten. Dieser schrieb mir, dass er von den Russen für staatenlos erklärt worden sei und bat mich, ihm ein Staatsangehörigkeitszeugnis zu besorgen. Er teilte mir ferner mit, dass er von seiner Frau, die in Stockholm, Observatoriumstr.10 wohnhaft war, auf alle seine Karten keine Antwort erhalte. Da ich von ihm keine näheren Personalangaben besitze und auch nicht weiss, ob er deutscher oder schwedischer Staatsangehöriger ist und daher für ihn nichts tun kann, schrieb ich im Mai 1956 an seine Frau nach Stockholm, Observatoriumstr.10 und bat sie, für ihren Mann doch alles weitere zu veranlassen und mir davon Nachricht zu geben. Dem Brief fügte ich auch die Schreiben des Arthur Tamweliu s bei. Leider hat mir die Frau nicht geantwortet und mein Brief an sie ist auch nicht zurückgekommen. Ich wäre daher sehr dankbar, wenn von dort aus nachgeforscht werden würde, warum Frau Tamweliu s sich nicht meldet, und wenn das Weitere veranlasst werden könnte, damit Arthur Tamweliu s die Möglichkeit gegeben wird, in die Heimat zurückzukehren. Über eine entsprechende Nachricht würde ich mich freuen.

7/8

Från Moskva

Avsänt den 3 / 9 1956 kl. 1300

Inkom den 3 / 9 1956 kl. 1500

Utskrivet i 4 ex. Detta är ex. nr 2

20.

445.

Mitt handbrev Åström den 31 återopas. Vid nytt tillfällig
samtanträffande med förste utrikesministervicen Kusnetsov lördagkväll redogjorde jag för innehållet det besked Ni enligt Edert chiffer 362 lämnat Lunkov i affären Flying Clipper. Underströk att vi oavsett skiljaktiga uppfattningarna territoria vattengränsen ansåge oss kunna förvänta att passage inoffensiv på så långt avstånd från kusten tolererades. Kusnetsov kommenterade intet här till men sade sig vilja tacka för att han personligen av mig orienterats om denna fråga på så tidigt stadium och på så klart språk. Förhållandet mellan våra länder vore - i allt fall enligt sovjetisk uppfattning - så gott att båda parter hade intresse av att mellan grannstater svårundvikliga incidenter klarades. Kusnetsovs förbehåll gav mig anledning att understryka Wallenbergs-frågans vikt.

Petri

KOPIA

Sekr. Lorentzen 3/9 56
Rv.

Genomslag.

Kungl. Svenska Beskickningen

sovjetnot till Västtyskland
i repatrieringsfrågan.

388 B 30.5.56.

Moskva den 31 augusti 1956.

Nr. 624

1 bil.

HP 1

KUNGL. UTRIKESDEPARTEMENTET.

Pol. delgivning.

Stockholm den 12 september 1956.

Överlämnas för kännedom til
Beskickningschefen i

Enligt uppdrag:

G. Hamilton
(G. Hamilton)
Andre Sekreterare

9
Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

Sovjetpressen publicerade den 30 augusti texten till en note som vice utrikesministern Zorin den 28 dennes överlämnade till västtyske chargé d'affaires rörande repatriering av sovjetiska medborgare i Förbundsrepubliken.

I noten avvisas bestämt den i en västtysk note den 9 juli hävdade uppfattningen att ifrågavarande sovjetmedborgare finge betraktas som flyktingar, vilka av egen fri vilja kvarstannade i Västtyskland. De talrika fallen av moralisk påtryckning, förföljelse och psykiskt tvång mot sovjetmedborgare som önskade repatrieras visade hur läget i verkligheten vore. Därefter följer en uppräknin av ett antal dylika fall som rapporterats av sovjetambassaden i Bonn. Dessa fakta visade, heter det i noten, att hinder alltjämt uppställdes mot repatriering av sovjetmedborgare i Förbundsrepubliken.

./.

Texten till noten närslutes i engelsk översättning.

Lennart Petri

Sch. Lorenzon

3/9

Moskva den 30 augusti 1956.

samtal med vice utrikesminis-
ter Kusnetsov.HP 1 *Er*Strängt förtroligt.

20 (utdelad)

O. G. vänd

Broder,

G

Omedelbart efter mottagandet i går kväll av tel.
307 U 29.8.56 med det sensationella meddelandet att
ett svenskt fartyg på väg från Nynäshamn till Gotland
bordats av en sovjetisk motortorpedbåt, träffade jag
på en mottagning förste vice utrikesminister Kusnetsov.
Jag berättade för honom om det meddelande som ingått,
tilläggande att jag av amerikanska korrespondenter hört
att de redan fått nys om händelsen. Kusnetsov, som
hela dagen suttit i förhandlingar med indonesiske pre-
sidenten Soekarno kände inte till saken, varför jag
för honom översatte telegrammet, noggrant specificeran-
de att jag inte erhållit några som helst instruktioner
i saken. Kusnetsov var påtagligt besvärad, han rodnade
över hela ansiktet (en välbekant svaghet hos honom).
Ett samtal utspann sig därefter, varom mera nedan.
Vid halv 10-tiden Moskva-tid samma kväll fick jag
veta att enligt de svenska dagsnyheterna incidenten ägt
rum på vad ryssarna betrakta som sitt territorialvatten,
och senare på natten (halv två), ingick bekräftelse härpå
i särskild ordning. I morse bad jag ambassadören Afa-
nasiev på Mid:s skandinaviska avdelning till Kusnetsov -
som själv var oanträffbar på grund av de indonesiska för-
handlingarna - framföra, att enligt de nya underrättelser
jag mottagit incidenten ägt rum tio sjömil från sovjet-

Utrikesrådet Åström

Utrikesdepartementet.

Mosk 30.8.56. hbr Petri-Åström

LP/Rr

kusten.

Under samtalen med Kusnetsov sade denne, som liksom jag utgick från att incidenten ägt rum på även ur sovjetisk synpunkt internationellt vatten, att dylika händelser vore ytterst beklagliga. De borde icke få inträffa och tynga förbindelserna mellan två länder som hade så goda relationer som Sverige och Sovjetunionen. Jag instämde och tillade att svensk allmän opinion alltid vore mycket känslig för dylika ting och givetvis särskilt nu efter vad som inträffade förra veckan då en sovjettjänsteman, av skäl som säkert vore honom bekanta, anmodats omedelbart lämna Sverige.

Då Kusnetsov inte kommenterade något härtill nämnde jag att svensk press också sysselsatt sig en del med en svenska, fröken Gumnesson, som försvunnit i Afghanistan nära sovjetgränsen. Sovjetiska utrikesministeriet hade emellertid nyligen på beskickningens fråga meddelat att vederbörande icke överskridit gränsen. På Kusnetsovs fråga om jag personligen trodde att den försvunna kunde befinna sig i Sovjetunionen, svarade jag att av kartan att döma gränsen gick på sådant sätt att det vore möjligt att fröken Gumnesson och hennes notoriskt tankspridde och världsfrånvände reskamrat Winant helt oavsiktligt kommit in på sovjetiskt område. Kusnetsov sade att han försäkerhets skull skulle ge order om ny, noggrann och snabb undersökning.

Han tog därefter överraskande nog upp spionaffären, sade sig ha hört något vagt om den och undrade vad som egentligen förekommit. Jag svarade att polisutredningen veterligen inte var fullt klar och redogjorde för vad jag av tidningarna inhämtat - några andra närmare informationer har beskickningen ju hittills icke fått - med understrykande av att vederbörande avgivit full bekännelse. Jag nämnde bl.a. - hoppas att det är riktigt - att det, såvitt jag visste, funnits ett sådant bevismaterial mot en tjänsteman vid sovjetiska handelsrepresentationen, vilken icke ägde immunitet, att denne kunnat ställas till svars i Sverige. Svenska regeringen hade dock i stället låtit honom lämna landet. För gemene man i Sverige,

(jag undantog alltså implicite dem som på denna beskickning eller hemma ha anledning att mera ingående begrunda vissa specifikt sovjetiska former av internationellt umgänge) had uppdagandet av denna spionage-historia så kort efter vår statsministers besök i Moskva, och allt vad som därvid och efteråt sagts om vänskapligt samarbete etc, kommit som en kausch.

8. Jag försummade inte heller att erinra Kusnetsov om Wallenberg-affären. Så snart någon svensk-sovjetisk incident inträffade, påminde man sig i Sverige, sade jag, att inga besked lämnats om Raoul Wallenberg. Kusnetsov germälde att undersökning påginge, vartill jag svarade att jag personligen funne naturligt att granskningen av det material vi överlämnat toge viss tid i anspråk. Men det vore alldeles uppenbart att den svenska allmänheten med största otålighet avvaktade besked i denna fråga, vars betydelse för de svensk-sovjetiska förbindelsernas utveckling icke kunde överskattas.

Lennart Petri

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

STOCKHOLM 3 sept. 1956.19

N:o 366 ✓ CHIFFER. Bud. BIL.

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MÅL.

Ken I

9
Svensk Moskva

9
S
Vid Rodionovs besök t.f. utrikesministern Lindell 3 september framförde kabinettssekreteraren, som närvarande vid del av samtalet, påminnelse Wallenbergsaffären. Han framhöll därvid särskilt att nu fyra, fem månader gått sedan statsministerbesöket Moskva och sex, sju veckor sedan Rodionov ställt i utsikt besked snarast möjligt, samt att det väckt undran och besvikelse svensk sida att ännu intet som helst besked om hittillsvarande resultatet undersökningen lämnats. Rodionov lovade framföra uttalandet sin regering.

Cabinet.

Exp 3/9 kl. 1900 G

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

Från Moskva

Avsänt den 8/9 19 56 kl. 2056

Inkom den 8/9 19 56 kl. 2108

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 36: B		454
Avd.	Gr.	Mål.
XP	39	5/Spec

P 2 En I

ex. 2 till Lorentzen

» 3 » Belfrage

» 4 »

delgivet: Åström
Morgstam
Sahlman

Tamvelius v

Tel. Moskva 99.

454.

De G

För kabinettssekreteraren. I eftermiddag mottagit två rekommenderade brev av den 31 augusti och 2 september från Tamvelius, vårt chiffer 406.

Efter att ha utsläppts fånglägret befinner han sig i staden Kalinin c:a 190 km härifrån. Uppger polisen vägrade honom uppsöka beskickningen vid genomresan Moskva. Säger sig vara fullständigt naken, medellös och vara utsatt press taga arbetsanställning, observera undertecknande arbetskontrakt kan förstöra utresa.

Secundo. Telegrafiskt erkänt mottagandet breven och utlovat pass, kläder.

Tertio. Därest icke senast måndag kl 14 svensk tid annat besked från er avser jag hos MID anmäla avsikt bila Kalinin onsdag d.v.s. första möjliga dag. Kan jag försträcka Tamvelius kontanter och lämna klädespensedlar ur beskickningens reservförråd?

Petri

Avskrift av telegram från
beskickningen i Moskva den
8.9.56.

Italiener ✓

Tel. Moskva 9/9 o. 10/9

Delgivits: Bohm
Brykton
Sollman

455

Mottagit brev Felix Italiener som uppgivit samma
adress Tamvelius, vårt chiffer 454, samma nödställda
läge och önskar resa Sverige. Kan mot kvitto nöd-
ställhetsförklaring humanitär hjälp, kläder eventuellt
några kontanter lämnas även honom? Ehuru han 1946
utvisad kan svensk inresevisering ställas utsikt even-
tuellt främlingspass? Italiener säger sig här betrak-
tas såsom statslös. Angiver broderns adress disponent
Henry André Italiener Ringvägen 30 Stockholm Täby

Petri

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTETTelegram

Sjöborgsutredningen.

Tamvelius ✓
20 ✓

STOCKHOLM 9 september 19 56		
N:o 374	BIL.	
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
P	2	Gu I

Svensk Moskva.

Edert chiffer 455.

Primo. Då Tamvelius icke svensk medborgare och vi sålunda icke kunna komma med bestämda krav, föreslå vi följande procedere. Uppsök helst redan i dag MID och åberopa tidigare löftet att T." komme att erhålla utresevisum till Sverige så snart myndigheterna hunnit pröva hans sak."

Edert chiffer 406. Meddela Ni erhållit två rekommenderade brev från T., som frigivits, vari han hemställer om hjälp för utresan och att Tamvelii svenska släktingar genom beskickningen är beredda sända pengar och kläder till honom. Hemställ om ryska myndigheters hjälp härtill och erbjud der därest man på ryska sida finner det mera praktiskt att sända beskickningsmedlemmar per bil till Kalinin för att dels överlämna pengar och kläder, dels för att hjälpa T. med utreseformaliteter. Låt det framgå att Ni utgår från att utresevisering beviljats eller kommer att snarast beviljas T. Försök undvika principdiskussion om vår rätt taga personlig kontakt med statslösa personer Sovjetunionen.

Secundo. Telegrafera i dag 500 rubel till T. med uppgift att dessa komma från hans svenska släktingar för hans omedelbara behov.

Tertio. Telegrafera MID:s reaktion. Beroende utgången samtalet med MID bör Ni låta Wachtmeister och Jönnerby snarast företaga resan Kalinin. Beträffande frågan om de böra försöka medföra T. till Moskva för flygbefordran Stockholm vilja vi förbehålla oss giva besked sedan MIDS:s reaktion. Edert samtal i dag intelegerats.

Quarto. Beträffande Italiener återkomma vi snarast.

Cabinet.

Exp 9/9 1300 J.

Från Moskva

Avsant den 10/9 19 56 kl. 0730

Inkom den 10/9 19 56 kl. 0940

Utskrivet i 4 ex. Detta är ex. nr 2

Urgent.

Tamvelius
Inlämnat

454 ? 456
454

För Kabinettssekreteraren.

Italiener, vårt chiffer 455 lyckades ikväll vid 10-tiden komma in på beskickningen. Han uppger sig ha tillstånd att vistas 48 timmar i Moskva. Efter samtalet på beskickningen återreser han på vår inrådan till Kalinin redan i natt. Han uppger namnen på en rad personer, som jämte Tamvelius skulle suttit tillsammans med Wallenberg, som han personligen aldrig träffat. Italiener säger att särskild kommission förklarat att han och Tamvelius oskyldigt dömda. Italiener inför sovjetmyndigheterna alltid liksom Tamvelius sagt sig vara svensk. Angeläget få besked om inresesöjligheterna Italiener för planerad avresa Kalinin onsdag morgon. Ovanstående chifferat innan Edert chiffer 374 på förmattan mottagits.

Petri

KOPIA

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Tamvelius*.
» 3 »
» 4 »

Chiffertelegram (BUD.)

Från Moskva

Avsänt den 10 / 9 19 56 kl. 1300

Inkom den 10 / 9 19 56 kl. 1535.

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 36: B 458		
Avd. XP	Gr. 39	Mål. 5/Spec.
P	2	En I

*Tamvelius i
206*

Tel. Moskva 11.9.56 nr. 381

Urgent.

458.

För Kabinettssekreteraren.

12
Ar
2
Jo

Primo. Mottogs kl. 12 i dag i Ilitjovs frånvaro semester av Afanasiev, Edert chiffer 374. Samtalet rörde sig om praktiska tillvägagångssättet Tamvelii utresa då enighet sakfrågan av mig presumerades utan invändningar från Afanasievs sida. Afanasiev sade sig veta att utresetillstånd ännu för några dagar sedan icke förelegat. Han skulle omedelbart undersöka och giva besked kanske i dag eller i morgon med angivande bl.a. huruvida lämpligast Tamvelius reste Moskva eller stannade Kalinin tills vidare. Afanasiev fann tydligtvis fullt naturligt passet måste överlämnas Tamvelius av medlem beskickningen då signalement etc. ju måste ifyllas och att vi sände honom kläder etc. med beskickningsmedlem. Afanasiev givetvis medveten vilken tidsutdräkt som förenad sändande kläder varje annat sätt.

Secundo. Anmält Wachtmeister Jönnerby önska resa Kalinin onsdag. De överlämna därvid även erforderliga kontanter.

Petri.

Original på
HP 397

Avskrift av chiffrertelegram till
Beskickningen i Moskva den 10.9.56

Italiener

375 Ni bemyndigas lämna materiell och ekonomisk
hjälp Felix Italiener högst motvärdet 1.000 kronor
för vilka kostnader svenske brodern svarar. Italiener
antagligen nu tysk medborgare. T.v. bör Ni icke i
övrigt taga Er an Italiener. Vi återkomma.

Cabinet

Från Moskva

Avsant den 11/9 1956 kl. 0900

Inkom den 11/9 1956 kl. 1100

Utskrivet i 3 ex. Detta är ex. nr 2

11/9 Chiff. Moskva

461.

Härvarande västtyska ambassad bekräftat Felix Italiener Edert chiffer 375 tysk medborgare. Eftersom han tillhör det stora antal tyskar, som av ryssarna förklarats statslösa, och för vilka utresetillstånd icke beviljas frågas huruvida av humanitära skäl med hänsyn starka svenska anknytningen och tio års vistelse Sovjet-läger såsom oskyldigt dömd svenskt provisoriskt främlingspass inresevisum må lämnas. Västtyska ambassaden införstådd att Italiener på grund av tidigare utvisningsbeslut kan efter ankomsten till Sverige ånyo utvisas. Han kommer då att mottagas i Västtyskland. Därest procedera acceptabelt telegrafera om möjligt eventuellt enclair i kväll.

Petri

KOPIA

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Lorentzen*
» 3 »
» 4 »

Chiffertelegram (BUD.)

Från Moskva

Avsant den 11 / 9 19 56 kl. 0930

Inkom den 11 / 9 19 56 kl. 1125.

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 96:B		462
Avd.	Gr.	Mål.
HP	39	J/spec
P 2 En I		

Tamvelius

462.

Vårt chiffer 458.

MID i dag telefonerat att utresetill-
stånd kommer att beviljas Tamvelius. Tamve-
lius hade att med stöd svenska provisoriska
främlingspasset hänvända sig lokala polis-
myndigheterna Kalinin.

Petri.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

Från Moskva

Avsant den 11/ 9 19 56 kl. 1500

Inkom den 11/ 9 19 56 kl. 1645

Utskrivet i 3 ex. Detta är ex. nr 2

464.

Sänd torsdagens kurir 10 formulär provisoriskt främlings-
pass.

Petri

KOPIA

KOPIA

403440 g'et Lugano
26 45 57

den 11 sept. 56

380

Chiffer

Svensk Moskva

Edert chiffer 461. Vi återkomma de närmaste dagarna till
frågan om pass och visum för Italiener.

Cabinet

Lorentzon/gl

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Sjöborgsutredningen

Tamvelius

STOCKHOLM den 11 sept. 1956		
N:o 381	<i>Bnd</i> chiffer	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. <i>p</i>	GR. <i>2</i>	MÅL <i>Eu-T</i>

L

Svensk Moskva

Edert 458.

Primo. Ni bör givetvis icke utan medgivande av ryska myndigheterna medföra Tamvelius till Moskva.

Secundo. Wachtmeister bör redan i Kalinin om tillfälle erbjuder sig fråga Tamvelius rörande omständigheterna hänsopastådda sammanträffande med Wallenberg.

Cabinet

Exp. 11/9 1956 Plum 91

Moskva den 10 september 1956.

HP 39

2 bil.

Felix Italiener besöker beskickningen.

Strängt förtroligt.

10.10.56

a + b f.k. t.

Thulin

Tamvelius ✓
Thulin ✓

Broder,

Såsom i annan ordning inberättats dök Felix Italiener i går (söndag) kväll upp på beskickningen. Vis av tidigare misslyckade försök att på normal väg inträda i beskickningen gjorde han sig från Verovskovo-sidan påmint via ett fönster till kansliet, där en av våra damer just då råkade uppehålla sig. Hon tillkallade per telefon telegrafisten Thulén, som infann sig och lotsade Italiener förbi vakten.

Italiener var eländigt klädd men föreföll i övrigt vara efter omständigheterna i god kondition. Enda påtagliga tecknet på utståndna umbäranden var att han saknade samtliga tänder. Han gjorde ett något nervöst intryck men var tämligen redig i sin framställning och rentav icke utan en viss galghumor, när han redogjorde för sina år i sovjetisk fångenskap. För en sydsvensk gjorde Italiener intryck att vara en ganska genuin stockholmare. Innan jag hunnit tillkallas från en teaterföreställning hade Wachtmeister med honom ett otvunget samtal, varav i huvudsak framgick följande.

Italiener och Tamvelius hade den 25 augusti frigivits från Potjma-lägre. En kommission från Högsta sovjet i Moskva hade infunnit sig och förklarat för I. och T. att

Kabinettsssekreteraren Belfrage

Utrikesdepartementet.

undersökningar visat, att de suttit oskyldigt fängslade. Många oförrätter hade enligt kommissionen begåtts av Beria, och nu vore man i färd med att ställa allt tillrätta. De kunde betrakta sig som fria och hänvisades att bosätta sig i staden Kalinin.

I Kalinin hade I. och T. fått tag i en bostad, för vilken de nu betalt en månads hyra. De levde i full frihet men vore i trängande behov av materiell hjälp.

I ett läger där I. och T. tidigare vistats, Vorkuta nr 6, hade funnits två andra svenskar: den oss bekante Kivarimees samt en "estlandssvensk" vid namn Viktor Tent (Tänt?). Den senares broder hade en konservfabrik i Halmstad. Viktor Tent hade också varit bosatt i Halmstad och 1950 rest till Estland, där han omedelbart häktats. Han hade dömts till 25 års straffarbete för spioneri. Italiener hade i Potjma-lägreträffat två danskar, Erik Lundkvist (jfr P.M. bilagd hbr Jarring - v. Euler 16.5.55) och Alfred Beinh (bil. hbr Åström-Sohlman 30.5.56, p. 20) samt en norrman vid namn Isaksson.

På tal om Tamvelius nämnde I. att denne "ju varit flera år tillsammans med Wallenberg i Inta nr 4". Wallenberg, vars namn blivit bekant för alla interner i och med publiceringen av Erlander-Bulganin-kommunikén i april i år, hade då varit svårt sjuk i ett hjärtlidande. I. såde sig känna till många personer som varit tillsammans med W. i Inta nr 5. Ombedd att exemplifiera nämnde han "den kände ryske tenoren" Petchkovskij, som numera vistades i frihet i Moskva. Vidare nämnde han följande tyskar, som f.n. höllos fångna i lägre: "Sucho bez Vodnaja" i Gorkskaja oblast: Heinz och Fritz Drescher, Heinrich Faust samt Georg Kohlshner. Då tillfälle om några dagar torde ges för samtal med Tamvelius själv ansattes Italiener icke med fler frågor rörande W.

Italiener underströk upprepade gånger i vädjande ton de stora förhoppningar han och Tamvelius fäste vid den direktkontakt med ambassaden som nu etablerats. Ryssarna sökte få dem att ta arbete i Kalinin, men de tänkte ej låta sig lockas av aldrig så feta anbud. Bådas enda önskan var att komma "hem till de sina". De satte nu sin tillit

till beskickningen och svenska regeringen.

Jag förklarade för Italiener att jag räknade med att besöka Kalinin den 12 och hoppades då ha fått större klarhet rörande beskickningens möjligheter att bistå honom och Tamvelius.

Sedan vi privat utrustat Italiener med litet pengar, en full uppsättning kläder och cigaretter körde Wachtmeister honom till stationen, där han tog tåget tillbaka till Kalinin. En polisofficer hade tillkallats av vakten vid beskickningens port men gjorde inga svårigheter när Wachtmeister i min närvaro åkte ut i nattmörkret med Italiener vid sin sida, iklädd slips och sommarrock från N.K.

./.
(+ Thulin)
Fotokopia bifogas av det brev från Italiener, dagtecknat Kalinin den 2 september, som kom oss tillhanda den 8 september ävensom av det sovjetiska dokument Italiener erhöll vid befrielsen den 25 augusti.

Lin Teepuri

Lennart Petri

Lennart Petri

P.S. 13.9. Vid Wachtmeisters samtal med Tamvelius, sedan ovanstående skrivits, framkom intet beträffande de av Italiener nämnda tyska och andra interner som skulle ha träffat Wallenberg. Italieners uttalande om Tamvelius samvaro med Wallenberg förefaller typiskt för de ostadiga andrahandsvittnesfall, som ofta avges av nyligen frigivna sovjetiska lägerfångar. *St.*

Kalinin, d: 2/9.56.

Högt ärade herr legationssekreteraren!
Jag är en äkta infödd stockholmare,
från Lidingön, och har Hellsammans med
en svensk kamrat, Artur Tamvells,
anländ direkt från fängeläget till staden
Kalinin. Även jag försökte vid genomresan
avlägga ett besök hos eder, men blev
Hellsammans med T. anhållen av polisen
och släppt efter att ha blivit anmodad
att ej försöka en gång till. Hela mitt
straff har jag vistats i staden Workutta.
Jag har varit tysk medborgare (DBR-Bonn),
men plötsligt, för första gången i mitt liv,
blivit förklarad "statslös". Det är själv-
klart, att det ej finnes någon möjlighet
att träda i personlig kontakt med tyska
legationen, eftersom det redan visar sig vara
så svårt med den svenske.

En är saken den, att jag har min moder
och min bror hela tiden kvarboende i
Stockholm. Deras adress är: Disponent
Henry André-Itallner, Ringvägen 30,
Stockholm-Täby. Han är affärsägare,
hurndaffären ABC-Livsmedel, Brännkyrka-
gatan 138, Stockholm Sö. Självt har jag
vistats i Sverige, största delen av mitt
liv, fått min skolorunderbyggning där,
har varit gift där etc. Till yrket är
jag pianist och musikrecensent.

Man har lovat mig ett s.k. främlingspass
här, men tycks först och främst önska
att jag blir bofast i staden, lovar mig
allt möjligt gott. Men jag äger endast
en enda önskan och det är, att så fort
som möjligt komma hem till fosterlandet
och mina kära, som väntar mig.

att ha personlig förbindelse med mina
anhöriga i Stockholm har varit en omöjlig-
het, utan min bror har upptäckt en
adress i Hamburg-Altona, över vilken
vi har haft en visserligen vel, men dock
förbindelse.

Naturligtvis kommer jag, så fort jag kommer
att ha möjlighet, att söka komma i personlig
förbindelse med Eder, vilket väl ej kan
vara så omöjligt för en gammal kämpe av
vikingasläkten.

Jag ber Eder, att antingen själfva eller
genom tyska legationen låta tillkomma
mig någon hjälp, eftersom jag är fullständigt
medellös samt ordna med min snara
hemkomst till Tyskland eller Sverige.

Medan mina personliga data och uppgifter:

Felix André-Italiner

född d. 16/8. 1919 i Stockholm

fadern: Eric André-Italiner, Lidingö

f.d. 5/7. 1890 Redaktör på tidningen
dog d. 8/2. 1947 i Stockholm

Radioflysnaren (Bonnier Förlag)

modern: Barbro André-Italiner

f.d. 9/12. 1889

brodern: Henry André-Italiner

Ringvägen 30, Skärn-Täby

samt hans fru Alice, född Öhrqvist, och son

Min nuvarande adress är:

20p. Kaduntut, yd. Pabettova 9-3

Utaduntup, Ferucci

Jag ber att i förväg få tacka Er för
Edra vänl. bemödanden, samt har äran
teckna, med utmärkt

Felix André-Italiner
Felix André-Italiner

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Lorenz*
» 3 »
» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från M o s k v a

Ävsänt den 13/ 9 19 56 kl. 0730

Inkom den 13/ 9 19 56 kl. 0945

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 36:B		465
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Gu I

*13/9 Orienterad
ans. Lundenberg per hel.
H*

Tamvelius

(Pol)

465.

För kabinettsssekreteraren personligen.

Rapport Wachtmeisters Kalinin-resa idag kurirsändes fredag morgon. Redan nu må följande meddelas.

Primo. Tamvelius personligen träffat Wallenberg ett par minuter i december 1947. Kommendant i Intaläger 4 hade sagt att skandinav hade anlänt till lägreets sjukstuga. Då T. begav sig dit fann han sängliggande person som sade sig vara "R.W. tillfångatagen Budapest". R.W. hade sett mycket dålig ut. På Tamvelii fråga huruvida R.W. hade några speciella önskemål, svarade denne "Verpflegung". Tamvelius sökte under några dagar insamla livsmedel. Då han återvände till sjukstugan var W. borta. På fråga vart W. tagit vägen svarade kommendanten "Vet ej, kanske Moskva". Doktorn svarade "troligen zakrytij", d.v.s. slutet läger. Sedan hade T. intet hört om W. förrän slutet 1949, då T. i samma läger träffat tyske baronen Wallenstein. Denne sade sig i "Botyrka-fängelset" i Moskva delat cell med W. Denne hade då varit mycket klen.

Secundo. T. sade sig varken senare tid eller tidigare ha av ryssarna förhört om R.W.

Tertio. T. på Wachtmeister och Jönnerby gjort intryck försynt, tystlåten avgjort vederhäftig person.

Quarto. T. angelägen hans R.W.-vittnesmål strikt hemlig hålles så länge han är kvar i landet. Jag hemställer dessutom absolut diskretion även Tamvelii och Italienerns utreseplaner.

Petri.

SVERIGES KONSERVATIVA STUDENTFÖRBUND

STOCKHOLM

POSTGIRO 29 74 25

Organ SVENSK LINJE

ANSLUTNA FÖRENINGAR:

Föreningen Heimdal i Upsala, Konservativa Studentklubben i Göteborg,
Konservativa Studentföreningen i Lund, Högrestudenterna i Stockholm,
Högerteknologerna, Stockholm, Konservativa Studentklubben i Malmö,
Lantbrukshögskolans Konservativa Studentklubb, Ultuna, Föreningen
Högerekonomerna, Stockholm.

Upsala den 12/9 1956

Pol.

INR. UTRIKES. DEPT		
D. N:o 233 / 1861		
13 SEP. 1956		
AVD. P	GR. 2	MAL. En F

Exc. vidit.

Till
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes
ärendena.

Styrelsen för Sveriges Konservativa Student-
förbund har åt mig uppdragit att till Eders
Excellens' kännedom bringa följande:

De stora ansträngningar Eders Excellens under
ett årtionde nedlagt för att söka vinna klar-
het rörande Raoul Wallenbergs öde har dessvärre
icke lett till resultat. Sovjetryska regeringen
synes icke taga i beaktande styrkan av den
indignation med vilken svenska folket ser på
ifrågavarande fall. Vi hemställer därför vörd-
samt

att Eders Excellens utan dröjsmål måtte låta
offentliggöra det material som överlämnats
till sovjetryska regeringen beträffande
svenskens försvinnande och fångenskap i
Sovjetunionen.

Den opinion framläggandet av detta material
skulle framkalla, komme utan tvivel att för

sovjetryska regeringen klargöra hur allvarligt man
i Sverige ser på frågan. En dylik opinionsyttring
skulle sannolikt ge ännu mera tyngd åt de energiska
föreställningar vi förutsätter, att den svenska
regeringen har för avsikt att snarast företaga.

Med utmärkt högaktning

för Sveriges Konservativa Studentförbund

Leif Carlsson

Leif Carlsson

ordförande

följande Leif Carlsson Gröna gatan 24 F Upsala

meddelande om innehållet i detta brev kommer att tillställas
TT den 13 september 1956

Stockholm den 13 september 1956.
1 bil.

Tamvelli

Broder,

Härmed översändes ett provisoriskt främlingspass
för Felix Italiener.

Dennes broder har hos SUK anhållit om detta och
om inresevisering och vistelse i Sverige under sju
dagar för Felix Italiener. SUK har som Du ser till-
mötesgått denna begäran men ännu icke tagit ställning
till huruvida Italiener får kvarstanna i Sverige eller
kommer att utvisas till Västtyskland härifrån.

Vi har emellertid icke önskat intervensera för
Italiener innan ärendet Tamvelli är definitivt av-
klarat. Vi återkomma telegrafiskt med instruktioner
om Italiener och bör således passet endast ligga i
beredskap på beskickningen.

(Sverker Åström)

Förste beskickningssekreteraren Petri,
M o s k v a.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Lorenz*

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD:)

Från Moskva

Avsant den 14/ 9 19 56 kl. 1300

Inkom den 14/ 9 19 56 kl. 1530.

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 36:B 468	
Avd. P	Gr. 2
Mål. En 4	

15/9-56
Ch. Moskva

468.

Q 2

Wallenstein, vårt chiffer 465, utsläp-
tes enligt västtyska ambassaden för nio må-
nader sedan, nu bosatt Daneckerstrasse 22
Frankfurt am Main.

Petri.

149
Wien den 12 september 1956.

HP 1.

Strängt förtroligt.

ang. Wallenbergs-
affären.

W. aktmen

Ja
Broder,

Då jag i slutet av augusti avlade ett besök vid den av Österreichisches College organiserade s.k. internationella högskolekursen i Alpbach, sammanträffade jag bl.a. med tvenne bemärkta rysslandskännare, som båda tillbragt en längre tid i sovjetryska fängelser och arbetsläger. Den ene av dessa var författaren till den nu klassiska boken "Conspiracy of Silence" (Hexensabbat), Dr. Alexander Weissberg-Cybulski, vilken suttit i olika sovjetryska fängelser under tiden 1937-40, tills han av de sovjetryska myndigheterna utlämnades till Gestapo. Den andra var en yngre österrikisk jurist och nationalekonom, Dr. Raphael Spann, vilken i juni föregående år återkom till hemlandet efter tio års sovjetrisk fångenskap.

Vid ett av mina många samtal med dessa synnerligen begåvade och intressanta personligheter fördes Wallenberg-affären på tal, vilken båda av olika skäl väl kände till. Dr. Weissberg, som är av judisk börd, var sålunda för närvarande sysselsatt med författandet av en bok om judeförföljelserna i Ungern under kriget, i vilken Wallenbergs insats skulle komma att beröras. Dr. Spann hade under sin vistelse i Sovjetunionen delat cell med en person, som i sin tur sammanträffat med Wallenberg eller denne s chaufför.

Då jag under samtalet erhöll sistnämnda upplysning frågade jag Dr. Spann, om han blivit av någon svensk representant förhörd om sin kännedom om Wallenberg, då jag icke kunde erinra mig, att jag sett något vittnesmål av honom. Min sagesman svarade, att han

Utrikesrådet Å s t r ö m,
Utrikesdepartementet.

kort efter hemkomsten, då han vårdades på ett sjukhus för en under fångenskapen ådragen lungtuberkulos, uppsökts av en person som uppgivit sig representera det svenska utrikesdepartementet men uppträtt på ett så egendomligt och misstänkt sätt, att Dr.Spann ansett det klokast att icke berätta allt som han visste. Han hade därför inskränkt sig till att förklara, att han själv under fångenskapen i Sovjetunionen icke sammanträffat med några svenskar men däremot förteगत, att han råkat en annan person som sagt sig väl känna Wallenberg. Närmare upplysningar om denna ville Spann för tillfället icke lämna, då han synbarligen räknade med att risk förelåge att utomstående skulle kunna åhöra samtalet. Han erbjöd sig emellertid att efter sin återkomst till Wien, där han nu är fast bosatt, uppsöka mig och därvid lämna en fullständig redogörelse för de uppgifter han satt inne med.

Efter min återkomst från Alpbach frågade jag Braunerhielm, om han kunde erinra sig vem som besökt Dr. Spann på sjukhuset. Braunerhielm, som berättade att detta varit Dr.Philipp, hade själv varit närvarande men på grund av Philipps egendomliga och taktlösa uppträdande så mycket som möjligt hållit sig i bakgrunden.

Under mitt i det föregående berörda samtal med Dr.Weissberg och Dr.Spann bad jag dessa meddela, huruvida de med ledning av sina erfarenheter ansåg det möjligt att de centrala polismyndigheterna i Moskva skulle kunna förlora spåret på någon fånge av betydelse och sålunda vore i god tro, om de meddelade att de icke kunnat återfinna Wallenberg och saknade varje kännedom om huruvida denna befann sig i Sovjetunionen eller icke. I detta sammanhang omnämnde jag, att några från Sovjetunionen hemkomna österrikare berättat, att registreringen av fångarna i de lokala arbetslägren ofta var så slarvigt förd, att internerna utan större svårighet kunde dölja sin identitet, byta namn och nationalitet etc. Å andra sidan hade samtliga förutvarande österrikiska fångar, som jag personligen förhört, försäkrat mig, att registreringen hos de centrala myndigheterna i Moskva, var så väl organiserad, att dessa, i motsats till lägerledningarna, hade fullständig kännedom om var viktigare fångar befunno sig.

Båda mina sagesmän förklarade enstämmt och kategoriskt, att det vore fullständigt uteslutet, att polismyndigheterna i Sovjet-

unionen kunde förlora spåret av någon viktigare fånge. Detta gällde enligt mina interlokutörers uppfattning såväl vad beträffar den centrala förvaltningen i Moskva som för de lokala lägerledningarnas vidkommande. Om några hemkomna fångar uppgivit, att de eller deras kamrater i arbetslägren kunnat dölja sin identitet, byta namn och nationalitet etc., hade ett dylikt bedrägeri utsikt att lyckas endast om det gällde att föra andra fångar bakom ljuset. Registreringen hos lägerledningarna var ingalunda slarvig utan tvärtom förd med stor omsorg och noggrannhet.

Då jag anhöll om närmare belägg för denna uppfattning, meddelade Dr. Spann, att varje gång en fånge överfördes från ett fängelse till ett annat eller från ett fängelse till ett läger eller vice versa, ett förhör anställdes med honom om hans antecedentia med utgångspunkt från de biografiska uppgifter, som varje fånge var skyldig att lämna, då han första gången omhändertogs av MVD eller MGB. Dessa förhör, som hade till syfte att förhindra att en fånge skulle kunna dölja sin rätta identitet, voro så ingående och noggranna, att ingen i längden skulle kunna vidhålla en uppdiiktad levnadshistoria. Över varje förhör upprättades ett protokoll i tvenne exemplar, varav det ena sändes till den centrala myndigheten i Moskva och det andra till det fängelse eller läger dit fången skulle förflyttas. En fullständig dokumentation om varje fånge fanns sålunda såväl hos den centrala myndigheten i Moskva som i varje fängelse eller läger, där vederbörande fånge vistats. Det vore därför fullständigt otänkbart - underströk Dr. Spann - att en fånge i Sovjetunionen skulle kunna försvinna, utan att MVD hade möjlighet att fastställa var han vid varje tidpunkt under sin vistelse i Sovjetunionen befunnit sig. Dr. Weissberg sade sig helt dela Dr Spanns uppfattning och bekräftade, att det av denne skildrade systemet med förhørsprotokoll tillämpades redan under den tid han själv suttit i sovjetryska fängelser.

Under fortsättningen av samtalet nämnde jag bl.a., att det alltid förvänat mig, att de sovjetryska myndigheterna samtidigt som de icke ville medgiva, att Wallenberg befunne sig i Sovjetunionen, icke desto mindre under de senaste åren frigivit många fångar, som delat cell med denne eller på grund av andra omständigheter varit i stånd att lämna autentiska uppgifter om hans fängelse-

vistelse. Såväl Spann som Weissberg sade sig utan svårighet kunna förklara denna enligt deras uppfattning blott skenbara motsägelse i de sovjetryska myndigheternas beteende.

De tyska och österrikiska fångar, som återvänt till sina hem, hade frigivits på grundval av de allmänna utfästelser som från sovjetrisk sida gjorts till Raab och Adenauer vid de båda regeringschefernas besök i Moskva. Under hänvisning till de överenskommelser, som därvid träffats, hade MVD, av allt att döma givit generella instruktioner till samtliga fängelse- och lägerledning-
ar i Sovjetunionen att vissa kategorier fångar av österrikisk och tysk nationalitet skulle frigivas och återsändas till hemlandet. Även om de lokala fängelse- och lägercheferna hade sig bekant, att vissa fångar, som tillhörde dessa kategorier, sutto inne med betydelsefulla upplysningar om andra fångar, som kvarhölls, skulle fängelsecheferna aldrig våga fråga på högsta håll i Moskva, huruvida de allmänna instruktionerna skulle tillämpas jämväl med avseende å dessa. Instruktionerna följdes alltid efter bokstaven, underströk såväl Dr. Spann som Dr. Weissberg. De vittnesmål om Wallenberg, som man från svensk sida erhållit av olika hemkomna tyska och österrikiska fångar, hade därför, framhöllo mina båda sagesmän, säkerligen kommit såsom en obehaglig överraskning för såväl den sovjetryska regeringen som för MVD.

Sven Allard
(Sven Allard)

Strängt förtroligt.

PM

med synpunkter på Wachtmeisters samtal med Tamvelius den 12 september 1956 i Kalinin.

Inledningsvis bör konstateras att Tamvelius angiver en tidpunkt för sammanträffandet med Wallenberg, som ligger 10 månader senare i tiden än vad som kunnat utläsas av det material, som statsministern överlämnade vid sin Moskva-resa.

Tamvelius hänvisar i samtalet med Wachtmeister till tysken Wallenstein, som sammanträffat med Wallenberg i Butyrka-fängelset i Moskva och där skulle ha delat cell med Wallenberg. Tamvelii samtal med Wallenstein skulle ha ägt rum i slutet av 1949.

Vid ett samtal som jag hade den 16 oktober 1955 i Friedland med Wallenstein, meddelade denne, att han vistats tillsammans med Tamvelius i Inta, läger 2, från september 1949 till juni 1951, då Wallenstein fördes till Abaz.

Tamvelii sammanträffande med Wallenstein i Inta i "slutet av 1949" torde således stämma. Att Tamvelius uppgiver läger 4 och Wallenstein läger 2 torde icke spela så stor roll, då erfarenheten visat, att fångarna i läger av typen Inta ofta förflyttats från den ena delen av lägret till den andra. Dessutom känner vi till att Tamvelius, vilken i lägret var sysselsatt som arkitekt med anledning härav kunde röra sig tämligen fritt

inom lägerområdet.

Däremot stämmer icke Tamvelii uppgift, att Wallenstein skulle ha ^{deltat all med} träffat Wallenberg i Butürka-fängelset. Wallenstein har nämligen uppgivit, dels att han haft kontakt med Wallenberg i Lefortofskaja-fängelset, dels att kontakten endast skett indirekt genom knackningsmetoden enligt idiotsystemet.

Det får icke anses anmärkningsvärt, att Tamvelius, vilken antagligen senast sammanträffat med Wallenstein i mitten av 1951 förväxlat Butürka med Lefortofskaja-fängelset. Detta kan bero dels på ett minnesfel hos endera Tamvelius eller Wallenstein, dels på att de tre Moskva-fängelserna Butürka, Lefortofskaja och Lubljanka har, emedan fångarna ^{ofta} cirkulerat, ^{avslutad} övergått till ett begrepp, nämligen "fängelset i Moskva."

Angående risken för provokation från Tamvelii sida, vare sig denna är beroende på att han är övertygad kommunist, endoktrinerad eller skrämmd etc., kan följande anföras: Därest man från sovjetrisk sida förutsätter, att vi icke förfogar över ytterligare material än det som överlämnades vid statsministerbesöket i Moskva, kan ryssarna utan risk förlägga Wallenbergs vistelse till Inta-lägre vid den aktuella tidpunkten. Tamvelius har om Wallenberg sagt, att han vid detta tillfälle ^{uttrycker sig lugnare} "sett mycket dålig ut". Detta kan vara upptakten till att en rysk dödsattest kommer att lämnas för Wallenberg.

Det bör i detta sammanhang erinras om att den tyske journalisten Bornschein, vilken sammanträffat

med Tamvelius i Inta 1954 för mig den 12 oktober 1955 uppgav, att Tamvelius sammanträffat med Wallenberg och att denne då var svårt sjuk i tbc. Bornscheins uppgifter om vad Tamvelius berättat om Wallenberg stämma emellertid icke vad tid och rum beträffar med vad Tamvelius uppgivit för Wachtmeister.

Mot provokation talar ~~(att)~~ ^{perme} samtliga utsagor om Tamvelius av medfångar såsom Wallenstein och Marinus, van ~~der~~ Wijngaart m.fl.

Frågor att ställa till Tamvelius utöver de sedvanliga rutinfrågorna. Sedan T. lämnat följande svar:

- 1) Fotografiprovet bör utföras.
- 2) "Inbakat" i ett större antal namn bör Tamvelius tillfrågas om han under fångenskapen sammanträffat med Bornschein, Klaus Dietrich, Friedrich Klausch, Wallenstein, Joachim von Zamory, Crisofolletti, Holger Bergström, Krasnov, Alfred Bein, Heintz Pannwitz och Walter Brunner.
- 3) Beskriv Wallenberg, på vilket språk talade de, kunde Wallenberg flera språk, nämnde Wallenberg något om sina släktskapsförhållanden etc. Det är väl knappast troligt, att Wallenberg under den korta samvaron med Tamvelius kunnat omtala, att han var arkitektutbildad. Detta vore eljest en detalj, som Tamvelius borde komma ihåg, då han själv är arkitekt.
- 4) Har Tamvelius givit Wallenstein en gåva (schackbräde), har Tamvelius för Friedrich Klausch vid ett tillfälle 1950 eller 1951 visat ett tidningsurklipp rörande Wallenberg? Varifrån kom tidnings-

urklippet, och vad stod i detta?

5) Har Tamvelius under fångenskapen någon gång varit i Taichet?

6) För den västtyske flykting, som uppsökte vår beskickning i Moskva den 12 april 1956, har Tamvelius uppgivit, att han suttit med Wallenberg i Inta. Wallenberg hade därefter förts från Inta till Butürka-fängelset, och Tamvelius hade hört sägas, att Wallenberg sedermera avlidit. Hur kunde Tamvelius veta, att Wallenberg förts till Butürka? Hur hade han fått meddelande, att Wallenberg sedermera avlidit?

Det är av största vikt, att bl.a. dessa frågor ställas till Tamvelius innan han får kontakt med pressen. Genom Bornscheins frispråkighet känner pressen till åtminstone namnen Klaus Dietrich och Friedrich Klausch.

Därest icke fotografiprovet verkställts av Wachtmeister eller på beskickningen i Moskva, föreligger stor risk, att något av de fåtal fotografier, som finnas av Wallenberg visas Tamvelius av någon journalist vid ankomsten.

Stockholm den 14 september 1956.

15/9

Moskva den 12 september 1956.

Personligt.
Käre Sverker,

De detaljerade, ehuru lyckligtvis icke imperativa, instruktionerna i tel. 374 rörande Tamvelius ge mig anledning konstatera att beskickningen tydligtvis icke på tillfredsställande sätt åskådliggjort vilken utveckling på just ifrågavarande område som ägt rum i Sovjetunionen under sista året.

Det lät sig inte göra att följa dessa instruktioner. Därest jag gjort det, i den mån det överhuvud var möjligt, skulle saken utan varje tvekan ha komplicerats och den stackars Tamvelius fått sitta ännu längre i Kalinin och huttra i sin fångjacka av bomull, ensam och nedbruten av tolv års vistelse i fängelse som oskyldig, oviss om allt.

Är det verkligen tillrådligt - när det gäller ett land med så säregna förhållanden som Sovjetunionen - att ge oss så detaljerade anvisningar i ett ärende av denna art? Det finns väl nu i UD ingen som av egen erfarenhet vet hur läget ändrats beträffande personer som fängslades på Berijas tid.

Att Wachtmeister eventuellt, lät vara efter förnyad instruktion från UD, skulle "försöka medföra" Tamvelius i bilen till Moskva fann jag, oss emellan sagt, utomordentligt vådligt. I telegram två dagar senare ha Ni lyckligtvis preciserat att beskickningen "givetvis" inte utan medgivande av ryska myndigheterna skulle transportera Tamvelius från den honom anvisade uppehållsorten.

Anvisningen i tel. 381 att Wachtmeister, när han träffar Tamvelius, skall fråga denne vad han vet om Wallenberg, har också förbryllat mig. Är det inte alldeles självklart att vi skall utfråga Tamvelius och andra personer i hans läge, som misstänkas veta något om RW, så snart tillfälle erbjuder sig? I detta land kan ju mycket hända innan en person som Tamvelius verkligen sätter foten på svensk mark och kan förhöras enligt alla konstens regler.

För mig står det klart att bättre resultat kan nås i repatrieringsärendena - där icke för oss okända politiska eller andra synpunkter spela in - om vi här ute tillåtes handla utan att vara bundna av detaljföreskrifter som uppenbarligen gå tillbaka på tidigare rådande förhållanden. Eftersom UD placerat Wachtmeister och mig i Moskva bör departementet också, tycker jag, kunna anförtro oss att i rent praktiska ting agera efter eget förstånd - upplyst av kollegers erfarenheter, samtal med vissa personliga sovjetiska bekantskaper etc.etc., med risk för oss givetvis att få ovett av Er om det skulle visa sig att vi felbedömt läget.

Slutligen vill jag tillägga att ovanstående endast står för min del. Min chef har jag på grund av egen och hans semester endast en dag träffat sedan den 7 juni.

Handwritten notes and signatures are present at the top of the page, including "Hoffman" and "Hoffman".

besök i Kalinin.

15/9
Moskva den 13 september 1956.

HP 39

4 bil.

Strängt förtroligt.

12. 9. ränd
Tamvelius
Se 2
Broder,

Närslutet ber jag få insända en av Wachtmeister
upprättad P.M. över i särskild ordning anbefalld resa
till Kalinin den 12 september.

Såväl Tamvelius som Italiener ha hos polismyndig-
heten i Kalinin ansökt om sovjetiskt utresetillstånd.
Tamvelius skulle omedelbart komplettera sin ansökan med
företeende av det för honom utfärdade provisoriska främ-
lingspasset.

Närsluter fotokopior av tre brev från Tamvelius,
daterade den 31 augusti, 2 och 5 september. De båda
förstnämnda kommo oss tillhanda samtidigt, på eftermid-
dagen den 8, det senare den 10 september.

Det till Tamvelius ställda brev som jag den 6 au-
gusti överlämnade till ambassadören Afanasiev i utrikes-
ministeriet med anhållan om vidarebefordran - mitt hand-
brev till Åström den 6 augusti - hade uppenbarligen aldrig
kommit adressaten tillhanda.

Lennart Petri
Lennart Petri

Kabinettssekreteraren Belfrage,
Utrikesdepartementet.

Strängt förtroligt.

P.M.

Tillsammans med kanslisten Jönnerby företog jag idag en bilresa till staden Kalinin för att till Arthur Tamvelius överlämna ett av SUK för honom utfärdat provisoriskt främlingspass nr 0804. Vidare medförde vi till Tamvelius och Felix Italiener kontanter, kläder samt konserver.

Kl. 11 anlände vi till Kalinin och fann efter något sökande vederbörandes tillfälliga bostad, Ulitsa Ravenstvo 9. De hade där hyrt ett rum som nätt och jämnt rymde två sängar och ett litet skrivbord. Icke desto mindre hade ytterligare två personer av värdinnan inlogerats i rummet. De ene av dessa var vid vårt besök hemma men gick ut vid vår entré.

Sedan vi överlämnat passet, pengarna etc., tog jag Tamvelius avsides och hade med honom en timmes samtal på tu man hand. Av vad som därvid förekom må följande noteras.

Tamvelius hade anhållits i mars 1944 i Sverdlovsk, anklagad för spioneri. Han fördes till ett arbetsläger i norra Ural, där han stannade 9 månader. Därifrån överflyttades han till Inta i Komi ASSR - ett lägerområde med 11 olika läger och sammanlagt 44.000 fångar. Där stannade han ända till december 1955, då han flyttades till ett läger för utlänningar vid Potjma i Mordovskaja ASSR, med omkring 1200 fångar, samtliga utlänningar. Där uppehöll han sig då han den 25 augusti i år fick meddelande om att han varit oskyldigt dömd och att han nu befriades.

Ombedd berätta om eventuella sammanträffanden med skandinaver lämnade Tamvelius följande redogörelse:

Den enda svensk jag träffat var Raoul Wallenberg. Genom att jag anlätades inom lägerområdet som byggnadsspecia-

list hade jag en större rörelsefrihet än de flesta andra fångar. En dag i december 1947 - då jag alltså befann mig i Inta - sade mig en rysk "kommendant" att en skandinav inkommit till sjukhuset i läger nr 4. Jag begav mig genast dit och bad att få tala med mannen, vilket beviljades. Mannen låg nerbäddad och uppgav sig vara svensk och presenterade sig som Raoul Wallenberg, tillfångatagen i Budapest. Han såg mycket avtärd ut i ansiktet. (Om sjukdomens art hade Tamvelius ingen mening). Jag frågade på tyska om det var något jag kunde hjälpa honom med och fick det i sådant sammanhang vanliga och naturliga svaret "Verpflegung". Jag var kanske hos honom 3 à 4 minuter. Under de närmaste dagarna samlade jag ihop litet livsmedel och gick - senast fyra dagar efter vårt sammanträffande - att ånyo uppsöka honom i sjukstugan. Han var då ej längre kvar där. Tillfrågade vart Wallenberg tagit vägen, svarade kommendanten "vet ej - kanske till Moskva" och doktorn "kanske zakrytij". (Ordet zakrytij /eg. stängd/, är en förkortning som betecknat slutet läger, s.k. Schweigelager.)

Då jag i mars 1948 - fortsatte Tamvelius - läste en artikel i "Neue Zeit" (varmed avsågs den tyskspråkiga upplagan av Novoje Vremja) om Raoul Wallenberg, där denne sades ha omkommit i Budapest, slog det mig genast att det ju var just den mannen jag träffat i sjukstugan. Sedan erfor jag intet om W. förrän mot slutet av 1949, då en tysk baron von Wallenstein anlände till Inta-lägre. Denne uppgav, att han i Botyrka-fängelset i Moskva delat cell med Raoul Wallenberg. Denne hade då sett mycket klen ut. -

På fråga svarade Tamvelius att han vid intet tillfälle av sovjetiska myndigheter utfrågats angående Wallenberg.

Så långt Tamvelius. Min fråga om T. sett något fotografi av Wallenberg besvarades nekande. Jag bad om signalement på mannen i sjukstugan. Tamvelius sade, att han ju blott sett mannens ansikte och med bestämdhet endast kunde erinra sig, att denne varit smal och

avtård i ansiktet. På fråga om hårfärg svarade T. att huvudet var rakat, men av ögonbrynen att döma vore mammen kanske närmast mörkblond. Ögonbrynen vore ej helt mörka.

Därmed föreföll Tamvelii vittnesmål om R.W. uttömt.

Bland de i bilagan till dels hbr Jarring-v.Euler 16.5.55, dels hbr Åström-Sohlman 30.5.56 upptagna personerna av föregiven svensk nationalitet kände T. blott Holger Bergström och Erik Lundkvist. Den förre, som vid Tamvelii befrielse ur Potjmalägre alltjämt vore kvar där, sade sig vara född i Stockholm men tysk medborgare. Han talade blott om Tyskland som repatrieringsland.

Lundkvist vore dansk medborgare. Han hade vid tiden för danske statsministerns besök i Moskva hämtats i Potjma och förts till Moskva för repatriering.

För bedömning av det eventuella värdet av Tamvelii vittnesmål må nämnas, att T. gjorde intryck av att vara en balanserad, blygsam, tystlåten och avgjort vederhäftig person. Vid vårt samtal som fördes på tyska - hans kunskaper i svenska synas vara små-(de svenska breven till beskickningen ha dikterats av Italiener) lämnade han aldrig någon svävande uppgift. Hans framställning var vidare helt fri från känslomässiga reaktioner med anledning av de prövningar han genomgått i detta land.

Sedan samtalet med Tamvelius avslutats, inviterade Jönnerby och jag de båda herrarna till lunch, varefter återfärden till Moskva anträdde.

Moskva den 12 september 1956.

W.W.
(W.W.)

Insk. 8/ SK MOD. 11A	
15	81
8.9.26	
16	39
C	

21.8.56

Bögt

Orade legationsssekretären

Till sist har jag blivit utsläppt ur fånglägret och anländ till Kalinin, dit jag blivit sänd av myndigheterna eftersom jag inte får tillstånd att bo i Moskva. Jag försökte att uppeöka Edes vid genomsean, blev dock omedelbart anhållen av milieen och förlorade därigenom mycket tid. Det är självklart att jag vid första möjligheten skall taga tillfället i ant och uppeöka Edes igen. Inom de närmaste dagarna skall jag få ett främlingspass, d.v.s. som statslös, f.d. svensk, då kommer jag att ha hela höllsefsihet.

Jag går ej på några som helst kompromisser, utan vet endast att jag vill och måste komma hem till mitt fosterland och mina kära anhöriga.

Därför ber jag Edas att omgående delgöra mig, hur och på vilket sätt jag kan få svenska intyg. Dessutom har jag blivit direkt utbrörd ur lägret, fullständigt naken och medellös, och önskar återigen leva igen efter de många svåra åren.

Jag känner till, att det ej var
möjligt att tråda i förbindelse med
Eder från fängeläget, därför ber jag
Eder att sända mig ett bevis för, att
detta brev har kommit Eder tillhanda.

Med tack i förväg och

utmärkt högarbening

A. Tamvelius

/A. TAMVELIUS./

ГОР. КАЛИНИН

УЛ. РАВЕНСТВО 9-3

ТАМВЕЛИУС АРТУР ГУСТАВОВИЧ

15 82 2.9.56

8.9.56

Kep 39 C

Öföret ärade legationssekreteraren!

Öfveropande mitt brev till Edes av den 31.8.56 ber jag att få tillsända Edes en ny skrivelse. Jag har det intrycket att myndigheterna önska att dra ut med tiden vid utlämnandet av främlingspasset, utan vilket jag icke har möjlighet att fräda i personlig kontakt med Edes. De önska, att jag först skall tillträda någon befattning här inom byggnadsområdet för att därigenom söka hindra en resa till huvudstaden och därmed ett eventuellt besök hos Edes.

Man lovar mig allt möjligt godt här och söker tydligen att fästa mig vid staden och därmed landet.

Men detta kan det aldrig bli något tal om. De 15 åren jag har vistats här, därutav 12 1/2 såsom fånge, är oalldeles tillräckliga för mig. Jag har endast ett enda mål, att så fort som möjligt komma hem till fäderneslandet, till min hustru och dotter, vilka väntat mig i 15 års tid, samt släkt och vänner.

Dessestoen ber jag att ännu en gång
få påminna om att jag kommer direkt
från fängslaget och är i avsaknad av
alla medel.

Jag ber härmed om Eder vänl. hjälp
i alla de ovan beskrivna hänseenden,
samt här åran Texna

med utmärkt högarbeting

Arthur Tamvelius

ARTHUR
TAMVELIUS

г-р. КАЛИНИН

ул. РАВЕНСТВА 9-3

ТАМВЕЛИУС АРТУР ГУСТАВОВИЧ

INK. DESK. MOSKVA		
D. N:o 15 84		
10.9.56		
AVD.	NR.	ML
16A	39	C

Kalinin, 5.9.56.

Är det älsade herr
legationsssekreteraren!

Öfverlydande mina brev av den 31.8
och 2.9. ber jag att tillsända Edes en ny
skrivelse i vilken jag ber mig nödsakad
att be Edes om hjälp av alla slag.

Först och främst anhåller jag hos Edes
om att skyndsamt ordna min hemfärd
till Stockholm, enär det alltså tycks
vara förbundet med en hel massa
vinnliga svårigheter för mig själv, till
min nödsaklighet icke är så särskild stor.

Dessutom ber jag Edes om materiell hjälp.
Jag, som har varit fänges i 12 1/2 år, har
inga som helst medel, är i allmänhet
är kläder och behöves framför allt
något efter den svåra tiden, vilket gör
att försena med matbetyg för dagens
behov.

Enligt uppgift av min hustru, boende
på Österbergsgatan 36 I i Stockholm,
är alla mina svenska papper nästan
klara för återresa för länge sedan.

Eftersom hon icke har gripit detta ur
luften utan otvivelaktigt har fått
belägg för det hemma i riket anhälles
jag hos Edes om att undersöka den
saken skyndsamt och delgiva mig de
nödvändiga upplysningarna.

J. försvåg tacknamn för Edes
vänl. tillmötesgående och besvar, har
jag äran teckna,
med utmärkt högarbning

A. B. Tamvelius

ГОР. КАЛИНИН

УЛ. РАВЕНСТВА 9-3

ТАМВЕЛИУС, АРТУР ГУСТАВОВИЧ

/s/ ARTHUR TAMVELIUS/

"New Times" nr. 4

21.1.1948

SPOTLIGHT ON SLANDER

The Wallenberg Legend

A new campaign of slander against the Soviet Union has been unleashed in Sweden. Delving into the rubbish heap of anti-Soviet fabrications, the servitors of Swedish and foreign reaction have dragged out and revived the so-called Wallenberg affair.

The substance of the "affair" can be summed up in a few words. During the height of the battle for the Hungarian capital, early in 1945, a member of the Swedish mission staff in Budapest named Raul Wallenberg was reported missing. Whether this representative of a neutral state was killed by the frenzied Nazis or the bandits of Szalasy remained unknown. During the furious street fighting that was going on at the time all residents of Budapest, even those who were Swedish citizens, were obviously in a precarious position. The thorough investigation of Wallenberg's fate which the Soviet authorities made on the request of the Swedish government yielded no results. The initial information that he had been found by Soviet military authorities was not corroborated. The most thorough search did not

disclose him among the interned and prisoners of war either where he might have got by accident.

The Swedish newspaper *Morgon-Tidningen* wrote at the time:

"Wallenberg evidently fell victim to the Hungarian fascists during the final battles for Budapest... At the time of Wallenberg's disappearance the situation was very uncertain. It was war, and the situation was constantly changing."

Two years later, that is early last year, Swedish Right-wing newspapers suddenly gave this regrettable but by no means exceptional occurrence in wartime conditions a sensational, even provocative character. Fables about the "Soviet secret police" which is allegedly holding Wallenberg in its fearsome clutches were persistently disseminated by the press.

It is of interest to note that the circulation of these absurd inventions in print coincided with a visit to the United States of Wallenberg's step-brother, an engineer named von Dardel. On February 15, 1947, *Stockholms-Tidningen*

published an interview with this step-brother, who said he would try to

"appeal to influential American circles in order to discover the truth about the 'mysterious disappearance' of Raul Wallenberg by means of international intercession."

Events showed soon enough that what was in question was less a mystery than a matter of the vilest of provocations. Dardel wrote to Truman asking him "to make inquiries with the Russian authorities about the fate of Wallenberg."

The outcome of the appeal evidently turned out to be somewhat discouraging for both Dardel and his backers. Judging by everything, he was asked to substantiate his provocative claim with facts of some kind which would have given some reason to believe that the Soviet authorities were implicated in Wallenberg's disappearance. But Dardel could not produce anything of the kind.

In June 1947 the Stockholm press again revived the Wallenberg affair. The Rome correspondent of the pro-American *Dagens Nyheter* released a canard to the effect that some Swedes had found an "eyewitness" in Trento, Northern Italy, the Austrian Baron von Maasburg who, it was claimed, had said that he had seen Wallenberg and spoken with him in May 1945 in the "Russian prison of Ceklis" in the Bratislava area.

This was followed by numerous anti-Soviet outbursts in the reactionary papers and even an interpellation by the Right-wing deputy Hästad in the Riksdag. In his reply to Hästad, Foreign Minister Undén politely made it clear that *Dagens Nyheter* had simply lied. The Swedish chargé d'affaires in Vienna had personally contacted Maasburg and the latter had flatly denied the press fabrication: he had never spoken to either Wallenberg or his ghost.

In the meantime those Swedish circles who are so zealously trying to misinform the Swedish public and slander the Soviet Union began to circulate another story about the fate of the unfortunate Wallenberg, claiming that he had been in Strasshof, Austria, and not Czechoslovakia, in the spring of 1945. Undén refuted this legend too. According to Morgon-Tidningen, he told the Riksdag:

"The mission in Vienna has latterly contacted several persons who were in Strasshof at the time when Wallenberg was supposed to have been there

according to information obtained from Hungarians. Not one of these persons had heard of any Swede being in Austria."

Morgon-Tidningen adds:

"Undén observed that he had no reason to doubt that thorough measures had been taken by the Russians to investigate this affair... In view of the insistent representations made by Sweden, the Soviet authorities had promised to continue the search with undiminishing vigour."

Soon after this official rebuff to the calumniators, the same newspaper published a statement by the Hungarian journalist Eugen Levai who was in Stockholm on behalf of a so-called Hungarian Wallenberg Committee. Levai flatly denied there was any truth to the rumours about Wallenberg and exposed their slanderous substance.

Stockholms-Tidningen, Svenska Dagbladet and Expressen as well as the indefatigable step-brother nevertheless stubbornly ignore all these explanations and facts and are continuing their filthy campaign. A committee of representatives of "organizations working for the return of R. Wallenberg" appeared in July 1947. This committee announced with much pomp that it would investigate "data unavailable to the public at large" dealing with the Wallenberg case, and then published a standard collection of time-worn inventions. In order to boost the report, Svenska Dagbladet claimed that its compilers had drawn on some "secret files" of the Foreign Ministry. This, however, was promptly denied by the Ministry.

The people who have fabricated the "Wallenberg affair" stop at nothing in their choice of means. They wait for a few weeks after the failure of each successive invention and then try again. Thus early this month three Riksdag deputies—Friesen, Ture Nerman and V. Lundstedt—turned to the Nobel Committee of the Norwegian Storting with the suggestion that the Nobel Peace Prize for 1948 be awarded to Wallenberg:

The newspaper *Arbetaren* blurted out the hidden purpose of this move:

"If Wallenberg is made a candidate for the Nobel Peace Prize, his activity and disappearance behind the Russian iron curtain will draw international attention."

In this way the Swedish reaction is trying to drag her neighbour Norway too into its anti-Soviet machinations.

It is obvious that the people who circulate vicious fabrications about Wallenberg are least of all interested in his fate. The whole affair is utilized as a pretext for anti-Soviet provocation by those Swedish circles that cannot reconcile themselves to the development of friendly relations between the Soviet Union

and Sweden and are doing their utmost to damage these relations. The Soviet public views such provocative endeavours with profound indignation and hopes that Swedish democratic circles will draw the correct conclusions, giving a merited rebuff to the despicable activities of the Swedish "step-brothers" of the American warmongers.

Strängt förtroligt.

K. S. undt

G

Sammanfattning av Wallenbergsärendets utveckling efter
den svensk-sovjetiska kommunikén i Moskva den 4 april 1956.

nr

1. Den 12 april 1956 fick svenska Moskva-ambassaden meddelande genom en tidigare frigiven fånge om att en för utrikesdepartementet tidigare känd s.k. estlandssvensk vid namn Tamvelius vistats tillsammans med Wallenberg i ett fångläger i norra Ural. Tamvelius skrev ävenledes till ambassaden och hemställde om dess bistånd för hans repatriering till Sverige under motivering, att hans hustru, moder och dotter vore bosatta i Stockholm.
2. Den 4 maj 1956 gjorde ambassadören Rodionov en förfrågan, huruvida de svenska myndigheterna förfogade över ytterligare material än det som överlämnades vid statsminister Erlanders besök i Moskva.
3. Den 12 maj 1956 meddelades ambassadör Rodionov, sedan tillstånd inhämtats från fru Tamvelius, att arkitekten Artur Tamvelius, vilken vistades i ett fångläger i Javas, sätte inne med viktiga upplysningar om Wallenberg. Samtidigt hemställdes under åberopande av humanistiska ^{fära} skäl att Tamvelius skulle få återförenas med sina svenska släktingar.

Visst ytterligare kompletterande material överlämnades ävenledes.

4. Den 12 juni 1956 erinrade ambassadör Sohlman vid sitt första besök hos utrikesminister ~~Stepilov~~ om Wallenberg-

frågan, varvid han underströk sakens stora betydelse för de svensk-sovjetiska förbindelserna.

Ambassadör Sohlman erinrade ävenledes om vår hemställan rörande Tamvelius.

5. Den 10 juli 1956 meddelade ambassadören Ilitshev i MID ambassadören Sohlman under återopande av ambassadören Sohlmans samtal med utrikesminister ^{Se}Sepilov den 12 juni bl.a. att Tamvelius "komme att erhålla utresevisum till Sverige så snart myndigheterna hunnit pröva hans sak". Detta beräknades taga 2 å 3 månader. Vid detta tillfälle erinrade ambassadör Sohlman återigen om Wallenbergsaken och Ilitshev förklarade, att undersökningar bedreves med all energi bl.a. på basis av det svenska materialet.
6. Den 14 juli 1956 meddelade ambassadören Rodionov utrikesdepartementet, att man snarast möjligt komme att lämna besked om resultatet av de sovjetryska undersökningarna om Wallenberg. Från utrikesdepartementets sida underströks liksom skett tidigare, betydelsen av ett snabbt svar.
7. Den 20 juli 1956 berörde ambassadören Sohlman med ambassadören Ilitshev i MID löftet om att svar snarast skulle lämnas om de sovjetryska undersökningarna. Ilitshev förklarade, att detta löfte var identiskt med det som den 10 juli 1956 givits ambassadör Sohlman av ambassadör Ilitshev, och som gick ut bl.a. på att svar kunde väntas om 2 å 3 månader. Ambassadör Ilitshev sade även vid detta tillfälle, att undersökningarna enligt hans personliga bedömande kunde beräknas taga ytterligare 2 å 3 månader.
8. Den 29 augusti 1956 erinrade ambassadrådet Petri

vice utrikesminister Kusnetsov om Wallenbergärendet. Kusnetsov svarade, att undersökningar påginge, varvid Petri genmälde, att den svenska allmänheten "med största otålighet avvaktade besked i denna fråga, vars betydelse för de svensk-sovjetiska förbindelsernas utveckling icke kunde överskattas".

9. Den 3 september 1956 besökte ambassadör Rodionov t.f. utrikesministern Lindell, varvid kabinettssekreteraren erinrade om att nu 4-5 månader gått sedan statsministerbesöket i Moskva och 6-7 veckor sedan ambassadör Rodionov ställde ett snart besked i utsikt.

10. Den 8 september 1956 meddelade Tamvelius i brev till Moskva-beskickningen, att han frigivits och hemställde om materiell hjälp. Tamvelius vistades då i Kalinin.

11. Den 9 september 1956 instruerades Moskva-beskickningen att bistå Tamvelius med materiell hjälp och med utreseformaliteter.

12. Den 10 september 1956 hade ambassadrådet Petri ett samtal i MID angående modaliteterna för Tamvelii utresa och anmälde, att två beskickningstjänstemän önskade besöka honom i Kalinin.

13. Den 11 september 1956 meddelade MID Moskva-beskickningen, att utresetillstånd komme att beviljas för Tamvelius.

14. Den 12 september 1956 besökte två beskickningsmedlemmar Tamvelius i Kalinin. Beträffande Wallenberg meddelade Tamvelius härvid i enrum de svenska tjänstemännen, att han sammanträffat med Wallenberg i ett läge

i norra Ural vid en tidpunkt, som ligger 10 månader efter den sista tidpunkt rörande Wallenbergs vistelse i Sovjetunionen, som gått att framläsa ur det av statsminister Erlander överlämnade materialet. Tamvelli sammanträffande med Wallenberg hade varit helt kort. Tamvelliuss sade sig icke ha blivit tillfrågad om Wallenberg av sovjetryska myndigheter.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Lorentzon/AE

Ljögagnabréðing

7 dec 1905 ✓

(Pol)

STOCKHOLM den 15 sept. 19 56		
N:o 385. ✓	CHIFFER BUD	BIL
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAL. Len I

Svensk,
Moskva.

P 2

Primo Edert chiffer 467. Främlingspass utan angivande medborgarskap kurirsändes nästa lägenhet.

Secundo Edert chiffer 468. Wallenstein hörd av oss.

Tertio Kan redan nu något sägas om när Tamvelius kan beräknas utresa. ² ~~vilken väg och på vad sätt?~~
För vår del önskvärt han flyger till Helsingfors där han mötes av Lorentzon för att med båt resa Stockholm. Under båtresan kan T. höras mot bakgrunden andra vittnesmål innan han konfronteras med pressen och släktingar.

Cabinet.

Rep. d. 15/9 kl. 12.20 af.

17/9

KUNGL.

SVENSKA BESKICKNINGEN

Wien den 14 september 1956.

Strängt förtroligt och personligt.

ang. reklamerade skrivelser.

A 9.

OK
AD

Broder,

L

Arkivet har hos oss efterlyst våra skrivelser nr. 466 och 469. Den förstnämnda, daterad den 23 juni, gäller Hahns protokoll och den andra, daterad den 24 juni min resa till Ingolstadt. Skulle Du kunna lugna arkivet?

Din tillgivne
Erik Braunerhielm
(E. Braunerhielm).

Förste Sekreteraren G. Lorentzon,
Utrikesdepartementet.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

Lorenz

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Moskva

Avsant den 18/ 9 19 56 kl. 1830

Inkom den 18/ 9 19 56 kl. 1805

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 36:B		475
Avd. P	Gr. 2	Mål. Sm I
R	20	Sx

Tamvelius i

Pol.

475.

De 2

För Kabinettssekreteraren. Anser mig icke böra påminna statslöse Tamvelius Edert chiffer 385, tertio, utan att samtidigt upptaga för påminnelse mogna ärendena svenska och f.d. svenska medborgarna vårt chiffer 471. Avvaktar instruktioner

mn Jaako.

Petri

Almqvist/ET

ang. Kiruna-svenskar-
nas utresa.

388

Chiffer

36:B/450

R 20 Er/I

E

Svensk
M o s k v a

Primo. Edert ch 450 Secundo. Jaakos fader uppgivit dotterns fängelsestraff var tioårigt men hon frigavs efter åtta år stop Edert quarto Ni bör muntligen påminna fallen Jaako Hult Remsujeva och Tautvaisjene under hänvisning kommunikéns löfte välvillig prövning utan att omnämna Ni redan i fallet Jaako erhållit kännedom avslaget för andra gången stop skulle detta nämnas rysk sida och förklaras vara definitivt ryskt ställningstagande bör ni om möjligt söka erhålla upplysning orsaken samt huruvida utsikt ändring närmare framtid kan påräknas.

Secundo. Intressant erfara huru finnarna gå tillväga motsvarande ärenden.

Cabinet

jur. byr.

Original på -

HP 39 J

Avskrift av förtroligt handbrev från
ambassadrådet Petri till utrikesrådet
Åström, dagtecknat Moskva den 18.9.1956

*Tamvelius
Italiener*

I avvaktan på de instruktioner om Italiener som
utlovats i Ditt handbrev den 13 september vill jag
härmed endast säga att jag inte tror någon skada vore
skedd om Italiener får sitt pass såsnart det blir
klart. Någon inverkan på frågan om Tamvelius utrese-
tillstånd lär överlämnandet av passet till Italiener
svårligen kunna få.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

ang. Tamvelius utresa

STOCKHOLM 22 sept. 195619

N:o 395 ✓ CHIFFER. Bud. BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MAL.

P

2

Eu:

Svensk Moskva

Har ni haft tillfälle agera frågan Tamvelius utresa?

Cabinet

Exp 22/9 M. R45 an

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Lorentzen*

» 3 »

» 4 »

Lorentzen left del
23/9 kl. 10.50

Chiffertelegram (BUD)

Från Moskva

Avsänt den 22/9 19 56 kl. 2100

Inkom den 22/9 19 56 kl. 2150

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Tamvelius
20/

Dnr <i>P6-B</i>		482
Avd. <i>P</i>	Gr. <i>2</i>	Mål. <i>Ei</i>

482.

22.9. P2 Ei

Påmint MID om Tavelius' utresa torsdag, Edert chiffer 395.
Afanäsiev upprepade att utresetillstånd komme att beviljas, men
oundgängliga formaliteterna krävde någon tid. Tamvelius i brev,
som anlänt ikväll, meddelat att lokala myndigheterna sagt att han
kunde påräkna tillståndet den 26 à 28.

Petri

22/9 ✓

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Addis Abeba den 19 september 1956.

ang. Raoul Wallenberg.

HP 1

Strängt förtroligt.

Gab Broder,

Under min Budapesttid gjordes som bekant från beskickningens sida vissa undersökningar i fallet Wallenberg. Då saken efter den svenska delegationens besök i Moskva, såsom nämnts i pressen, ånyo aktualiserats och då man från svensk sida förmodar, att Wallenberg skulle befinna sig i Ryssland, erinrar jag mig en episod från min tjänstgöring i Budapest, nämligen ett förtroligt samtal jag hade en gång med en gammal rabbin, som äger en juderestaurant bakom och snett ovanför fastigheten Sztalin Ut. 6. Den gamle höll sålunda för troligt, att Wallenberg, som vid sina otaliga hjälpaktioner alltid bar mycket pengar på sig, skulle ha rånmördats i närheten av Debrecen under en färd dit och att han sålunda aldrig anlänt till Ryssland. Jag vill minnas, att jag framförde ovanstående till mina chefer, Tamm eller Allard. Emellertid har jag ej velat underlåta meddela Dig detta, ifall det mot förmodan ej skulle finnas något härom i departementets dossierer. Någon undersökning i Debrecenområdet kunde väl knappast göras på sin tid, enär utländska beskickningstjänstemäns rörelsefrihet då var starkt begränsad (en radie av 30 km från Budapests centrum). Då ju alla uppslag böra följas, kanske en undersökning nu - såvida en sådan icke redan företagits och då väl vissa lättnader i rörelsefriheten å senare år torde ha inträffat - kan anses lämplig.

Gunnar Lenander
Gunnar Lenander

Andre Sekreterare G. Lorentzon
Stockholm.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Knutson*
» 3 »
» 4 »

Chiffertelegram (BUD.)

Från Budapest

Avsant den 25 / 9 1956 kl. 1840.

Inkom den 25 / 9 1956 kl. 2205.

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 11: B 19	
Avd. P	Gr. 2
Mål. Eu I	

26/9 *Dani*

10 2 R

19.

För polchefen personligen.

Grupp om ett tiotal tyskungerska från läger i Sovjet för någon tid sedan släppta krigsfångar, kan avses via Budapest Wien transporteras Västtyskland fredag den 28. Anhåller instruktion, därest Rune Ek anses böra på österrikiskt område sammanträffa med lägermännen såsom vid tidigare tillfälle, varom Bonde vet. Alternativt hemställes instruktion därest Ek bör i stället överlämna till Allard oss tillgängliga personaluppgifter.

Rynell.

Coll.: *Dani*

Lorentzon/AVS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

sjöborgsutredningen

STOCKHOLM		26.9.56	19
N:o 16	✓ CHIFFER	BIL.	
INK. D. N:o			
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I	

Svensk
Budapest

JS

Edert chiffer 19. Ek bör snarast överlämna uppgifterna till Allard.

Cabinet

Exp. 26/9 1105 km

Telegram

Åström/AA.

R.W.

20v

STOCKHOLM		26 sept.	19 56.
N:o 399	Chiffer.	BIL	
INK. D. N:o			
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I	

San

Besk. M o s k v a .

Lo 2

Ni bör med överlämnande aide-mémoire framföra följande till MID:

"Vid statsminister Erlanders och statsrådet Hedlunds besök i Moskva vid månadsskiftet mars-april 1956 överlämnades till utrikesminister Molotov ett utförligt material rörande den svenske legationssekreteraren Wallenberg. Från sovjetisk sida förklarades, att detta material noggrant skulle studeras och att resultatet av denna prövning därefter skulle meddelas den svenska regeringen. I anledning av en hemställan från sovjetambassaden i Stockholm den 4 maj 1956 överlämnade det svenska utrikesdepartementet den 12 maj till ambassaden visst kompletterande material. Den 14 juli meddelade ambassaden utrikesdepartementet, att ett svar snarast möjligt komme att lämnas i Wallenberg-ärendet.

Nära ett halvår har sålunda nu gått, sedan sovjetregeringen lovade inleda sina nya efterforskningar. Svenska regeringen konstaterar, att den icke på denna tid, varunder upprepade påminnelser gjorts till sovjetiska vederbörande, mottagit någon upplysning om undersökningarnas resultat. Den önskar i anledning härav ånyo understryka den utomordentliga vikt, som den fäster vid detta ärende. Det har såväl hos svenska regeringen som hos den svenska allmänheten framkallat stor besvikelse, att sovjetregeringen icke ens sett sig i tillfälle lämna några informationer om vad som hittills framkommit genom undersökningarna."

Det

Copy 26/9 kl 18⁵⁰ K

Det vore värdefullt om démarchen kunde göras redan torsdag. Telegrafera när Ni fått företräde.

Cabinet

Lorentzon/AVS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

STOCKHOLM 26.9.56 19		
N:o 57	<i>Bnd</i> CHIFFER	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

sjöborgsutredningen

Svensk
W i e n

fs 2

Beskickningen Budapest kommer till Eder överlämna vissa personaluppgifter om tiotal tyskungerska frigivna fångar vilka omkring den 28 dennes beräknas passera Wien på väg Västtyskland. De kommer sannolikt att höras av österrikisk polis och ni bör söka få dem utfrågade på sedvanligt sätt.

Cabinet

Day

Exp. 26/9 1100 Pluu

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

Trenton

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Budapest

Avsänt den 27 / 9 19 56 kl. 1255

Inkom den 27 / 9 19 56 kl. 1505

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr <i>11:B</i>		<i>20</i>
Avd. <i>P</i>	Gr. <i>2</i>	Mål. <i>Eu^T</i>

20.

2

För polchefen personligen.

Gruppen Edert chiffer 16, omfattar 10 man, varav en längre övergångstid fånge i Ungern, nio mera nyligen hit från sovjetläger. Personuppgifterna till vår kontaktman försenade och nå honom först i Österrike under sextimmars genomresa för vidare befordran till läger i närheten av Passau med ankomst den 29 och uppehåll en å fyra veckor, vilket syns erbjuda Bonnbeskickningen bättre tillfälle än Budapest och Wien. Ek stannar här sauf avis contraire.

Rynell

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Moskva

Avsant den 27 / 9 1956 kl. 1426

Inkom den 27 / 9 1956 kl. 1340

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 36: B 485-	
Avd. P	Gr. L
Mål. Euz	

aa
Orienterad
Kalender

Urgent.

20

485.

Edert chiffer 399. Mottages kl. 5
Moskvatid idag av vice utrikesministern
Zaharov.

Petri.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD.)

Från Moskva

Avsänd den 27 / 9 1956 kl. 1500

Inkom den 27 / 9 1956 kl. 1700.

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr <i>Pb:B</i>		<i>486</i>
Avd.	Gr.	Mål.
<i>P</i>	<i>L</i>	<i>Eu</i>

ex. 2 till *Kabscher* -
» 3 » *Polchupen*
» 4 »

300

Urgent.

486.

För Kabinettsssekreteraren.

Demarchen Edert chiffer 399 verkställd.

Vice utrikesminister Zacharov, som tydligtvis förberedd, svarade, att undersökningarna Wallenberg skulle slutföras inom kort tid. På min begäran precisering, svarade han, att han trodde, svar skulle kunna lämnas under oktober.

Petri.

Exc. Latt.
28/9 Komite'

Re. 2

Moskva den 20 september 1956.

28/9

Tamvelius ✓
20 ✓Förtroligt.

Ink.	28.9		86
Avd.	Gr.	För?	
P	2		

Broder,

le 2
Jo

I samband med att jag idag hos tff. chefen för skandinaviska avdelningen i sovjetiska utrikesministeriet ambassadören Afanasiev påminde om en rad sedan länge anhängiggjorda repatrieringsärenden rörande svenska och f.d. svenska medborgare m.m., erinrade jag också om det intresse med vilket man i Sverige - av skäl som Excellensen personligen på sin tid angivit för ambassadör Rodionov - motsåge Tamvelius' återkomst. Afanasiev bekräftade sitt tidigare uttalande att det vore alldeles klart att utresetillstånd skulle beviljas. De administrativa formaliteterna krävde emellertid viss tid. Han skulle göra sitt bästa för att skynda på.

Jag tackade för detta löfte och försummade icke att tillägga att, eftersom Tamvelius, enligt vad Högsta Sovjets kommission sagt honom, hållits oskyldigt fängslad i mer än tolv år, det vore naturligt om vi hoppades på snabb handläggning av utreseformalitetserna.

Lennart Petri
Lennart Petri

Utrikesrådet Åström
Utrikesdepartementet.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM 28 september 1956

N:o

2-års-
protokollet.

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MÅL.

Eu^I

ang. Raoul Wallenberg-aktionen
hemställd om Utrikesnämndens
sammankallande.

20v

W-aktionen ✓

FÖRSLAGET 28/9 1956 2-ÅRS-PROTOKOLLET Eke. Uuden L. Rydberg

I skrivelse den 24 augusti 1956 har Raoul Wallenberg-aktionen ~~till regeringen~~ hemställt, att Utrikesnämnden snarast måtte inkallas för att behandla frågan om extra ordinära åtgärder för att få Raoul Wallenberg återförd till Sverige.

Kungl. Maj:t finner skrivelsen icke föranleda någon åtgärd.

Arnö/MSm
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Wallenberg

Telegram

STOCKHOLM		28 sept. 1956
N:o 341	✓	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. L	MÅL. Eu ²

Pr.

Svensk
Moskva

341 Följande pressmeddelande utsänt
fredag kl. 17: cit.

"I Wallenbergs-ärendet gjorde svenska regeringen torsdagen ny allvarlig påminnelse i Moskva. I memorandum, som av Sveriges chargé d'affaires överlämnades vice utrikesminister Zacharov, erinrades först sovjetregeringen samband statsministerns statsrådet Hedlunds besök Moskva månadsskiftet mars-april 1956 utfäst sig noggrant studera då från svensk sida överlämnade utförliga materialet och underrätta svenska regeringen resultatet denna prövning. Därefter säges, nu således gått nära halvt år sedan sovjetregeringen lovade inleda nya efterforskningar. Den svenska regeringen konstaterar, den icke under denna tid, varunder upprepade påminnelser gjorts till sovjetiska vederbörande, mottagit någon upplysning undersökningarnas resultat. Der önskar anledning härav ånyo understryka den utomordentliga vikt den fäster vid detta ärende. Det har såväl hos svenska regeringen som hos svenska allmänheten framkallat stor besvikelse, att sovjetregeringen icke ens sett sig i tillfälle lämna några informationer vad som hittill framkommit genom undersökningarna." Slutcit.

Cabinet.

W. EXP 18/5
28/9 56 08

EXP 28
9 17.45
Msm

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM d. 28.9. 1956		
N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
P	2	Em 5

pressmedd. ang. Wallenberg-
affären.

Bifogade pressmeddelande har expedierats till:

319 T.T. (3 ex.)
320 P.T.
Associated Press
United Press
Agence France-Presse
Reuters Ltd.
TASS
Bengtsson, DPA
A-Pressen
Pressens Reportagebyrå
Högerpressens Nyhetsbyrå
Bondeförbundets Presstjänst
Redaktör H. Christensson, Radiotjänst (3 ex.)
Statens Upplysningsbyrå
Utrikespolitiska Institutet
Redaktör Gunnar Fagrell, Tidningen Världshorison
Redaktör Sandberg, Svenska Handelstidningen Justitia
Svensk-Amerikanska Nyhetsbyrån
Svensk-Internationella Pressbyrån
FN:s Informationskontor, Köpenhamn
Nordisk Tidskrift for International Ret
~~XXXXXXXXXXXX~~ Pressatt. M. Werner
Pressattachén C.O. Frietsch
Pressattachén ~~XXXXXXXXXX~~ J.C. Lacotte
Pressattachén ~~XXXXXXXXXXXX~~ E. Rymko
Pressattachén ~~XXXXXXXXXXXX~~ H.El Ghamrawi
Professor Eric Bellquist, Berkeley, USA
Prinsessan Massalsky (3 ex.)
~~XXXXXXXXXXXX~~

Gunnar Beckman
Kurt Neumann

Mr. R. R. Ellen, Australian Government Trade commissioner, Bonn
Dr Walter Bauer-Heyd, Köpenhamn
Samtliga utländska beskickningar i Stockholm
Samtliga svenska beskickningar, lönade generalkonsulat och
konsulat m.fl. enligt bifogade lista

Utlandspressen enligt pressrummet
Pressbyråns samtliga tjänstemän
Pressrummet

Excellensens sekreterare (2 ex.)

Kabinettssekreteraren

Bitr. Kabinettssekreteraren

Chefen för arkivet

Chefen för pol.avd.

~~XXXXXXXXXXXX~~

Chefen för personalavd.

Chefen för protokollet

Chefen för rättsavd.

Chefen för handelsavd.

~~XXXXXXXXXXXX~~

Chefen för I byrån, Pol.avd.

Chefen för II

Chefen för FN-byrån, " "

Skr. ~~XXXXXXXXXX~~ Westerberg

Skr. ~~XXXXXXXXXX~~ Petri

EXPEDIERAT	
sv. kurt	den
oh. kurt	28.9.56
luftpost	

EXP. 28.9

20.8.55 MS

Pressmeddelande fredagen den 28 september 1956

I Wallenbergs-ärendet gjorde svenska regeringen på torsdagen en ny allvarlig påminnelse i Moskva, meddelar utrikesdepartementet. I ett memorandum, som av Sveriges chargé d'affaires överlämnades till vice utrikesminister Zacharov, erinrades först om att sovjetregeringen i samband med statsministerns och statsrådet Hedlunds besök i Moskva vid månads-skiftet mars-april 1956 utfäst sig att noggrant studera det då från svensk sida överlämnade utförliga materialet och att underrätta svenska regeringen om resultatet av denna prövning. Därefter säges, att det nu således gått nära ett halvt år sedan sovjetregeringen lovade inleda sina nya efterforskningar. Den svenska regeringen konstaterar, att den icke under denna tid, varunder upprepade påminnelser gjorts till sovjetiska vederbörande, mottagit någon upplysning om undersökningarnas resultat. Den önskar i anledning härav ånyo understryka den utomordentliga vikt som den fäster vid detta ärende. Det har såväl hos den svenska regeringen som hos den svenska allmänheten framkallat stor besvikelse, att sovjetregeringen icke ens sett sig i tillfälle lämna några informationer om vad som hittills framkommit genom undersökningarna.

Beskickningar:

Addis Abeba
Ankara
Athén
Belgrad
Bern
Bogotá
Bonn p.t. Köln
Bryssel
Budapest
X Buenos Aires
X Canberra
Caracas
Djakarta
Dublin
Haag
Helsingfors
X Kairo
X Karachi
Köpenhamn
Amb.rådet Greitz,
Köpenhamn
X Lima
Lissabon
London (4 ex) .
Madrid
↑ Mexico
X Montevideo
X Moskva
X New Delhi
Oslo
Ottawa
Paris
Peking
X Prag
X Pretoria
Reykjavik
X Rio de Janeiro
Rom
Santiago de Chile

X Teheran
X Tel-Aviv
Tokio
X Warszawa (4 ex.)
Washington, (4 ex.)
X Wellington
X Wien

Delegationer:

FN-delegationen
OEEC-delegationen
Genève-delegationen
Luxembourg-delegationen

Lönade generalkonsulat:

Antwerpen
Berlin
Chicago
Hamburg
Istanbul
London
Montreal
New York
San Francisco

Lönade konsulat:

Casablanca
X Gdańsk
Hongkong
Houston
Mariehamn
Minneapolis
Rouen

Bonn (handelsavd.)
Bonn (kulturavd.)
Genua
Madrid
Shanghai
X Sydney (sjöfart)
Melbourne

Pressmeddelande fredagen den 20 september
1956

h *8.* *ts* I Wallenbergs-ärendet gjorde svenska regeringen på ~~fredagen~~ ^{torsdagen} en ny allvarlig påminnelse i Moskva. I ett memorandum, som av Sveriges chargé d'affaires överlämnades till vice utrikesminister Zacharov, erinrades först om att sovjetregeringen i samband med statsministerns och statsrådet Hedlunds besök i Moskva vid månadsskiftet mars-april 1956 utfäst sig att noggrant studera det då från svensk sida överlämnade utförliga materialet och att underrätta svenska regeringen om resultatet av denna prövning. Därefter säges, att det nu således gått nära ett halvt år sedan sovjetregeringen lovade inleda sina nya efterforskningar. Den svenska regeringen konstaterar, att den icke under denna tid, varunder upprepade påminnelser gjorts till sovjetiska vederbörande, mottagit någon upplysning om undersökningarnas resultat. Den önskar i anledning härav ånyo understryka den utomordentliga vikt som den fäster vid detta ärende. Det har såväl hos den svenska regeringen som hos den svenska allmänheten framkallat stor besvikelse, att sovjetregeringen icke ens sett sig i tillfälle lämna några informationer om vad som hittills framkommit genom undersökningarna.

(Prövning i delande)

28/9

2
fröbelingen?
28/9

I Wallenbergs-ärendet gjorde svenska regeringen på fredagen en ny allvarlig påminnelse i Moskva. I ett memorandum, som av Sveriges chargé d'affaires överlämnades till vice utrikesminister Zacharov, erinrades först om att sovjetregeringen i samband med statsministerns och statsrådet Hedlunds besök i Moskva vid månadsskiftet mars-april 1956 utfäst sig att noggrant studera det då från svensk sida överlämnade utförliga materialet och att underrätta svenska regeringen om resultatet av denna prövning. Därefter säges, att det nu således gått nära ett halvt år sedan sovjetregeringen lovade inleda sina nya efterforskningar. Den svenska regeringen konstaterar, att den icke under denna tid, varunder upprepade påminnelser gjorts till sovjetiska vederbörande, mottagit någon upplysning om undersökningarnas resultat. Den önskar i anledning härav ånyo understryka den utomordentliga vikt som den fäster vid detta ärende. Det har såväl hos den svenska regeringen som hos den svenska allmänheten framkallat stor besvikelse, att sovjetregeringen icke ens sett sig i tillfälle lämna några informationer om vad som hittills framkommit genom undersökningarna.

Moskva den 27 september 1956.

Strängt förtroligt.

29/9

aa 2
1/10 Oriculus aus
Lundberg
Broder,

M

Broder,

För den idag verkställda démarchen i Wallenbergs-ärendet bad jag ursprungligen om företräde hos vice utrikesminister Semjonov. Det upplystes att denne var på semester och att av övriga vice utrikesministrar, förutom Gromyko som vikarierar för Sjepilov, endast Patólitjev och Zahárov vore i tjänst. Eftersom jag några gånger träffat den förre men icke kände den senare bad jag få komma upp till Patolítjev. Han kunde emellertid ta emot först i morgon. Då enligt instruktion démarchen helst skulle göras idag, fick jag alltså vända mig till Zahárov.

Bei Tiegum

Kenan W. T.

Lennart Petri.

Kabinettssekreteraren L. Belfrage,
Utrikesdepartementet.

29/9
Wien den 28 september 1956.

Strängt förtroligt.

G 04

Broder,

Jo

ME

Vi hava ännu icke mottagit något meddelande från Budapest rörande det tio-tal tysk-ungerska f.d. fångar, som skulle resa genom Wien till Väst-Tyskland. Trots detta hava vi satt oss i förbindelse med vederbörande i inrikesministeriet, vilken dock själv icke kände till gruppen. Han sade oss emellertid, att uppgiften om att resenärerna skulle komma att förhöras i Österrike är felaktig. Man har tillräckligt mycket bekymmer med förhören av de många inströmmande flyktingarna och andra för att kunna påtaga sig utfrågningar av genomresande tyskar.

Per Anger
(Per Anger)

Utrikesrådet S. Åström
Utrikesdepartementet
S t o c k h o l m.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Lorentzon*
» 3 »
» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Moskva

Avsänt den 30/ 9 19 56 kl. 1745

Inkom den 30/ 9 19 56 kl. 1750

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr <i>Pb:B</i>		<i>487</i>
Avd. <i>P</i>	Gr. <i>L</i>	Mål. <i>Eu</i>

Lorentzon delgiven

Tamvelius

1.10.56
Ch. Usterin

487.

2
De
2
De

För Kabinettssekreteraren. Tamvelius erhållit utrese-
tillstånd och idag anlänt hit. Vi försöka erhålla plats
tisdag flyget Helsingfors där Lorentzon förväntas möta vid
flygplatsen.

Petri

Avskrift av chiffterelegram från
beskickningen i Moskva den 30.9.56

Italiener

488

30.9. Tjänsteförordning

Vårt chiffer 487. Hemställer om bemyndigande få
överlämna främlingspasset till Italiener. Lorentzons
handbrev den 19 september 1956.

Petri

1.10.56

Ch. I. Moskva